

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BAHOZ

senaryo

2.baskı

BAHOZ/FIRTINA

Kazım Öz

F I R T I N A

Kazım Öz

yeniiinsan
yayınevi

Kazım Öz

Sanat hayatına üniversite yıllarından itibaren tiyatro yaparak başlayan yönetmenin ilk filmi Ax adlı kısa filmidir. Uluslararası birçok film festivalinden ödülle dönen Ax, Kazım Öz sinemasının temel ifade şekillerine, özüne ve kaygılarına son derece yerinde göndermelerle iyi bir ilk film olma özelliği taşımaktadır. Ax'tan sonra çektiğini gördüğümüz Dûr (Uzak) isimli uzun metraj belgeseli ise Öz'ün sinema dilinin kurgu ve belgeselin birlikte bulunduğu melez bir dil olduğunu iyi yansıtan bir örnek. Filmografisine baktığımızda belgesel ve uzun metraj kurgu filmlerinin birlikte yer aldığını ve sürekli olarak üreten, sorgulayan ve Türkiye Coğrafyasının politik, sosyolojik ve kültürel olarak yaşamakta olduğu değişikliklere dair soru soran bir sinema yapısı olduğunu görüyoruz. Kazım Öz İstanbul'da yaşamakta ve sinema üretimine üzerinde çalıştığı diğer projeleriyle devam etmektedir. Elinizde senaryo kitabını tuttuğunuz Bahoz filmi Öz'ün 2008 yapımı uzun metraj filmidir. Filmografide yer alan diğer filmler kronolojik sırasıyla şu şekildedir.

Ellerimiz Kanat Olacak, Uçup Gideceğiz (Destên Me Wê Bibin Bask Emê Bifirin Herin (1996)

Ax (Toprak) (1999)

Fotoğraf (2001)

Dûr (Uzak) 2005

Bahoz (Fırtına) (2008)

Demsala Dawî: Şewaxan (Son Mevsim: Şavaklar) (2010)

He Bû Tune Bû (Bir Vamış Bir Yokmuş) (2014)

Çınara Sipi (Beyaz Çınar) (2016)

Zer (2017)

BAHOZ/FIRTINA

UZUN METRAJLI FİLM SENARYOSU

Kazım Öz

Yeni İnsan Yayınevi – 180
Sanat Serisi – 6
Bahoz/Fırtına - Senaryo
Kazım Öz
I. Baskı: Agora Yayınevi, Haziran 2011
II. Baskı: Eylül 2018
ISBN: 978-975-2498-60-0
Genel Yayın Yönetmeni: Aytaç Timur
Kapak Tasarımı: Hüseyin Varış
Sertifika No: 12186

©Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti. 2018
Tohum Yayıncılık Turizm Reklam ve Sağlık Hizm. San. Tic. Ltd. Şti
Bostancı Mah. Prof. Ali Nihat Tarlan Cad. No: 76/12 Kadıköy, İstanbul
Tel: (0 216) 489 84 08 Fax: (0 216) 518 23 60

Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın, tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, hiç bir yolla çoğaltılamaz.

www.yeniinsanyayinevi.com
yeniinsanyayinevi@gmail.com
newhumanpublisher@yahoo.com
[facebook/yeniinsanyayinevi](https://facebook.com/yeniinsanyayinevi)
[instagram/yeniinsanyayinevi](https://instagram.com/yeniinsanyayinevi)
twitter.com/yeniinsanyayin

Baskı: Asya Basım Yayın Sanayi Tic. Ltd. Şti
Tevfikbey Mah. Halkalı Cad. No: 162/7 Küçükçekmece – İSTANBUL
Matbaa Sertifika No: 36150

BAHOZ/FIRTINA

UZUN METRAJLI FİLM SENARYOSU

Kazım Öz

İÇİNDEKİLER

<i>Bahoz ya da Fırtına Üzerine Hipotetik Görüşler (Zahit Atam)</i>	.vii
<i>Bahoz/Fırtına</i> Filminin Senaryosu	.1
Sorun, Kürt Kimliğini Yok Saymakta...	.149
Kazım Öz'le <i>Bahoz/Fırtına</i> Üzerine Söyleşi	.154

BAHOZ YA DA FIRTINA ÜZERİNE HİPOTETİK GÖRÜŞLER...

Zahit Atam

Türkiye’de sinema belirli tipleri hiçbir zaman geçmişinde anlata-mamıştır: Örneğin, tutarlı bir imam portresi için 1970 yılındaki *Umut*’u beklemek durumunda kalmıştık. Her ne kadar görenler ‘ima-mı olumsuz gösteriyor’ deseler de, bu, gerçekliği deforme etmeden tasarlanmış bir imam portresidir ve yaşayan bir karakterdir.

Aynı şekilde, çarpıtılmadan, gerçeklikteki kökleri kazınılmadan bir öğretmen portresini görebilmek için *İki Dil Bir Bavul*’u beklemek durumunda kalmıştık. Bir tarikatın içi ve bir müminin iç dünyası/de-ğerler dünyası ve hayat tarzını görmek için *Takva* filmini beklemiştik. Bir yerel dokunun kendi karmaşası içinde ve 12 Eylül’den dola-yı travmatik haliyle resmedilmesi için *Beynelmilel*’i beklemek duru-munda kalmıştık.

Peki, bu tipler içinde son derece açık olarak hiç anlatılmayan devrimci tipini ne zamana kadar beklememiz gerekmişti? Bizim sinemamız tarihinin hiçbir aşamasında, yaşayan bir karakter olarak bir devrimciyi çizememişti. Geçmişinde birçok kere perdeye yansıtmış olsa bile, yaşayan bir karakter olarak hiçbir filmimiz bir devrimci karakterini canlandıramamıştı. Bu anlamda *Bahoz* iki açıdan önemlidir: bir karakterin zaman içinde dönüşümünü, devrimciye dönüşümünü anlatmak ve ikinci olarak devrimci bir topluluğun hem çalışma tarzını hem de iç dünyasını sinemasal olarak vermek. Birinci düzlemin ikinci ayağıysa çok karakterli bir hikâyeyi anlatabilmek hususunda ortaya çıkmaktadır.

Birinci argüman/tartışma düzlemi budur.

İkincisi, bir tarihsel dönem inşa ediliyor; bu anlamda 1990 ve ertesindeki yıllarda geçtiği düşünölebilecek film, yakın geçmiş olsa dahi bir dönem filmidir. Bir dönemin ruhu verilmek isteniyor. Üstelik ayrıksı bir şekilde, çünkü film belirli açılardan yurtseverler üzerinden şekillense dahi, onların deyimiyle Türk solu/Kürt solu içinde belirli bir mekik dokumanın ardından süreç inşa ediliyor. Dolayısıyla, bir siyasal tartışmadan besleniyor, tarih belirli bir perspektiften inşa ediliyor; tarih dolayısıyla gerçeklik tartışmasına açıktır film. Bu anlamda gerçeklik/araflar/tarih ve sinemasal anlatı arasında bir tartışma düzleminin yapılması gerekir. Buna siyasal okumalar diyebiliriz.

Üçüncüsü, filmin estetik düzlemidir. Gerçekliğı verirken kaçınılmaz olarak belirli soyutlamalara, kısaltmalara gidiliyor, sonuç olarak aslında sürekli tercihler yapılarak sinemasal anlatı dokunuyor ve bunlar yapılırken belirli semboller kaçınılmaz olarak üretiliyor. Sinemasal dilin ve karakterlerin iç dünyasının resmedilme biçimleri, dahası gerçekliğin öğütölerek sinemaya yansıtılma biçimleri, bir yandan gerçekliğin inşa edilmesi, diğeryandan yaratılan atmosferin kendisi önemli bir tartışma alanıdır. Bu da üçüncü argüman/tartışma düzlemini oluşturuyor.

Şimdi adım adım bunların her birini izleyelim, nihai aşamada bunların bütünü üzerinden bir sonuç/tartışma/çıkarımlar üzerinde yoğunlaşalım.

Sonuç bölümünün ardından, *Bahoz*'un genel olarak seyirci tarafından nasıl alımlandığına dair bir tartışma yaparak ikinci bir tartışma düzlemi daha açacağız. Bunun temel sebebiyse, *Bahoz*'un aykırılığı ve geleneksel alımlamanın bunun karşısında yetersizliğini açıklamak, onlara temel düzlemlerde cevaplar vermek üzere filme tekrar yoğunlaşmak olacak.

1. İlk Devrimciler Meselesi: *Bahoz* bazılarına şaşırtıcı gelse de ben açıkça söylemek istiyorum: *Bahoz*, Türkiye sinema tarihindeki ilk devrimci karakterleri içeriyor. İyi ama bu bir Kürt filmi değil mi? Hiçbir itirazım yok buna, ama ben eninde sonunda bu filmi Türkiye sinema tarihinin önemli bir ürünü olarak görüyorum.

Devrimci tipleri şu ya da bu şekilde sinemamızda canlandırılmıştır, örneğin *Arkadaş* filminde vardır, onun sonrasında örneğin bir *Güneşli Bataklik*, *Sürü*, *Düşman*, *Bir Gün Mutlaka*, *Yol* filmlerinde vardır. Belki de en başarısız devrimci tipleriye *Maden* ve *Demiryol* filmlerinde de çizilmiştir, öyle ki devrimci tipleri denince bazılarının ilk aklına gelen örneklerdir bunlar. Aynı şekilde sinemamızda *Eve Dönüş* ya da *Beynelmilel*, son olarak da *Sonbahar* filmlerinde çeşitli devrimci tipleri vardır. Ama gelin görün ki mücadele içinde, bir devrimci nasıl düşünür, neyin açlığını yaşar, nasıl ilişkileri vardır, eylemlerini yaparken nelere dikkat eder, davranışlarını yönlendiren şey nedir, ideali ile kişinin yalın gerçekliği arasındaki ilişki nedir, devrimci 'yeni insan'a nasıl yaklaşır, devrimciler arasındaki hukuku ne belirler?..

Bütün bunları bir bütün ve bir modelleme içinde veren ilk filmimizdir *Bahoz*. Daha önceki filmlerin her birisi 'en kestirmeden' ya da daha doğru söylersek Anadolu toprağında yaygın bir varoluş tarzı olan "Olimpos dağından varılan hükümleri izleyenlere/dinleyenlere/okuyanlara ihsan ederek bildirmek" eğiliminden sinemamız muzdariptir. Vardığı sonuca nasıl ulaştığını gösterememekten maluldür. Bu kadar basit. Bunu aşmak *Bahoz*'a nasip oldu.

Birinci düzlemin ikinci önemli özelliğiye, sinemamızın çok sayıda karakter üzerine kurulu bir hikâyeyi ya da anlatıyı kurmakta

özel eksikliğidir. *Bahoz* bu anlamda tam bir yeniliğe karşılık gelmektedir. Şu şekilde anlatmak isterim; tutarlı kişilikler halinde, en azından Cemal/Helin/Özcan (Oblomov)/Ali/Rojda/Orhan/Müslüm/Halil/Cem/69/Volga Sorgu'nun oynadığı karakter/gerçekten öğrenci olmayan karakter/anarşist Leyla gibi temel karakterler üzerinden filmin bağlamının oluşturulması, her bir karakteri belirli bir akış içinde verebilmek ne kolaydır ve ne de sinema tarihimiz içinde yapılabilir türünden bir şeydir. Bu anlamda denebilir ki sinemamız içinde benzersizdir, buna soyunan hiçbir eserle *Bahoz*'da başarılan düzey karşılaştırılmaz.

2. Siyasal Okumalar: İkinci düzlemde, yani tarihi bugünden nasıl yansıtmalı, gerçekliğin çok parçalı yapısını nasıl bir harmoni içinde dışa vurmalı, gerçeklik gerçekte nasıldı üzerinden bir tartışma için de film incelenmelidir. Deyim yerindeyse 'Türk solu' filme özellikle bu açıdan yaklaşmıştır ve aynı şekilde dönemin siyasal figürleri filmdeki kendi yerlerini beğenmemişlerdir. İlk söyledikleri 'imgelelerinin çarpıtılmış' olduğu, ikinci söyledikleriyse Cemal'in dağa çıkmasıdır.

Filmin içinden bir tartışmaya değinerek gerçekliği tartışmak anlamlıdır:

38. Sınıf2 - Dernek Toplantısı - İç/Gündüz

Dernekçi öğrenciler (sekiz-on kişi) hararetli bir şekilde tartışmaktadırlar. Ağırılıkta Cem ve Sarı konuşmaktadır. Sarı belli ki konuşmanın sonundadır:

Sarı: "Kısacası bence acil bir şekilde bir yemek boykotu örgütlemeliyiz? Çünkü yemeklerimiz hem pahalıdır hem de temiz değildir arkadaşlar. Böyle bir eylem derneğe sempatiyi de arttıracaktır."

Cem: "Daha önemli sorunlarımız varken oturup bunlarla mı uğraşacağız? Üniversiteler paralı hale getiriliyor. Buna karşı bir şeyler yapmamız daha doğrudur. Neden 6 Kasım boykotu başarılı olmadı, bugün bunu konuşmak lazım. Bence dernek yeterli örgütlenmeyi sağlayamadı. Bunda hepimizin sorumluluğu var!"

Cem konuşurken Ali ve Helin kapıdan girip arkada bir yere oturuyorlar. Dikkatler kısmen onlara kayıyor.

Cem: “En sıradan bir boykotu bile örgütleyemiyoruz. Öte yandan oligarşi tüm gücü ile halkın üzerine gelmektedir. Devrimciler yargısız infazlarla katledilmektedir!”

Sarı (araya girerek): “Dernek önce öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenmeli. Burada fraksiyonlar sadece kendi örgütsel ihtiyaçları için derneğe yaklaşıyorlar. Bu doğru bir yaklaşım değildir. Bazı grupların derneğe yaklaşımı mutlaka eleştirilmelidir. Örneğin yurtseverler okuldaki dernek çalışmalarına Demokratik Akademik Mücadele çerçevesinde değil, sadece kendi ihtiyaçları doğrultusunda katılıyorlar. Birçok grup böyle yaklaşıyor.”

Bazıları dönüp Helin ve Ali’ye bakıyorlar.

Çiğdem: “Ne yapalım, sizin gibi çatal kaşıkla mı uğraşalım yani! İşçi sınıfı ezilirken, devrimciler öldürülürken, üniversiteler hapishaneye çevrilirken biz sizin gibi karnımızla mı uğraşalım yani!”

Sarı: “Siz önce kendi karnınızı doyunurun, sonra işçi sınıfını kurtarın!”

Çiğdem: “Sizin gibi reformist olacağımıza aç kalırız daha iyi!”

Zeynel: “Demagoji yapıyorsun arkadaşım!”

Çiğdem: “Asıl sen demagoji yapıyorsun!”

Bir öğrenci: “Arkadaşlar, arkadaşlar! Üsluplarımıza dikkat edelim. Bir de hep aynı kişiler konuşuyor. Geç gelen arkadaşlar var, başka arkadaşlar var. Onlar da konuşsunlar.”

Helin ve Ali’nin konuşması beklenmektedir. İkisi de konuşmuyor.

39. Sınıf - Koridor - İç/Gündüz

Toplantı bitmiştir. Koridorda yürürlerken:

Ali: “Keşke konuşsaydın!”

Helin: “Ben de senden bekliyordum.”

Ali: “Derneğe yaklaşımımıza ilişkin eleştiriye cevap vermek iyi olurdu.”

Helin: “Boş ver, dünyayı üniversiteden ibaret sanıyorlar bunlar. Sistem de öyle istiyor zaten. Deniz’leri neden astılar, çünkü üniversiteye sığmadılar!”

Ali: “Ama onlar üniversiteyi gerçekten doldurdıkları için sığmadılar!”

Binanın çıkış kapısını açarlarken rüzgârla birlikte Helin’in saçları, Ali’nin yüzünü okşuyor. Kısa süreli bir bakışma yaşıyorlar.

Tablo burada gayet açık bir şekilde veriliyor. Gerçekten de sol içinde dernek tartışmalarına ilişkin benim deneyimlerim ve dinlediklerim de bunlara uygundur, ama yine de gerçeklik pek çokları için tahrif edilmiş gibidir. Çünkü onlar “yine belirli ölçülerde fraksiyoner bir tarzda”, kim haklı kim haksız tartışmasını yapmak istiyorlar. Burada çizilen tabloda negatifmiş gibi sunulan ya da filmin gelişimiyle bu şekilde anlaşılan karakterler kendi haklılıklarının filmde mat edildiğini düşünüyorlar. Ama öte yandan gerçek şudur ki, aslında filmin içindeki yurtsever öğrenciler de kendi politik görüşlerini ve doğrularını tartışmaya açmıyorlar. Bunun bir nedeni, aslında bu politikaları belirleyenlerin de onlar olmamasıdır. Daha merkezi olarak belirlenen politikalara göre hareket etmek durumundadırlar. Onlar elbette bunları meşru olarak görüyorlar, ama gelin görün ki bana göre onlar da yanlış yapıyorlar. Peki, bana göre yanlış olan nedir? İşte tam da burasının tartışma konusu yapılmasını istiyor seyirciler, özellikle de Kürt olmayan seyirciler, çünkü bu sorunun cevabı strateji tartışmalarının yapılmasına bağlıdır, çünkü ancak belirli bir stratejiye göre yapılanlar yanlış ya da doğru olarak nitelenebilir.

Ama hakikat şudur, hakikati söyleyen de tarihsel gelişimdir: Türkiye’de her fraksiyon Türkiye’de solun ihtiyaçları açısından değil, kendi örgütsel açılımlarına göre politika yapar. Bu politik açılımlarda ne yapılması gerektiğine ilişkin genel bir tablo çizilir, ardından buna göre ne yapılarak sonuç alınabileceğine ilişkin bir strateji yapılır, buradan yola çıkarak keskin doğrular/yanlışlar belirlenir. Sonuç olarak her birisi kendi örgütünün insan niteliklerine göre, her birisi kendi örgütünün hangi eylemleri yapabileceğine göre, kendi örgütünün açılıma dair çizdiği genel tabloya göre eylem anlayışı geliştirir, sonuç olarak da bunlar hiçbir zaman birbirleriyle uyuşmaz. Gerçek anlamda her fraksiyon diğerleri hakkında son derece sınırlı bir bilgiye sahiptir, onlar hakkında genel olarak bilgisizdir bile denebilir. Hatta kendi örgütünün politikaları hakkında da bilgisi sınırlıdır. Tartışma yaşanırken de ikna etmekten çok, daha fazla dayatmak eğilimi hâkimdir. Karşılarındakini can kulağıyla bile dinlemezler denebilir. Bu nedenle tartışmalar çok kolaylıkla ve aşırı ölçüde çoğunluk-

la bir kör dövüşünü andırır. Dar polemik yapılır. Bu nedenle burjuvazinin siyasi farklılıklara göre karşı politikalar üretmesi ya da öne çıkan bir örgüte müdahale yapacağı zaman, diğerlerini pasifleştirme- si çok kolaylaşır. *Dayanışma ve birlikte iş yapma yeteneği çok sınırlıdır, hatta gerçekte gerçekliğe dair öne çıkan politikalar nedeniyle, kısa sürede cezalandırma mantığına da gidilir, solun solu asıl karşıtı görme süreci çok sık yaşanır. Çok iyi biliyorum ki solda enerjinin büyük kısmı burjuvaziyle polemik yapmak için değil, birbirleriyle polemik yapmak için harcanır. Strateji konusunda uygunsuzluk, zamansal kesişmeme, farklı açılımlar nedeniyle, aslında her örgüt kendi başına çalışıyor gibidir.* Bunlar genel özelliklerdir ve kısa da verilse yukarıdaki dernek tartışmasında bu tabloyu doğrulayan bir durum vardır.

İkinci olarak, Türkiye’de 12 Eylül darbesinden sonra, sol büyük oranda güçsüzleştirildiği için, halkın kendisi politikaya karşı çok güçlü önyargılar besler hale getirildiği için, çok ciddi bir depolitizasyon ve apolitikleşme yaşandığı için, bütün solun (Kürt’üyle Türk’üyle) kitle ölçeği büyük oranda azaldığı için, militanlar genel olarak aşırı politikleşir ve en küçük farklılıklara karşı bile aşırı duyarlılaşır. Dolayısıyla en küçük ayrımlar bile hissedilir ve miyoplaşmış bir gözde giderek büyütülür, aşırı kamplaşmalar olur. Eğer gerçekten de Deniz’lerin zamanında olsaydık, kitle ölçeği bu denli büyük olsaydı, tartışmaların bu kadar kısır geçmesi de kamplaşmaların bu kadar ‘anlamsız’ zeminlere taşınması da mümkün değildi. Üniversitenin dışına taşma meselesi de bununla ilişkilidir: Üniversitenin dışındaysa ortalık aşırı süt limandır şimdi ve hatta iktidarın yandaşları aşırı hâkimdir, bu nedenle öğrencilerin bir numaralı siyaset mekânı gibidir üniversiteler. *Üniversite içinde kitleselleşme çabası, üniversitelinin gittiği mekânlarda kitleselleşmesi, orada belirli bir saygınlık, ideolojik olarak meşruiyet elde etmesi, kaldığı yurttan belirli şeyleri yapabilmesi gereklidir, ama siyasette keskinlik arttıkça, radikalleşme arttıkça yalıtılma da artar. Yalıtılma dediğimiz şey örgütlü örgütsüz üniversiteli militanlar için en belirleyici öğedir. Dikkat ediniz, Bahoz filminde Kürt üniversite öğrencileri de bir kitle çalışması yapmamaktadırlar, Kürtler içinde dahi. Oysa İstanbul’da milyonlarca Kürt yaşamaktadır. Öyle ki*

yalıtılma Kürtler için de geçerlidir, çünkü İstanbul'da yaşayan milyonlarca Kürt içinde siyasallaşma ancak çok sınırlı yaşanabilmiştir; en basit ve rahat katılım biçimi olan seçimlerde bile hiçbir zaman kitlesel bir destek söz konusu olmamıştır. *Ama Türkler söz konusu olduğunda bu yalıtılma kat be kat fazladır, üstelik eylem yapan insanlara yönelik tepki çok daha şiddetli olmaktadır.* Üniversiteli öğrenciler çok iyi bilirler, özellikle İstanbul Üniversitesi'nin merkezi söz konusu olduğunda, civardaki esnafın düşmanca ve işbirlikçi tavrı öğrenciler için birer kâbusa dönüşmüştü. Bu genel tablodur. Bir de bunun dışında filmin kendisinden okunabilecek farklı çıkarımlar, farklı okumalar vardır.

Ama gelin görün ki burada da, özellikle 1990'lara geldiğimizde Kürt siyaseti ile Türk siyaseti arasında çok açık bir gündem farklılığı ortaya çıkmıştır; itinayla Kürtler kendi iç gündemlerine gömülmek istemişlerdir. Bu gündem farklılığı ve kaygıların farklılaşması filmde çok açıkça görülür: Çünkü hem yeni gelenler, hem de belirli bir siyasallaşma yaşamış olanlar için, belirli eylemlere katılmak, olabildiğince grup içinde kalan bir yaşam sürmek ve siyasallaşmanın doruk parçası olaraksa dağa çıkmak, yani gerilla olmak seyrin ana hedefini oluşturur. Bu anlamda hem dernek içinde hem de diğer sosyalist örgütler içinde sınırlı bir temsilci bulundurma davranışı sergilerler. Hatta onlarla olan ilişkilerinde belirli bir mesafeyi otomatik olarak korurlar. İstanbul'a neredeyse yalnızca yurda ya da eve gitmek ile belirli eylemlere katılmak için çıkarlar. Buna ek olarak kendi kültür merkezleri MKM'ye gitmek, kitap fuarında çalışmak, mağazalarda kamulaştırma yapmak eklenebilir. Dolayısıyla, örgütlenmenin ana damarı, insanların halka açılması, siyaset yapması değil, yaşamı olabildiğince sınırlandırarak dar bir gruba gizlilik koşulları içinde hapsolmak ve ardından gerilla olmayı hedeflemek öne çıkar. Öğrencilerin "sınıf intiharı dedikleri şey" aslında bir aydın adayından bir nefere dönüşmeleri anlamına da gelir (düzenin bu insanlara sunduğu bütün ayrıcalıkların reddi anlamında). Birincil okuma bunu gösterir.

Diğer sol örgütlerin kendi pratikleri içinde hem kültürel alanlarda hem de Türkiye'nin geneline ilişkin, örneğin derslere girmek,

derslerde bilgisiyle/kuramıyla/analiziyle belirli bir propaganda yapmak, belirli bir kitlenin geleceği etkinlikler düzenleyerek buraları bir tür foruma dönüştürüp tartışmayı örmek, okulun bünyesine tam olarak katılarak polisin kendilerini yalıtmasına imkân vermemek fiillerinin hiçbirisi yapılmaz/yapılamaz. Bunun için hem Cem'in amfide yaptığı konuşmaya hem de kantinde solcuların birbirleriyle yaptıkları konuşmalara bakalım: Sol orasıyla burasıyla yalıtılmıştır. Meşruiyet için üniversite içinde hareket etme yeteneği sınırlıdır. Çünkü diğer solun da hedefi belirli ölçülerde bir ideolojik yapılanmanın içinden geçerek siyaset üretmek değil, daha keskin ve eylem için nefer toplamaya yöneliktir. Burası açık olmalı: Üniversite içinde resmedilen tabloda hiçbir karakter 'ideoloji üretmiyor', hiçbir karakterin tartışması köklü bir ideolojik zenginlik taşıyor, hiçbirisi belirli bir siyasal anlayışın köklü olarak kavranıp yeniden üretilmesine yönelik değil: Dolayısıyla, aslında üniversite öğrencileri büyük oranda 'babanın söylemini yeniden üretmek'le sınırlı bir role sahipler. Bu baba kendi babaları da olabilir, 69'un söylemi de olabilir, bir siyasi örgütün kendi ideolojik söylemi de. Ama temel gerçek şudur, öğrenciler için hangisi olursa olsun, bir babanın söyleminden diğerine geçiş vardır. Örneğin, Emel ve arkadaşları için 69'un uyarıları ve "şansını boşa harcama" sözleri kendi sınırlarını bildirir. Cemal için 'babasının söyleminden örgütün söylemine bir geçiş' vardır, üniversite öğrencilerinin büyük bölümü belirli yaramazlıklar yapsalar dahi aslında kendi babalarının "sınır koyucu ve kendi geleceğini etliye sütlüye bulaşmadan 'iktidarın gölgesi altında' kalarak hazla sınırlanmış ve gerçekten lise öğrenciliğinin devamı olan bir hayat" çok daha fazla belirleyicidir.

Biz bu süreçten anlıyoruz ki aslında üniversitelerin hiçbirinde öğrencilerin kendi özgür iradeleri, kendi siyasal duruşları, üniversite yönetimine katılma çabalarının her birisi köklü olarak engellenmiştir ve üniversite düzen içinde kendine biçilen fonksiyonu yerine getirmek için aslında 'kastre edilmiştir' Sınırı aşanlar için bir yandan yönetimin kendisi, diğer yandan 69 ve arkadaşları kapıları tutmuşlar bekliyorlardır. Dolayısıyla, aslında *Bahoz* filmi her ne kadar devrim-

ci karakterler üzerinde yoğunlaşmış olsa bile, aslında 12 Eylül'ün zaferini ve istediklerini üniversitelere yapabildiğini tersinden doğrulamaktadır. Aslında *Bahoz* filmi değil, gerçeklik böyledir ve *Bahoz* da gerçekliğin yansımasını perdelerimize sunmaktadır. İkincil okuma bunu göstermektedir.

Üçüncül okuma çok daha acıdır: 12 Eylül askeri faşist darbesi bir NATO darbesidir ve NATO içinde planlanmıştır, amaç Türkiye'yi emperyalizmin çıkarlarına uygun bir ülke haline getirmektir ve ideolojik yapısı hiçbir zaman siyasal bakımdan liberal olmasa da liberalizmin bir oyuncağı haline getirmektir. Ama Türkiye solu buna yalnızca siyasal olarak ve zor mekanizması sonucunda yenilmedi, aynı zamanda ideolojik olarak da yenildi. Çünkü Türkiye'de sol hiçbir zaman ideoloji üretiminde ne bir zenginliğe sahip oldu, ne de özgün bir ideolojik söylem üretebildi.

12 Eylül bir anlamda bu yenilgiyi toplumun bağrına gömebilmişse ve toplumsal olarak solun yalıtılmasına sebep olmuşsa, bunda bir anlamda aldığı ideolojik yenilginin de büyük payı vardır. 12 Eylül'den sonra bizzat eski solculardan örölü bir karşı saldırısını düzen örgütleyebilmiştir. Bir yandan gerçeklikte iktidara meydan okuyacak gücü olmayan, öte yandan iktidarın söyleminin boşluğunu gösterebilecek bir ideoloji üretimini başaramayan, aksine kendisini zararlı olarak gösterebilen merkezi iktidarın söylemi karşısında, sol toplum tarafından yalıtılmıştır. Bu yüzden, sol içinde hareket eden yapıların hiçbirisi köklü bir karşı söylem üretmediği için, üniversitelerde buna alternatif bir ideoloji üretim merkezi de oluşmadığı için, üniversiteler birer liseye dönüşmüştür. Bu liseliler ortamı içinde solcular yalıtılmıştır.

Solcular birbirleriyle ortaklaşa eylemlilikler yapmayı beceremezler, birbirleriyle siyaset üretiminde aynı tası aynı çorbayı paylaşamazlar, birbirlerini rakip olarak görürler. Yalıtılmanın bir sonucu olarak, merkezi iktidar genelde Türk olsun Kürt olsun solculara karşı kendi yasalarını da açıkça çiğneyerek, işkence yapabilme, onları yurttan atma, okuldan uzaklaştırma, gözaltında kaybetme, silahla vurabilme eylemlerinin her birini elini kolunu sallayarak yapabil-

mektedir. Resmen hukuk ortadan kalkmış gibidir, Türkiye bir tür Teksas'a döndürülebilmiştir. Eğer üniversiteliler gerek üniversite içinde gerekse yaşadıkları kent içinde ideolojik olarak meşruiyet elde edebilselerdi, eğer bu öğrenciler toplumun yüzünü dikip baktığı 'bilirkişiler' olarak var olabilselerdi, bu durumda Teksas falan kâr etmezdi, geri tepirdi. Bu anlamda solun tümünden yenilgisini hazırlayan özellik, kendisine çizilen sınırı aşamayıp dar alanda siyaset yapması, bu alan içinde radikalleşmesidir.

Dördüncü okuma da şudur: Cemal ve arkadaşları için en belirleyici olan, geldikleri yerler ve oradan aldıkları kültür değildir. Bu insanlar elbette belirli bir kültürün içinde yetişiyorlar, ancak buradan belirli bir siyasallaşma, radikalleşme yaşayarak gelmiyorlar. Bu insanlar kendi kültürlerini, direniş rehberlerini, ideolojik yargılarını geldikleri üniversite ortamı içinde ediniyorlar. Peki, bunun sebebi nedir? Yani Cemal örneğinden düşünürsek, bir anlamda sınavı kazanmadan önce oradan kurtulmak isteyen birisi, oranın dağına niye döner? Burada ikili bir süreç öne çıkar: Gerçekten Dersimli olmasına rağmen, Dersim'in tarihini bilmeyen, hatta öğrenmek istemeyen birisiyken, bütün bunlarla yakınlaşabilmesini sağlayan şey, oranın tarihini de burada bilinmesidir, orada ise itinayla gizlenmek istenmesidir. Dolayısıyla aslında orada da halka nüfuz etmede, halkın içinde kültürel olarak tarihi/siyaseti diri tutacak güçlerin eksik olmasına, orada da halk içinde örgütlenmenin sınırlı olmasına yormak gerekir bunu. Ama aynı zamanda bir başka önemli öge daha girer işine.

Cemal kent içinde yaşarken, bir anlamda 'oradan getirdikleri' kendisine karşı bir küçümseme olarak da yansıtılacaktır. Bu anlamda Cemal orali olmasından dolayı kent içinde, üniversite içinde 'belirli bir ayrımcılığı' yaşamış, buna tanık olmuş ve buna karşı belirli bir tepkiyi ve ezilmişliğinden doğan karşı çıkma, isyan etme kültürünü de hissetmiştir. Üçüncü olarak hem Emel'in arkadaşları nezdinde, hem de dersler özelinde Cemal gibileri besleyecek bir atmosfer kuramadığı için, aslında verili düzen Cemal için ne kapsayıcıdır ne de onun anlamlı bulabileceği bir gelecek sunabilir. Bu anlamda geleceksizlik içinde isyan etme tutkusuyla dolu olarak çalışan, özverili

ve akıllı biri olarak üniversiteye gelen Cemal, kendisine vaat edilen her şeyi reddederek, bir Mahmut'a dönüşmüş olarak, nefere indirgenmiş bir şekilde dağa çıkmaktadır.

Beşinci okuma bana göre en acısıdır: Esas olarak 1990'larda ciddi bir öğrenci hareketlenmesi olmuştur. Bunun dışında, DİSK'inden KESK'ine, oradan madenci hareketine kadar Türkiye'de ciddi bir siyasa-sallaşma dinamikleri de olmuştur. Hemen bunların öncesindeyse 89 Bahar Eylemleri vardır. Bütün bunlar bir anlamda 1980 öncesinde topluma gerçekten nüfuz etmiş solun mirasının son parçalarıydılar.

Bu anlamda bizzat kendisi de Türkiye solu içinde doğmuş olan Kürt solu ve diğer örgütler de aynı dalganın parçası olarak farklı zamanlarda ortaya çıktılar, ama hiçbirisi birbiriyle çok köklü bir etkileşim yaşamadan, bütünleşmeden, derelerin yolları birbirleriyle kesişip Fırat ya da Dicle'ye dönüşmeden, her biri ideoloji üretiminde çok derin boşluklar yaşayarak...

PKK için Hizbullah, madenci direnişi destek göremediği için yalıtılarak, KESK ve DİSK için icazetli sendikalar kurularak, hatta legal partiler için bile muadilleri kurularak ve birbirlerine alternatif olma çabası içinde birbirlerinin enerjilerini tüketerek...

Sol genel olarak umutsuz bir direniş içinde çırpınarak, gittikçe ufalanarak yenilgi süreçlerini yaşadılar. Hiçbir şekilde bir dayanışma idealini yaşatamadılar, hiçbir şekilde genel bir strateji içinde siyaset yapmanın motivasyonu ve dayanışmasıyla genel bir eylem zemini ve örgütlenmesi inşa edemediler; herkes kendi yuvasında izole edildi ve her biri merkezde birleşmiş ve uluslararası desteği olan bir zor aygıtının hukuksuzluğuyla mücadele etmek zorunda kaldılar.

Dünyanın gidişatı inanılmaz ölçüde sağa çekilince durum daha da ümitsiz oldu; hakikaten Orhan'ın yargısız infazına karşılık da Cem'in gözaltına kaybedilmesine karşı da ortak bir tepki örgütlenemedi. Bu durum eyleme katılan ve kendini davasına adayan insanların çabalarına gerçekten çok derin bir hümanizm, çok derin bir romantizm ve hüznün kattı. Bu anlamda *Bahoz* filminin geneline çok derin bir hüznün damgasını vurmaktadır, ben seyrederken, hakikaten haz alarak, ama büyük oranda hüznü yaşayarak seyrediyorum. Hepsini çok seviyo-

rum, ama kaybedeceklerini bilmek hüznü daha da derinleştiriyor. Dahası, bir de Cemal'in babası meselesi var: Toplum içinde sol köklerine nüfuz edemediği için olsa gerek, toplumsal tarihimizin kültürel köklerine yeterince inemedikleri için, Orhan'ın hissiyle karşı karşıya kalıyor: "Sağ olsun atalarımız, bütün işi bize bırakmış."

Son okuma şudur: Bu insanlar gayrı resmi tarihi bağrında taşıyor ve isyan kültürü içinde yaşıyorlar, aynı zamanda ergenlikten olgunluğa geçme, isyan kültüründen çok daha oturmuş ve güçlü, belirli bir birikime sahip karakterin üzerlerinde büyük bir ağırlığı var. Bu anlamda çok derin bir romantizm ve kendini adama/feda etme kültürü içinde olgunlaşıyorlar ve davalarının adamı oluyorlar. Aslında Cemal, Mahmut'a dönüşürken, bir yandan düzenle bütün ilişkilerini kesme, düzenin ona sunduğu bütün vaatleri reddetme ve Dersim'e oradaki-lerden artı değer türetmeye kalkan bir banka müdürü olarak değil, Dersimlilerin tarihiyle barışık ve özgürlük meşalesini taşıyan Prometheus'a âşık birisi olarak geliyor. Özgürlük ateşi için meşale olarak kendini yakmaya hazır birisi olarak: yüzyılların direniş geleneğine bağlı birisi olarak. Bu nedenle bütün strateji tartışmalarının ötesinde, erginliğe geçişin imzası olarak halayla geri dönüyor. Bu o insanların kendi tercihidir, kimsenin de söyleyecek bir şeyi olamaz. Ama kitle içinde ideolojik bakımdan etkili olmadıkça, Anadolu'nun hem batısında hem de doğusunda güçlü bir kitleselleşme yaşanmadıkça, yapılabilecekler sınırlıdır. 69'a film içinde yapılan şarkı çok güzeldir, gerçekten komik ve güzeldir, ama tarih boyunca 69'lar hiçbir zaman yasal ve meşru yollardan güce başvurmadılar ki... Deniz'ler yasalar gereği asılmadılar, haklıydılar ve onurluydular, ama asanlar güçlüydüler ve yasal olmayan işlemlerden geçerek halkı sindirmeyi başardılar. Bu anlamda hakikaten "galiptir bu yolda mağlup olanlar"

3) *Estetik Düzlem*: Üçüncü argüman/tartışma düzlemi estetikdir, filmin dilidir ve tarihsel süreçle girilen ilişkidir, kısaca tarihsel sürecin nasıl bir doku içinde resmedildiğidir. Bu anlamda film genel hatlarıyla bir dönüşümü adım adım örmek üzere özellikle doğudan gelen üç yeni öğrenci, daha önce doğudan gelmiş diğer 'ustalaşmış'

olanlar, artı daha da yılların vermesiyle kendisi onore edilmiş/yetkili bir devrimci olarak bir 'baba'nın ilişkileri üzerinden devrimciliği ve devrimcileştirmeyi anlatıyor. Bu ana karakterlerin süreç içindeki hareketi filmin odak noktasını oluştururken, bir üniversite ortamı içinde, hem solun, hem siyasallaşmayan kesimin, hem polisin, hem derslerin niteliği üzerinden bir sosyal doku inşa ediliyor.

Filme hâkim olan her ne kadar Cemal'in gelişimi gibi görünse de, aslında film daha arka planda sosyal dokunun evrimi içinde karakterin başkalaşmasına eğilir ve onun toplumsal sebeplerini anlatır. Filmin ruh hali hem hüznü/hem çok derin bir romantizmi içermekte, bu duygunun köklerindeyse Türkiye'nin 68 hareketinin ve özellikle Deniz Gezmiş'de simgelenen radikal öğrenci hareketinin örneklerini bulmaktadır. Filmin genel olarak anlatı yapısı büyük oranda epiktir ve epizodiktir.

Epizodiktir, çünkü film neredeyse aşamalar halinde bir karakterin, özellikle Cemal'in düşünsel ve duygusal gelişiminin hikâyesini kendince modelleyerek anlatmaktadır. Filmde birleştirici unsur bir anlamda Cemal'in gelişimi üzerine kurulmuştur. Zaten olayların merkezinde, diğerlerinin Cemal'i kazanma süreçleri içinde, bir yandan Cemal'e yapılan öneriler, diğer yandan Cemal'in tepkileri, aynı şekilde diğerlerinin kendi içlerinde yaptıkları değerlendirmeler ile aslında devrimcilik modellenmeye çalışılmaktadır. Her olay, denebilir ki bu genel modellemenin bir başka bileşenini verebilmek için vardır.

Epiktir meselesiyse şöyle açıklanabilir: Film kendi modellemesi içinde Cemal'in her duygusal gelişim evresini hem Cemal üzerinden, hem de diğerlerinin buna ve diğerlerinin konuşmaları üzerinden safhanın yorumunu da içermektedir. Aslında ön planda olan anlatılan olaylar değildir, aksine düşünsel/duygusal angajmanın kendisi modellenmiş, olay akışı ve özdeşleşme değil, bizzat gelişimin kendisi mevzu bahis haline getirilmiştir. Film içinde müziğin kullanılma biçimlerinden, farklı durumlarda tartışmaların ve durum üzerine yapılan yorumların incelenmesi, gelişim sürecinin kendisini hem yorumlamakta, hem de resmetmektedir. Film kendi içinde kendini bilmek-

Cemal ilk eyleminde...

te, kendi gelişimi üzerine yorumlar yapmaktadır. Bu açıdan *Bahoz*, kendine dışarıdan bakabilen, kendini aşmaya çalışan, olayı değil, süreci anlatmaya çalışan, çatışan karakterler üzerine kurulu, hatta gelişimin her evresinde yeni duygusal duruma uygun yorumların girdiği, karakterlerin olaylar karşısındaki durumları kadar duygusal alt-yapısının da inşası, zıtları içermesi, gerçekliğin karakterleri sürüklemesi açısından epik bir yapıya sahiptir.

Filmin genel duygusal atmosferi açısından özdeşleşme değil, durumun farkındalık hissi öne çıkarıldığı için, duygu kadar bilinçsel gelişimde merkeze konduğu için *Bahoz* önemli bir sosyalist sanat üretimi denemesidir.

Film içinde belirli önemli dramatik anlatılar ve anlatı içinde belirli durumlar ve özdeşleşmeler ve bunları taşıyıcı simgeler vardır. Simgelerden başlarsak, daha filmin en başında feribota binmeden baraj suyunda sektirilen taşlar ve saklanan bir özel taş bir simgeye karşılık gelir: Taş aynı zamanda çıkılan büyük yolculuğun ve değişimin tanığıdır. Bu yüzden, özel olarak farklı durumlarda karakterin kendisiyle yüzleşme anlarında taşla baş başa kalınır ve değişim

taşa nakşedilir. Taşın üzerinde Orhan, Rojda ve Cemal'in adlarının kazınması da, taşın en son dağa çıkana kadar saklanması ve son aşamada suda sektirilmesi de tarihsel sürecin ve tamamlanmanın işaretidir.

Aynı şekilde bir başka simge, 68 ve 78 kuşağı üzerinden filmin içine monte edilmiştir. İlk önce 68 kuşağı elbette bir adanmışlık gösterir, ama belirleyici karakteri eyleme inanç ve derin bir romantizmdir, film içinde Deniz Gezmiş'le sembolleştirilir. Aynı kuşaktan gelen bir başka 68'li, Orhan ve Cemal içerdeyken, yurtdışına çıkarken getirilmiştir: O geçmişin ideallerine bağlı olsa da, geçmişin ruhuna sadık kalsa da, yaşadığı hayal kırıklığının büyüklüğü oranında halka küsmüş, bu halkın bu fedakârlığa değmeyeceğine karar vermiştir: Buradan yapılan uzun kaydırma ve dönemin ruhunu anlatan sloganlar ve Orhan ile Cemal'in duvara düştükleri tarihi not, 68'in ruhunun temsil edici karakteri olarak Kürt hareketini gördüklerini sembolleştirmektedir. Aynı şekilde Cemal'in uzun işkenceden sonra, ilkelerine bağlı kalarak çıktıktan sonra, Halil'in filmde ilk görüldüğü Küba Kantini sahnesinde Deniz Gezmiş'in fotoğrafıyla arasında özdeşlik ve saygı ilişkisi kuran sahneyle tam bir paralellik gösterir. Cemal aradan geçen bunca zamanın ardından şimdi Halil'in duygularını da içeren okumaktadır.

Film içinde doğa ile iç dünya arasında anlatısal analogiler kuran sahneler de vardır: Örneğin Cemal'in dersler içinde boğulduktan ve sosyal bir açlık duyduğu sahnelerden sonra, deniz kıyısında oturup düşündüğü yerde kıyıya vurup geri dönen dalgalar, kendini dışavuramayan, tatmin olmayan, sınıra gelip dayanmış, ne ileri gidebilen ne de serbestçe akabilen sıkışmışlığı, aynı şekilde Helin'in tokadından sonra, okul içinde dökülmüş yapraklar ile Cemal'in duygu durumu arasında anlatısal analogi kurulmaktadır. Bunların dışında estetik olarak anlatının yapısı büyük orana eksiltme/eliptik anlatı özelliği gösterir; filmin içinde her kritik aşama, doğal öykü akışının içine yedirilmiş, bir yandan hayat akarken öte yandan dramatik/ideolojik/örgütsel değişim modellenmiştir.

FİLMİN (BELİRLİ BİR YERE KADAR) OKUNMASI

Elinizdeki kitap filmin dvd'si değil, senaryo kitabı, ama ben illa da filmi anlatacağım, çünkü anlatmak istediğime ulaşmam için aşamalandırılmış bir şekilde ilerlemem gerekiyor. Adım adım ve sonuçlar çıkararak hem tarihe hem de sinemaya eğilmek, bir yandan da bir ağıtın tersinden anlatılmasına tanıklık etmek: Dramatik anda çok derin bir romantizm, acı ve çıkışsızlık var.

1) Film, sakın bir köy görüntüsüyle başlıyor, hiç bitmeyecekmiş gibi yavaş adımlarla bir kadın bir yolu arşınıyor, hiçbir şey söylemeden dedemiz vaktini doldurmak için bekliyor, yapraklar yazın durgunluğuna kendini bırakmış. Bir anda rüzgâr çıkıyor, şaşırtıcı bir şekilde, insanların hayatını etkisi altına alıyor, fırtınanın içinden bir çocuk sesi ağabeyinin sınavı kazandığını çığırıyor. İlk çatlak burada başlıyor, Cemal için kurtulunması gereken bir yerdir 'orası', Cemal buradayken burayı orası yapmıştır, çıkış yeridir, beklenen ve umut edilen bir şeydir 'oradan kurtulmak'. Kültürel bir çıkış, bir tür varoluşa adım atmak gibi.

2) Cemal yola çıkarken, geçmişini de arkasında bırakır, belki de hoşlandığı kıza bile bir şey söylemeden gider, onu arkasında bırakır, aslında o kendi kültürünü temsil eder. Babasının nasihatı "olaylara molaylara karışma, halimizi görüyorsun", bu dil babanın dilidir. Cemal'in bir tür kendini bulmak için babaya isyan etmesi gerekir, ama nasıl bir isyan' Bütün isyanlar sancılıdır, hem baba için hem de oğul için, ama oğul isyan etmeden kendini bulamaz. Birinci paradoks buradadır: oradan giderken babanın olmadığı yer olan kente, baba kendi iktidarını sözleriyle gönderir, Cemal kendisini bu sözlerdeki gerçeklik ve yalınlığa bırakmalıdır, orayı terk etmiştir, ama oradan nefret ederek değil, oraya iktidar olarak dönmek içindir çıkışı: bir tür itibar ve unvan ile. Xece perde gerisinde bir şeyler kırarken, bu itibar ve unvanın kendisini de ezdiğini bilir.

3) Cemal yola çıkarken dramatik çelişki başlar, yalnızca ailesini değil, oradaki mahallenin de umutlarını temsil eder, elinde tuttuğu

taşa duygularını işleyecektir: Anne ve babanın telaşına diğer köylülerin cevabı “keşke bizim oğlumuz da kazansaydı” olur; evet, bir tür gelin gibi uğurlarlar oğullarını. İkinci paradoks feribotta başlar: ‘Ora’dan ayrılırken, yolunu bir ağıt keser, alışıldık olan ve görmezden gelmeye çalıştığı bir ağıt ve bir tabut. Bindığı feribotun karşısından gelen feribotta Kürt kadınlarının ağıt sesleri duyulur. Dramatik anda ilk çelişki noktası ortaya çıkar: Bir banka müdürü olarak mı dönmek, ağıtı yakılan insanlardan mı olmak’ Cemal şaşkındır. Yolları, ovaları ve dağları görür, hengâmeye gider: Umudu korkuya bulanmıştır, babanın sesi bir kez daha hatırlanır, ait olduğu yere ait olmadığını düşünür, ama ilk yaşayacağı şey de aidiyet bunalımı olacaktır. Bu da üçüncü paradokstur.

4) Bilinmezlik ve umudun kesiştiği İstanbul Üniversitesi’nin önünde, ilk yaşadığı şey ‘amcaların karşılaşması’dır: Tuncelilidir ve ‘şansını boşa harcamama’sı gerekir. Cemal bir yandan doğallık, bir yandan hayalin coşturucu etkisiyle yürür; fısıkiyedeki suya dokunur, sevgi ve hayranlıkla. Amcalardan sonra bu kez dernekçiler karşılaşmaya başlar. Üniversiteyi demokratikleştirmek istemektedirler: Ayrıca bünyelerinde sanat kulüpleri vardır, sinema, tiyatro, folklor... Kayıt kapısına kadar gelirler, ama “kimlik almak kolay değil, sonra” Gerçekten de ilk yaşanacak bunalım aidiyet ya da kimlik bunalımıdır. Cemal kendi tarihini arkasında bıraktı, ama yeni bir tarih için bir hazırlığı da yoktur, kafasında ‘kendini tasarlayacak bir şey de yoktur’, geçmiş arkada kaldı, ama gelecek de gelmedi henüz, gelecek için boşlukla/bilinmezlikle birlikte beklemeye başlıyor. Önce şaşırması gerekir, gördüğü her şey onu şaşırtır: kapıda bekleyen amcaları, dernek masası, mekânın atmosferi, kimlik kartı boştur henüz, doldurulmamış. Cemal ‘araftadır, Cemal kendisini neyin beklediğini hayal edecek bilgiye sahip değildir, ama Cemal’in yolunu gözleyenler vardır, bu da dördüncü paradokstur. Önce bir salınması gerekir.

5) Bir atmosfer kurulumu: sırasıyla ilerlersek, Mahmut’lar top oynar, ama hangisi Mahmut anlayamaz, 69’u niye sevmediklerini de bilmez, oradan çıkar, otobüste “çılgın müziğiyle, sigarasıyla, özgür bir genç ile” otobüsün içinde sıkış tepiş insanlar birbirlerini ezecek şekilde yan

yana. Yurtta Yurdal vardır, istemediği bölümde okur, Emel’le tanışır, kendilerine dersi anlatırken bakmayan bir hocanın arz/talep üzerine olan dersinde, sıkılmış ve bir şey anlamamış gençler dersten çıktıklarında Emel onu arkadaşlarıyla tanıştırır. Ama onlar ‘onu bypass yaparlar’. Ardından bir diskobar içinde öteki müzikle karşılaşır, gitmesi gerekir. Emel “bu kıroda ne bulmaktadır” anlaşılmaz, “zevksizdir abicim zevksiz” Bu da beşinci paradokstur, Cemal’in kendi geçmişi o farkında olmasa da belirli tercihleri yaptırır ona. Cemal kendi tarihinden kurtulamaz. Bu da altıncı paradokstur, kendi kültürünün ve tarihinin ürünü Cemal toprağının kültüründen çıkamaz. Bu noktada bütün film boyunca Cemal/Emel ilişkisinde belirleyici olan Cemal’in kendi tarihinin ve kendi kültürünün araya koyduğu engellerdir.

6) Ardından ilk yalnızlıkları, boğazı seyretmeler, ufka dalıp gitmeler başlar: Elindeki taştan başka bir şeyi yoktur. Dersler geçip gider, ilk önce dersler Cemal’i kavramaz, hocalar zaten onları kapsamak için değil, dışlamak için anlatmaktadır. Dahası, hocalar zaten derslerini yük olarak görmektedir. Dersin hazzı ve tartışması yoktur. Zaman onlar için de tüketici olarak ilerler. Dalgalar kıyıya vurup vurup geri dönerken, olup bitenlerin kendi içinde yaşadığı gelgitleri bir türlü içermediğini de görür, etkileşim yoktur. Ruhen daralmanın eşliğinde bekler. İçine girebileceği bir sosyal atmosfer yoktur. Kimlik kartının ilk hanesine ‘derin bir boşluk ya da varoluş bunalımı’ girecektir. Bu sıkıntıların tam ortasında, öğrenci listesi asılır. Mahmut’lar listeyi beklemektedir, tanışmak için, ilk acaba başlar! Cemal babasının sesini hatırlar, iktidarın sesini, Mahmut’lar deneyimlidir, Cemal ise dirençli. Bu da yedinci paradokstur, Cemal kaçıp kurtulmak istediğine kendi iradesi dışında yönelmek durumunda kalır, kendi tarihini aşamadığı için, kendi kültürünün sesine cevap verir.

7) İlk önce bir hazır gelenler vardır, sonra Dersim/Tunceli/sömürgeciler/dilimize hâkim olanlar, bir de hazır gelmeyenler. Geçmişini arkasında orayı orada bırakmış birisi için ‘orayı kurtarmak’ ile oraya şah olarak dönmek bir kültürel kimlik çatışmasına döner. Orası neresidir, oradakiler kimdir, oranın geçmişinde neler vardır, peki ya buradakiler? Kimlik bunalımı çatışmaya davet eder. Uyum göster-

mek için önüne serilenleri reddetmeye çalışır, kendi kültürünü örtbas etmeye çalışır, kendinden kaçır.

8) Helin ve arkadaşları, tahtaya isimleri yazarlar, Cemal ne olup bittiğini anlamaz. Rojda ve Orhan kendileri tanışmışlardır, onlar da yazanı bilmezler. Ama tanışacaklardır. Bu arada Cemal'in yaşadıklarını Yurdal dile getirir: alışmamıştır, bizim oralarda ilişkiler daha sıcaktır. Cemal'in ise oraya dönüşü ya kurtarıcı ya da şah olarak olmalıdır, alternatif başarısızlık, rüştünü ispat edememektir. Rutin hayatın içinde boğulmaktadır, ama geri dönecek bir yeri de kalmamış gibidir.

9) Bu sırada ikili bir rastlaşma olur: Tahtaya adlarını kaçınıcı ke-re yazanlarla denkleşir nihayet, Mahmut tanışmalarını istemiştir, ama o Mahmut'u hâlâ tanımamaktadır. Bu sırada ilk tanıştığı Cem (Öğrenci Derneği) ve arkadaşları 6 Kasım'da YÖK boykotu duyurusu için amfilerini ziyaret ederler. Şaşkınlıkla onları izler, tepkisiz bir sınıfa konuşma yapar Cem. Helin onu alternatif bir mekâna, Küba Kantini'ne davet eder. İlk önce "zenginlerin kantinine gider", burası Rusya'mıdır, orası Hergele Meydanı'na gidip sorunca öğrenilir.

10) İlk yem kapılmıştır der birileri, yani 69 ya da baba, ya da kimlik kartı için ikinci öneri olarak görebilir diğerleri, yani Helin ve diğerleri, üçüncü masa yani Cem'in masasına gitmez, çünkü onlar 'ideolojiktir' ve bir sosyal ortam üretmezler. Ya da onların sosyal ortamına dâhil olmamıştır. Kantinde dolaşırken masalardan geçer, birinde Cem gayet siyasal bir konuşma yapar, çay/sigara, memleketi kurtarmak, ikinci masada öğrenci sorunlarına çareler arayarak memleketi kurtarmak isteyenler, üçüncü masada İslamcılar, dördüncü masada hayatın hazzına açlar ve gündelik ilişkilerde hayatı tüketmek isteyenler ve beşinci masada söz "muhasibeci Avni hocayla başlar", manyaktır, gelip kendi kendine anlatır, sınavda da manyak sorular sorar. O masaya oturur. Dışarıdan ziyaretçisi vardır kantinin: Halil gelir, duvarlara bakar, kamera kantinin duvarlarında gezinir, bir ıslık eşliğinde şimdi "Deniz'lerin" romansını yaşar, o kimlikle özdeşleşir. Halil ilk uyarıyı yapar, kalabalık oturarak dikkat çekmişlerdir. Tanışılanlar, çalışmalar hakkında bilgi alır, resmi temsilcidir ya da kantindekiler için onore edilmiş bir

Öğrenci evinde toplu buluşma...

kimliğe sahiptir. Aidatları sorar, öğrenci derneğinde temsil meselesini sorar, polislerin tavrını sorar, görüşmek isteyen (Kürt) İslamcı siyasi Osman'la konuşur. Solla afiş tartışması yaşamışlardır, tavırlarını sormaktadır, mazlum Filistin halkıyla dayanışmak istiyorlardır, ama gelin görün ki yanlarındaki mazlum halkı görmüyorlardır. Derken diskobarda kimşenin rahatsız etmediği gençleri, Küba kantininde belki de dışarıdan gelen ziyaretçiler nedeniyle ya da dışarıyla temaslı oldukları için amcaları ziyaret etmektedir. Gelirler, afişleri yırtarlar, ortalığı kolaçan ederler, bir tek gündelik hayatın hazzına özlemlerini giderememiş ve gideremeyecek olanlar kalır kantinde. Ondan sonra Mahmut'lar yurtta odasını ziyaret ederler, Yurdal kendini bulamamıştır, kalabalık içinde kaybolmuştur, yalnızdır. Tam o sırada iki Mahmut gelirler, söze girerler, Yurdal'ın Samsunlu olduğunu öğrenince muhabbeti kısa kesip, kantine çağırırlar Cemal'i. Önce VK'nın odasında devrim tartışmasına, silahlı/silahsız tartışmasına tanık olurlar, kurtarılmış bölgedir, idare bu odaya karışmaz. Orası henüz erkendir, kantine geçerler. Baytar Nuri'nin kitabıyla giriş geri teper. Cemal babasının uyarısını hatırlar.

11) İlk temasın ardından üçlü yeni yemekhanede karşılaşır, sınav haftasındadırlar. Helin gelir masalarına, akşama evde çiğ köfte vardır. Rojda ve Orhan olur der, Cemal arkadaşlardan çekinmeye başlamıştır, yurda gitmesi gerekir, Rojda davet edince 'mütesebbim' bir şekilde "olur" der. Evde toplanırlar, elbette Halil de gelecektir uygun bir zamanda, bir büyük olarak. Toplanırlar, uygun bir doğal ortam vardır, herkes kendince birileriyle konuşur gibi görünür. Aslında üçlünün, yani Orhan, Rojda ve Cemal'in her birisinin eklemelenme öncesindeki durumları farklıdır, her biri 'olmuşlar tarafından' farklı bir terapiye alınmış gibidir. Cemal Kürtlüğünü kabul etmez. Kart kurt meselesinden girerler, annesinin adıyla devam ederler. Sıcak, hoş ve müziğin sıcaklaştırdığı ortam üzerinden 'yoklamalar' ve 'yakınlaşmalar' sağlanır.

12) Cemal'i amfisinde ziyaret ederler, dışarı çağırırlar, Helin ve Ali şimdi dergi vereceklerdir, sırası gelmiştir; ama Cemal bu tip dergiler okumaz, isterlerse parasını verebilir, oysa o dergi ona kendi gerçeğini öğrenmesi için verilmiştir. Kürt olsa ne yazar, zaten unutulup gidecek bir dilin kime ne faydası vardır: Çaat. Cemal'in gururu kırılmıştır, çekip gider, dergiyi atmak ister, atacak yer bulamaz. Amfiye geri döner, ama dinleyemez, dersten çıkar, boğazı seyreder, taşına bir şeyler işler, yalnız gezinir, fırtına öncesinde savrulmadan duran yapı gibidir. Yurda gider, dergiyi fırlatır, dışarıdan gelen seslerle yerinden kalkar, dergiyi yastığın altına koyar. Ama içi içini yerken, nihayet açar ve dergiyi okur. Ardından başka kitaplar da okumaya başlar. Ama onların içine de girmez. Kürdistan derslerinin bir kısmını da amfide yaparlar, ama Cemal yoktur, o dersler yerine kendisi okur. Burada biraz antropolojinin devreye girmesi gerekir. Nihayet bu ders otobüste verilir. İki Kürt otobüste kapının önünde ayakta dikilip, gayet güzel güzel ve yüksek sesle Kürtçe kendi köylülerini çekiştirirler. Burası Türkiye'dir, vatandaş Türkçe konuş, doğudan gelip burayı da bozmuşlardır, böldürtmezler... Cemal'in yolu İsmail Beşikçi'yle kesişir. O sırada VK ve Ali gelir, görünmüyordur, kitap fuarına davet ederler. Beşikçi'yi okuduğunu onlara göstermez, kırılan gururu engeller bunu, vesile olarak bir kitap hediyesi alacaktır, üzerinde "özür..." yazar. Arkadaşlar kitap fuarında her sene çalışırlarmış.

13) Ardından bir kültür merkezinin açılışına giderler, farklı bir coşku vardır. Sonra gazeteler önlerinde derin bir suskunluk ve acılı bir isyan zamanı gelir: Musa Anter öldürülmüştür. Ders vakti gelince yeniler de kalakalır, uygunsuz görülür, ders ikinci kere kırılmaktadır: İlkinde tokadın etkisiyle dikkati dağılmış dinleyememiştir, şimdi ise ortamın gerginliği nedeniyle kalkıp gidemez, ortama aidiyet hissetmiştir. “Çelişkilerin giderileceği en iyi yer ‘eylem’ vaktidir.” Bu adımı attığında, geriye dönüş çok zordur. Nihayet filmin başında, üniversiteye ilk kez girdiğinde, 69’un sorgulamasından sonra, umutlu yürüyüşü sırasında karşılaştığı Dernekçiler masasında Grup Yorum’un şarkısı anlamını bulur: “neydi onları oradan oraya savurup duran şey” Aidiyet meselesi ya da kimlik bunalımı, kimliği yok sayılan isyan etmiştir, bu kadar basittir.

İZLEYİCİLERİN TEPKİLERİ YA DA BABA YASASI VE SANAT

İzleyicilerin yorumları açısından gayet rahat düşünerek ve modelleyerek söyleyebilirim ki, filme gösterilen tepkiler sınıflandırılabilir ve bunların sebepleri ortaya konabilir.

Tepkilerin ilk önce iki ana gruba bölünebileceğine inanıyorum: Bunların sanılabileceği gibi Kürtler ile Türklerin tepkileri olarak değil, aksine örgütlü olanlar ile örgütsüz olanlar arasında olması gerektiğine inanıyorum.

Örgütsüz olanlar ya da örgütlü mücadeleye katılıp şu ya da bu nedenle mola verenlerin tepkileri ilk elden çok daha olumlu olacaktır, aynı şekilde duygusal olarak çok daha içeriden filme eklemleneceklerdir.

Örgütlü olanlarsa, bunu çok iyi anlıyor ve biliyorum, çünkü özel olarak sinema tarihi, genel olarak sanat tarihi bunun sayısız örneklerini ister bu toplumda isterse dünyanın değişik ülkelerinde vermişlerdir:

Örgütlü olanlar bir şeyin nasıl olduğunun anlatılmasından çok daha fazla, nasıl olması (yani belirli bir idealizasyondan geçirerek) gerektiğinin anlatılmasını isterler. Aşırı baskın bir şekilde, gerçekliğe

büyük bir sadakatle tarihsel süreç inşa edildiğinde, onlar için “bunlar böyle olabilir, ama anlatmanın ne gereği vardır” en belirleyici itiraz şekli olacaktır. Çok acıdır, ama aynı süreç örneğin Yılmaz Güney’in *Yol* filminde de hem Türkiye’de hem de dünyanın değişik yerlerinde örgütlü sol tarafından işlenmiştir. Ben daha acı bir şey söyleyeyim, elbette Yılmaz Güney büyük bir sinema sanatçısıdır, ama şuna iddiaya girerim ki örgütlü solun önemli bir bölümüne, örneğin bir *Sürü*’nün, bir *Düşman*’ın, bir *Umut*’un senaryosunu götürseniz, onlar bu filmle-ri hiç izlememiş olsalar, filmin senaryosunun çok değiştirilmesi için binbir dereden su getirerek, nasıl ideal hale getirileceğine dair öneriler getirirler. Yani bu senaryoları “olmamış, davaya yeterince hizmet etmiyor” diyerek rahatlıkla eleştirirlerdi. Acı gerçek şudur, eğer sanatçı bunları dinlese, senaryoyu törpülese ve belirli sahneleri yapsa, bu durumda bu filmlerin etkileri asla bu boyutlarda olmazdı, hatta çok ciddi bir inandırıcılık sorunu yaşarlardı. Bu paradoksun kökenlerinde bir şeyin ‘gerçekte nasıl olduğu/(idealde) nasıl olması’ gerektiği açısından bakıldığında ortaya çıkan mesafe vardır.

Bir insana yalnızca ideal örnekler göstererek onu daha iyi hedefe yönlendiremezsiniz, ne kadar deneyim eksikliği yaşarsa o kadar sak-sıda yetişmiş çiçek, ya da evde beslenmiş hayvan gibi, gerçekliğin karşısına çıktığında o kadar bocalayacaktır. Kişinin kendi idealini bulması için çatışma yaşaması, gerçekliğin farklı durumlarını gö-rek ona göre kendi konumunu seçmesi esastır. Bu açıdan, aslında ‘sa-kıncalı bölümler ya da sahneler’ insanın yola çıkarken umudunu kı-racak değil, kendi yolunu, idealini bulması için deneyim yaşayacağı şeylerdir ve geliştiricidir.

İkinci kesimde, yani örgütlü olanların filme karşı tavrındaysa iki-ye ayrılma görülecektir, işte şimdi örgütlü olanların hangi gruba da-hil oldukları önem kazanır. Ama Kürt siyasal hareketinde, belirli ör-gütsel yasakların çiğnenmesi ya da bunları uygulayacak güç bulama-maları gibi durumlarda itiraz yükselir.

Türk olanlardaysa hem bunlar hem de kendi siyasal tepkilerinin filme yansıtılması açısından sakıncalı ya da gerçekliğe uymayan, bir ‘işin aslı’ faslı devreye girer, bir de elbette dağa çıkma meselesi vardır.

Bu işin aslı ve ne yapılması gerekir, yani en doğrusu nedir sorusunun cevabı hiç bitmez. Bu pilav daha çok su kaldırır, hatta öyle ki bu özel pirinçtir, suya doymaz, doldur doldurduğun kadar. Ne kadar pişerse pişsin su katma eğilimi devam eder.

Önce birisi özerk demokratik üniversitenin ne kadar haklı bir strateji olduğunu anlatır, öteki burjuvazinin baskılarının yoğunluğundan dem vurup kendilerinin ne kadar asil direndiklerini anlatır. Öteki Filistin halkının ne kadar mazlum olduğunun anlaşılmamasının sonuçlarından dem vurur. Hatta bir tür baştan aşağı çelişki olan ve insaniyetten payını almamış bir 69'a göre bile, Cemal'in babasıyla konuşmasında olduğu gibi, ne kadar babacan ve çocukların yanlış yollara sapmaması için hayatını adadığına dair, memleketi ne kadar sevdiğine dair söyleyecek çok şey düşer. Kesinlikle devrimciler ile 69'u bir tutmuyorum, ama işin aslı meselesi bitecek bir şey değildir, karşındakini yeterince dinlemedikten sonra, onun yapmak istediklerini anlamadıktan sonra, asıl yapılması gereken meselesi hiç bitmez, onu diyorum.

Yasaklar meselesini biraz açmak istiyorum.

İnsan ve yasak ilişkisi kadar doğurgan çok az mesele vardır.

İki akademisyen insan düşünün: Amerika'ya gidecekler, uçakla. Birisi New York'u göreceği için neşeden ve meraktan çatlar, ötekisi hem orayı görmüştür, hem sigara içiyordur, hem de solcudur. İlk önce 12 saat uçakta nasıl sigara içmediğinden başlar tedirginliği, Amerika'nın katliamları için cabasıdır. Öteki ise sosyete partisinde Amerika görmüş geçirmişliğin rantı için yanıp tutuşmaktadır.

Bir insan düşünün, sigara içmez, hatta sigara düşmanıdır, vapurda sigara yasağından mutlu olur; öteki sigara tiryakisi, akşamleyin iş çıkışı vapurda dönerken boğazda içmediği sigaradan dolayı gergin, hatta vapura binmeden önce iki tane sigarayı art arda yakar.

Bir insan düşünün, malı mülkü var, yediği önünde yemediği arkasında, Antalya film festivalinde AKP döneminde kurulan şölen sofralarına bakar geçer, öteki açtır, o masada oturmak için kendi eleştirilerini bile törpülemeye hazır.

Bir insan düşünün, sınava girecek, çok iyi hazırlanmış, iyi derecede biliyor, sınav ona gerginlik vermekten çok başarısını ispat ede-

cek diye mutlu, ya da çok işi var, sınavı çok iyi bilmesine rağmen diğer işlerinin arasında girmek zorunda olduğu için gereksiz buluyor. Öteki ise sınırdan, girmesi gerekiyor, ama sonuçta başarıp başaramayacağını bilmiyor, onun gerilimini yaşıyor.

Bir insan düşünün, bir sevgilisi yok, cinsel perhiz yasağı onun için çok baskıya dönüşmüyor; ötekini düşünün, bir çift ve sırlılık ilişkiler, aşklar, yasak çok daha yorucu.

Bir insan düşünün, Yeşilaycı, öteki ise özel anlarda sohbetine düşkünlüğü çok fazla; alkol yasağına karşı tavırlarını düşünün.

Bir insan düşünün, Almanya'dalar. Biri Alman Lisesi'nden mezun, öteki hiç yabancı dil bilmiyor, sürgünle Almanya'ya gitmişler, her birinin toplumla kuracağı ilişkiler farklı olacaktır.

Yasaklar ve insan meselesi, insanın bir şeyi yapabilecekken yapamaması olduğunda insanı zorlar. Yasak aynı zamanda hem anlamlı hem de baskıcı olabilir; ama eninde sonunda yasa/yasak baba yasasıdır. Babaya karşı bir söylem geliştirmek ve bir eylemde bulunmak, yasak ne kadar gerekli olursa olsun, insanın doğasında vardır, babaya karşı isyansız insan yok gibidir. Hatta insan baba yasasına karşı çıkarak insan olmuştur. Bu anlamda sanat nedir? Sanatçı neyi anlatır?

Aslında sanat dediğimiz şey, sanatçının baba yasasına karşı isyan sürecinde hissettikleri üzerine kuruludur, sanat yasaların/yasakların sorgulanması, onlara karşı bir söylem bulunması çabası içinde anlam kazanır. Gerçeklikteyse, bir toplum yalnızca yasalarla/yasaklarla yönetilemez ve her zaman yasakları delen birileri olacaktır. Bir sanatçı yasakları delen birilerini gösterince bunları özendirmez, yasakların delindiğini gören bir insan da hemen kalkıp yasaları delmek için heyecanla harekete geçmez. Bu süreçte insanın iç dünyasını anlatmak ve gerçekliğin karşısında farklı tavırların eşanlı olmasını göstermek sanatın doğasında vardır, çünkü aslında sanat gerçekliğin karşısında insan benliğinin sorgulanması üzerine kuruludur. Eğer bir sanat eseri ile ideoloji arasındaki ilişkiyi sorgularsak:

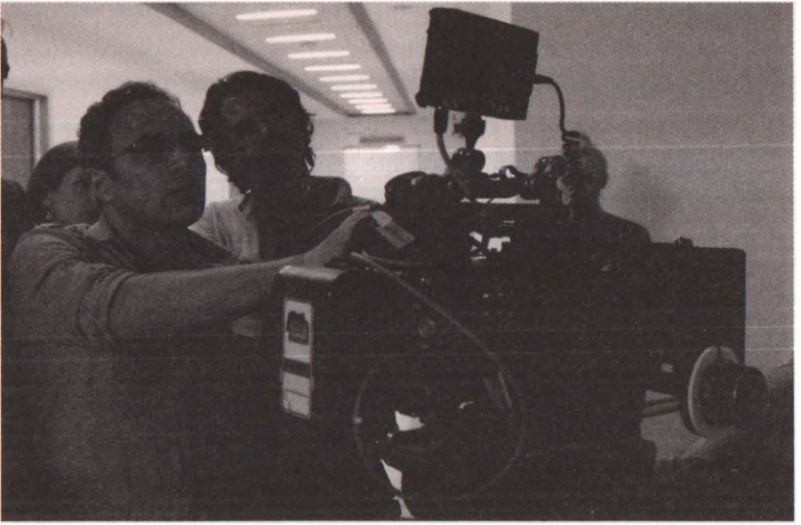
- 1) Sanat eseri hangi ideolojiyi savunursa savunsun, o ideolojik önermeye sığmazsa büyük olabilir.

- 2) Sanat eserleri bir ideolojiyi savunmak için, kurulu bir nizamın mükemmel uyumunu göstererek, ya da o ideolojinin bütün emirlerini harfiyen uygulayan, bütün yasaklarına harfiyen riayet eden insanları perdede yaratarak bunu yapamaz. Bu durumda mutlaka çok köklü bir çelişki yaşanır, eğer o şekilde yaparsa köklü bir inandırıcılık sorunu yaşanır.
- 3) Bir sanat eserinin ideolojik söylemini okumak çok ciddi bir birikimi gerektirir; genellikle yetersiz insanların elinde sanat eseri eksik okunarak çok yanlış sonuçlara ulaşılır.

Örneğin, *Bahoz* cinsel perhiz öneren yasağı uymakta mıdır? Ya da içki yasağına uymakta mıdır?

Filmin içinde birlikte olan bir çift var, hem Helin hem de Ali şu ya da bu dolayısıyla bu yönden sorgulanmaktadır. Peki, bunu yaparak *Bahoz*, örgütsel karara karşı mı gelmektedir? Ya da bunu göstererek, diğer militanlara yapınca bir şey olmuyor mu demektedir? Ya da bunu göstererek, halka devrimcileri kötü mü göstermekte midir?..

Önce ülkemizde filmin semantik olarak yanlış okunmasının mükemmel bir örneği yaşandığı için oradan başlayalım: *Beynelmilel* filminin bir yerinde pavyon açmak için darbe öncesinde bir kültür merkezi olan yer gezilir. Duvarda Picasso'nun *Guernica* tablosu asılıdır. Pavyoncular resmi yorumlarlar, kısaca bunların götü başı karışmış derler, daha sonra ismini Piç Haso olarak okurlar. Fatih Özgüven mükemmel yanlış okumayı yaparak, elbette ki bir beyaz Türk olarak filme dair önyargısının etkisiyle, "Picasso'nun suçu neydi?" diye sorar. Peki, semantik olarak filmin doğru okunması neyi gösterir? Filmin yönetmeni darbe karşıtıdır ve darbe mağdurdur. Filmin genel söylemi de bununla son derece uyumludur, bunlarda tartışılacak bir şey yok. Ama zaten darbe öncesinde orası kültür merkezidir, daha sonra kapatılmıştır, şimdi ise asker vesayeti altında, onlara özel günler düzenlemek şartıyla pavyona dönüştürülmektedir. Eğer kültür merkezinin duvarına *Guernica*'yı asmışlarsa, hem resme, hem de komünist ressam olarak bilinen Picas-

Yönetmen Kazım Öz.

so'ya saygı duydukları içindir. Eğer film/yönetmen de darbe karşıtıysa, duvara resmi saygı duydukları ve benimsedikleri için özelliklerle oraya astırması gerekir. Pavyona dönüştürmek isteyenlerse hem yoz bir kültürün insanlarıdır, hem de kültür merkezini kapatan iktidarın suyuna gitmektedirler, dolayısıyla Piç Haso dedirten yasaklamacılık/kültürel yozluk/cahillik yönetmenin ya da filmin söylemi değil, eleştirilen ve karşı çıkılan darbeye ilintilendirilebilir, dolayısıyla film Picasso'yu alaya mı almaktadır, yoksa onu bu şekilde nitelleyenleri mi? Semantik olarak durumun açık olması gerekir. Genellikle de sağduyu gibi görünen yüzeysel okumalar ve çıkarımlar yanıltır ve yaygındır.

Eğer bilimsel okunursa, *Bahoz* filmi cinsellik ve içki yaşağına karşı gelmez, çünkü yasağı koyan iradenin oradaki temsilcisinin ağzından, yasak meşrulaştırılmış, uyarı yapılmış, üstelik belirli bir bilgelik içinde örgütlü karakter durumu bir soruna dönüşmeden çözmek için en uygun çıkışı yapmıştır. Kendisinden örnek vererek yüzüğünü göstermiş, kutlu güne saklanan özlemini ideal model olarak göstermiştir.

Ama aynı şekilde, bu yasağın grup içindeki etkilerini de göstermiştir. Farklı insanların tavırlarını da sonuçlarını da tartışma konusu yapmıştır. Bu anlamda belirli bir sergileme ile yadsıma arasında gezinme de ne kadar yasakların üstü örtülürse, bunun inandırıcılık sorunu da o kadar büyür. Hayat içindeyse bunların tartışılması da, insanların gösterilene karşı tepkileri de çok değişiktir, herkesin kendi konumuna göre değişir.

Ya da içki yasağı, arkadaşlar içki içmeyerek sınırı aşmamış olsalar bile, yeri geldiğinde yasağı tabuya dönüştürdükleri anlamlı bir şekilde verilmektedir, ama aynı şekilde ne yasak yüceltilmiş ne de yasak yerin dibine batırılmıştır. Yasaklar -bizim ülkemizde çoğunlukla tersi olsa bile- çoğu kere anlamsız değildir, belirli bir rasyonaliteye sahiptir, belirli bir gereklilik üzerinden somutlaşırlar. Ama bu, her durumda en ideal çözüm olduklarını göstermez ki... Filmin söylemi bu açıdan 'yasakların bir çözüm olmadığı' söylemine yakındır, ya da yasağın sınırını sorgulamaktadır.

Filmin kapsamı konusunda, film ele aldığı konu gereği belirli şeylere belirli bir ölçüde yer vermiştir, şu haliyle bile çok uzunken, belirli başka şeyleri -örneğin diğer solu yeterince anlatmamış olması- yeterince verememiştir, çünkü yapısı gereği belirli önceliklere sahiptir, buna göre eksiltme yapmak durumundadır.

İdeal sanat eseri meselesi hakkında şu anda yönetmen olan birisinin Yılmaz Güney'le ilgili olarak anlattığı çok açık bir örnek var: Yılmaz Güney *Arkadaş* filminden sonra, çeşitli yerlerde film üzerine kültür merkezlerindeki tartışmaya katılır. Herkes filmi farklı bir açıdan eleştirir. Bu şimdi yönetmen olan arkadaşımız, o zaman üniversiteyi yeni kazanmış, daha kayıt bile yaptırmamıştır, on yedi yaşındadır. Kalkar kendine güvenle, devrimci mücadelenin durumundan, halkın tepkilerinden, olması gerekenlerden, filmde eksik olanlardan anlatmaya başlar. Yılmaz Güney sabırla dinler ve "çok güzel konuşuyorsun, ben dediklerine katılıyorum, onları ben anlatamadım, bunları da yarın sen yap, hep birlikte seyredelim" der. Aynı durum yaklaşık çeyrek yüzyıl sonra bu yönetmenin başına gelir, o da aynı cevabı verir: "Çok güzel konuşuyorsun, bunları da sen yap."

Çünkü bir konuya dair anlatılabilecek her şey bir filmle de ya da filmlerle de bitirilemez, her zaman bir başka veçhesi de vardır. Sanat eseri ve sanatçı eninde sonunda belirli tercihlerin sonucunda kuru-ludur. Çoğu kere sanatçılara getirilen eleştirilere göre film yeniden yapılsa, bunların büyük bölümü çok kötü bir film olurdu, ama kimi durumlarda da iyi film de olabilirdi, ama o da başka bir film olurdu. Onu yapmak da başka sanatçının ya da onu öneren örgütün kendisi-nin eseri olabilir, dolayısıyla yapmak da ona düşer. Her film bir baş-kasının bittiği yerde başlar, sanat eseri sorunları perdede çözmezler, çözümler hayatta bulunur, sanat eseri sergileme sahnesidir.

Gerçek şudur ki, *Bahoz* filmi hem Kürt hem de Türk devrimcile-rin onu eğitim çalışmalarında kullanabilecekleri kadar doğurgan ve gerçekçidir, elbette gerçekliğin farklı veçheleri de vardır, onlarsa tar-tışmalarda açılacak, sorunlar gerçeklikte çözümlenecektir.

BAHOZ VE GÖRÜNÜRLÜK KONUSUNDA KÜÇÜK BİR EK

Bahoz filmi yapılmış ve ondan sonra öksüz kalmıştır. Bunu şu şe-kilde açıklamak gerekir: Film yapıldıktan sonra, estetik ve politik olarak eserden yararlanılması, filmin sinemasal kimliğinin değeren-dirilmesi ve sinema tarihimizde gereken yerin verilmesi konusunda olayın nesnel gelişimi büyük oranda sorunludur, kolektif bir ihmal vardır. Örneğin, *Bahoz* eğer Adana ve Antalya film festivaline katıla-mamışsa, katıldığı İstanbul Film Festivali'nde ödül almamışsa, ulus-lararası gösterimi ve tanıtımı sınırlı olmuşsa, bunlar bütünüyle 'an-lamsız bir dizi gerekçeyle' açıklanabilir. Burada süreci yönetmek an-lamında yetersiz adımlar atılmıştır, ancak kolektif olarak çok büyük bir suskunlukla karşılanmasının anlamı hakikaten düşündürücüdür. Çünkü *Bahoz* bütün siyasal söylemine karşın, oyunculuğundan mi-zansenine kadar sinemasal olarak '*par excellence*' bir eserdir. İçinde ki-mi kusurlu yerler olmasına karşın -örneğin üniversite içinde bildiri dağıtılırken yaşanan geniş çaplı çatışma gibi, ama yine biliyoruz ki bunun sebebi yapım koşullarındadır- genel olarak büyük bir başarı-

ya imza atmıştır. Bu anlamda siyasal kimliği çok net olduğu için, estetik yönü ve sinematografik başarısı yadsınmıştır. Filmin estetik ve sinematografik nitelikleri, aynı zamanda anlatı içinde sahip olduğu derin lirizm ve ötekinin merkeze getirilmesi gibi özellikleri ele alındığında, bütünüyle sıra dışı bir düzey tutturmuş, sinema anlamında çok köklü bir başarıya imza atmıştır.

Tarih *Bahoz*'un sahip olduğu yeri gösterecektir, ancak siyasal söyleminin netliği, karakterlerinin kimliği nedeniyle, çok uzun yıllara dayanan bir suskunluk söylemiyle yadsınması muhtemel görünüyor. Ama gerçekten sinemadan anlayan herkesin filmin çok büyük bir estetik-sinematografik başarıya imza attığını görmemesi -iddia ediyorum ki- imkânsızdır. Tam da bu yadsınma bana Nazizmin propaganda bakanı Goebbels'i hatırlattı: "Bana faşizmin *Potemkin*'ini yapın," diyordu Goebbels. Bu anlamda, filmin karakterlerinin siyasal söylemine, yönetmenin bağlamı inşa ederken durduğu yere karşı olanlar bile, ilk önce filmin estetik dünyası, derin aykırılığı ve özgünlüğü, tarafından bağımsız olarak çok köklü bir hümanizmayı taşıması, toplumumuz için çok köklü bir duygu olan lirizmiyle birlikte, kendileri nerede dururlarsa dursunlar, pozitif karakterlerini görmek durumundadırlar. Filmin siyasal söylemine eleştirel bir mesafeniz olabilir, başka yerde durabilirsiniz, ama ne filmde anlatılanlar bir yalandır, ne de bu insanlar yok sayılabilir. İlk önce insanların filmin önemli olduğunu kabul etmesi, ardından kendi tavrını netleştirmesi gerekir, 'yiğidi öldürün ama hakkını yemeyin' sözü boşuna söylenmemiştir.

Bir de şu var: Bütün bunlardan ayrı olarak *Bahoz*, gençliğin iç dünyası için tam bir sosyolojik zemin inşa etmiştir. Yani bu zemin ilk önce gençlik gibi evrensel bir konu açısından özel bir öneme sahiptir. Hem gençlik gibi özel bir durum, hem de genele aykırı olan bir fenomen açısından *Bahoz* tam anlamıyla 'ötekileştirilenin meşruiyet tartışması'na bir örnektir. Bu durum biraz bana Bertolt Brecht'in *Kuhle Wampe* filminin (sansürü) üzerine yazdığı yazıyı hatırlatmaktadır. Çünkü film Almanya'da sansür edildiğinde, sansürden gelen ret cevabını Brecht incelerken, filmin nasıl da doğru okunduğuna ve

hangi saiklerle sansürün yapıldığına işaret ederken, öte yandan kendi niyetlerinin ne kadar saf bir şekilde anlaşıldığını da kabul eder. Öyle ki hakikaten sansürün yorumu eleştirmenlerin yorumundan çok daha bilinçli olarak dile getirilmiştir. Brecht sansür görevlisi filmi yanlış anladığı için değil, tam da doğru ve çok iyi anladığı için sansür edildiği sonucuna ulaşır. Bu anlamda filmi bilinçli olarak yadsıyanlardan aynı bilinç düzeyinin gelmesi istenirdi, ama filmle bu yönden, yani filmin siyasal söylemiyle çatışmayan ya da sansüre karşı olanlar ve 'ötekiyi savunduğunu söyleyenler' için filmin yadsınması sinemamızın kültürel/estetik olarak durumunu göstermektedir. Durum hiç de iç açıcı değildir.

Dolayısıyla, aslında film muradına erişememiştir, çünkü saflaşmayı sağlayamamıştır, öyle ki pek çok seyirci filmi bir hikâye olarak seyretmekte, pek çok eleştirmen için film bir aşırı politik anlatıyla sınırlı kalmaktadır.

Ben filmin siyasal söylemiyle kesişmeden, iki sebeple filmi gerçekten duyumsayarak ve acı bir haz alarak seyrettim.

1) Bu insanları şu ya da bu şekilde tanıdım, yani Cemal ve arkadaşlarını tanıdım, hayat bu insanları gösterdi bana. Ben bu insanların hayatındaki trajik boyutun gücü konusunda bir hümanist olarak saygılıyım. Film o insanları bana anlattı, onları anlayabildim.

2) İkinci olarak düzen içinde resmi ideolojinin muzafferliğini gördüm ben filmde, yani egemen olanın gücünü, bunu siyasal okumalarda anlatmaya çalıştım. Ama aynı zamanda, muzaffer olanın sefilliğini, mağlup olanların temizliğini de gördüm. Bu anlamda kendim de egemen olanın bir mağduru olarak, 'öteki kardeşlerimin hayatına tanık olurken' mazlum/zalim ilişkisinde dengede durabilmeyi göstermesi anlamında belirli bir saflık aranışı için, egemenin vizörünün ötesini görebilmek için *Bahoz*'un anlamlı bir karşı çerçeve olduğunu hissettim. Aynı sebeple ötekileştirilmeyebiliriz, ama sonuç olarak 'insan olma mücadelesi'nde kan kardeşleri olmaya devam ediyoruz, çünkü insan olmak için hakikaten önce düzenin vaatlerine kanmamak, evet demekten, her biri bir başka suça karşılık gelen evetlerden uzak durmak gerekiyor. Hayatımız ötelenmişse, kendi ütopyala-

rımızın bu kadar uzağında isek, egemen olan da benzersiz bir çirkeflilik taşıyorsa, bütün olanlara karşın derin bir hümanizmayı içimizde taşıyabilmek için, 'ötekilerin özdeş olması' gerekmez, öteki kendi kimliğini koruyarak da bir başka öteki için kardeştir, yeter ki insan olmanın bilincini ve özverisini bağrında taşısın.

Filmi yadsıyanların, çoğunlukla filme çamur atmak için söyledikleri sözlerin arkasında ne yazık ki ya cahillik ya da kasıtlı çarpıtma vardır, bunun yetmediği yerdeyse 'aşırı politikleşme'nin getirdiği miyopluk devreye girmektedir. İnsan hiç politik olmadan da 'aşırı politik' olabilir, burası ise Türkiye'de tam bir fenomendir. Hakikaten Uğur Mumcu haklıdır, 'bilgi sahibi olmadan, fikir sahibi olanlar' egemen lakırdıyı inşa ediyorlar Türkiye'de.

BAHOZ/FIRTINA

1) KÜÇÜK BİR KASABA - DIŞ - GÜNDÜZ

Sıcak bir yaz günü. Bir sokak. Ortalık durgun. Zaman ağır ilerliyor. Sabit bir dip ses hareketsizliği pekiştiriyor. Yaşlı bir adam bir ağacın gölgesinde, gözleri dalmış bir şekilde, oturduğu yerin önündeki taşa bakıyor. Gölgenin diğer tarafında bir köpek pinekliyor. Sokağın başında yaşlı bir kadın çok ağır bir vaziyette, kısacık ama ona upuzun gelen yolu kat etmeye çalışıyor. Bir yaprak bile kıpırdamıyor.

Her şey öylece duruyor... Ve ansızın fırtına...

Bir anda ortalık toz duman oluyor. Sessizlik ve durgunluk büyük bir gürültüye ve kaosa dönüşüyor. Sokakta koşuşturanlar, bir yerlere sığınmaya çalışanlar... Zaman hızlanıyor. Az önceki güvenlik duygusu yerini telaşa bırakıyor. Yaşlılar telaşlanıyor... Fırtınanın alıp götürmek istediği çokça şey; uçan elbiseler, dalgalanan yapraklar, sürüklenen bir

çoban keçesi, yuvarlanan bir teneke, yerinden kalkacakmış gibi zorlanan bir çatı ve ortalığı saran saman tozları... Köpek havlayarak durumu anlamaya çalışıyor. Bu kargaşada bir çocuk heyecanla sokaktaki bir eve koşuyor.

Çocuk: Dayê! Bavo! Dayê! Abê Stenbol qezenç kiriye! Cemal Abê îmtî-xan qezenç kiriye! Cemal Abê Stenbol qezenç kiriye! (Anne! Baba! Anne! Abi İstanbul'u kazanmış! Cemal Abi sınavı kazanmış! Cemal Abi İstanbul'u kazanmış!)

Cemal'in ailesi balkona çıkıyor. Balkonda sevinç sürüyor. Haberi getiren çocuğa sevgiler. Cemal'i kutlayanlar, öpenler... Pencere ve balkonlardan bakan komşular... Bir pencereden genç bir kız (Xecê) buruk bir şekilde dışarıdaki sevinci izliyor. Mahallede fırtına eşliğinde sevinç devam ediyor...

... Jenerik...

2) KASABA - EV - İÇ - DIŞ - GÜNDÜZ

Pencereden dışarı. Birkaç ev ve evlerin ötesinde dağlar. Cemal'in annesi evin önünde bir şeyler hazırlamaktadır.

Komşu Kadın'ın sesi: Çi wext wê here? (Ne zaman gidiyor?)

Anne: Bi erebê pancan... Ê ecele ke, ka te çente nedî? (Beş arabası ile... E hadi! Çantayı bulamadın mı?)

Az sonra komşu kadın çantayı anneye atıyor. Anne elinde çantayla eve doğru geliyor.

Baba (üst ses... odanın içinde... ağır ve es vererek konuşmaktadır): Cemal... Tuyê herî... Tu halê me dibînî... Me bi kijan halan te şand mektebê, tu zanî! Devletê jî firsendek baş da te... Ê tu jî ruyê me reş dernexe! Dersên xwe bişixule. (Cemal! Demek gidiyorsun! Bak, halimizi görüyorsun. Seni çok zor şartlarda okuttuk. Devlet de sana

Baba, Cemal'e harçlık veriyor...

iyi bir fırsat verdi. Yüzümüzü kara çıkarma. Otur adam gibi derslerini çalış.)

Cemal kitaplarını toplamakta... Babanın nasihati devam ediyor:

Baba (üst ses): *Ev firsend bi dest herkesî nakeve! Qimetê mektebê bizane! Hevalên xwe baş nas bike! Qimeta firsendê ku devletê dayî ye te baş bizane. Tevli buyer-muyeran nebe! (Bu fırsat herkesin eline geçmez. Okulun değerini bil. Arkadaşlarını da doğru seç! Devletin sana verdiği fırsatın değerini iyi bil. Olay-molaylara karışma.)*

Babayı gördüğümüzde konuşması bitmek üzeredir. Baba, Cemal'e harçlık veriyor.

Baba: *Ha vana bigre. (Al bunları)*

Cemal utanarak kabul ediyor. Baba odadan çıkıyor. Anne odaya gelmiştir. Çantaya bir şeyler yerleştirmeye çalışıyor.

Anne: *Tê ke cîhek qewîn! Cemke min Istenbol pir mezine! Li xwe miqatebe! Tu ku di tengasiyê de mayî, here mala Hesênî Mamke! Ew pir dewlemendin! Ev pîsana çi zu em ji bîr kîrin! (Paranî iyi sakla. Canım oğlum, İstanbul çok büyük. Kendine dikkat et. Zor durumda kalırsan Hesênî Mamke'nin evine git. Onlar çok zengindir. Pis herifler, ne çabuk bizi unuttular?)*

Cemal eşyalarını toplamaya devam ediyor. Anne de çıkıyor. Cemal odasında son kez yalnızdır. Kapağında İstanbul Üniversitesi'nin resmi olan hazırlık dergisine bakıp çalışma masasına bırakıyor; artık bir dönem geride kaldı... Odasına son kez bakıp çıkıyor. Kamera usulca odaya dönerek akmaya başlıyor. Duvarda el yapımı bir kilim, eski bir aile fotoğrafı, av tüfeği, eskimiş bir bağlama, Atatürk'ün portresi, Hz. Ali'nin fotoğrafı, gaz lambası... Eski zamana ait ses kuşağı giriyor.

Anne (sesi dışarıdan geliyor): *Cemaaal! Dersê hebekê bihêle were alikariya min bike. (Cemaaal! Derse biraz ara ver, gel bana yardımcı ol.)*

Sandalye, yıllardır çalıştığı masa, masada hazırlık dergisi. El. Cemal'in eli, Cemal ders çalışmakta...

Anne: *Cemaaal! Were ji min re êzingan bîne. Êzing xelas bun. Cemaaal! (Cemaaal! Gel odun getir. Odunlar bitti. Hadi! Cemal!)*

Annenin ikinci uyarısı üzerine el duruyor, kalemi çiziktirdiği kağıdın üstüne bırakıyor.

Anne: *Cemaaal! Na tingij tu çima nayê? (Cemaaal! İnatçı, neden gelmiyorsun?)*

Masadan kalkıyor. Kamera masadan duvardaki çeşitli notlara (çalışırken kolaylık sağlaması için astığı ders notları; formüller, şekiller...) kayıyor. Ve yine sokağı gören pencere... Anne ekmek pişiriyor. Cemal odun taşıyor. Xecê okul kıyafetleri içinde oradan geçerken:

Xecê ekmeği alıyor. Cemal'le bakışıyorlar.

Anne: Xecê, tu îro zu hatî? (Xecê, bugün erkencisin?)

Xecê: Erê Xaltî, mamosteyê dersa dawî tunebu, loma! (Evet teyze, son dersin hocası yoktu, ondan.)

Anne (bir ekmek uzatarak): Ha vî nanî ji diya xwe re bibe! (Şu ekmeği annene götür.)

Xecê ekmeği alıyor. Cemal'le bakışıyorlar. Cemal odunları bırakıp geri dönüyor. Bir minibüs, pencereyi kapatacak şekilde, gelip evin önünde duruyor. Muavin inip minibüsün üstüne çıkıyor. Baba ve ona yardımcı olan komşusu, Cemal'in valizlerini muavine uzatıyorlar. Cemal ailesi ve komşularla sırasıyla vedalaşıp minibüse biniyor. Kalabalık onu coşkuyla uğurluyor. Anne gözyaşlarını tutamıyor.

Komşu Kadın: Na lê lê tu çima digirî? Lawikê te wê here bibe bankavan u were! Xwezî lawikê me jî qezenç bikira, niha me ew jî bişanda. (Ne ağlıyorsun, oğlun bankacı olup geri dönecek. Keşke bizimki de kazansaydı, şimdi onu da yolcu etseydik.)

Kadının oğlu da oradadır ve yüzünde mahcubiyet vardır. Minibüs gidiyor. Komşu kadın minibüsün arkasından su döküyor... Xecê pencerede perde arkasından buruk bir şekilde Cemal'in gidişini izliyor. Yolcu etmeye gelmemiştir. Perdeyi bıraktıktan sonra içeriden kırılan bir eşyanın sesi geliyor.

3) BARAJ - İSKELE - DIŞ - GÜNDÜZ

Suyu oldukça durgun bir baraj... Feribot, iskeleden araç ve yolcu almaktadır. Cemal suyun kenarında çömelmiş, suya taş atarak oyalanmakta, taşları suyun üzerinde sektirmeye çalışmaktadır. Feribotun düdüğüyle birlikte elindeki son taşı suya atmaktan vazgeçiyor. Yassı ve renkli güzel taş elinde kalıyor. Feribota biniyor. Feribotun hareket etmesiyle birlikte durgun suda yoğun bir dalgalanma ve hareket oluşuyor. Su az önceki su değilmiş gibi...

4) BARAJ - FERİBOTLAR - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal hüzünlü bir şekilde ayrıldığı topraklara bakmaktadır. Kıyıda kalanlar gidenleri uğurluyor. Feribot kalanları geride bıraktıkça, Cemal'in yüzüyle birlikte yönünü karşı kıyıya çeviriyor; yeni bir hayat başlamaktadır... Yüzü heyecan ve merakla geleceğe bakmaktadır. Feribotun dönmesine paralel olarak yüzü gölgeden aydınlığa dönüşüyor.

Karşı yönden başka bir feribot gelmektedir. Gelen feribottan Kürtçe ağıtlar yükseliyor. Feribot iyice yaklaştığında kalabalık bir grup ve bir aracın üzerinde tabut görünüyor. Feribotlar birbirlerine yakın geçip giderler...

5) YOLLAR - DIŞ - GÜNDÜZ

Uzakta dağlar... Otobüs yol alıyor...

Cemal üniversitenin kapısından heyecan ve merakla geçiyor.

6) İSTANBUL - DIŞ - GECE

Otobüs Boğaz Köprüsü'nde yol alıyor İstanbul'dan görüntüler

7) ÜNİVERSİTE KAPISI - DIŞ - GÜNDÜZ

Yıllardır düşünüyordu, üzerinde 'İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ' yazısının olduğu kapının önündedir. Yazıya bakıp rahat bir nefes veriyor. Kapıdan heyecan ve merakla içeri giriyor. Kapıda bekleyen sivil-resmi kıyafetli polislerin yanından geçip gidiyor. Polisler, Cemal'in öyle elini kolunu sallayarak geçip gitmesine gülüşerek arkasından bakıyorlar. Müdahaleyi birbirlerine bırakıyorlar.

Resmi Polis 1: Sen çağır!

Resmi Polis 2: Adam evine girer gibi gidiyor. 69 çağırsın!

69: Sizin işiniz!

Resmi Polis 2: Olur mu, adam illegal içeri girmiş, bu saatten sonra sana düşer.

Resmi Polis 1: Yine çaylağın biridir, baksana bavulla geçiyo bir de. Zaten bizden geçse de dernekçilerin masasından geçemez.

Sonunda:

69: Hooop hemşerim!

Cemal duruyor, şaşırarak ardına bakıyor.

69: Biz burada süs bitkisi miyiz? Nereye gidiyorsun öyle selamsız, sabahsız?

Cemal dönüp geliyor.

69: Yenisin herhalde, evraklarını göster bakalım.

Evraklara bakarken:

69: Tuncelili misin?

Cemal: Evet.

69 evrakları inceliyor. Bu arada ailesiyle birlikte elinde evraklarıyla bir kız (Emel) geçiyor.

69 (evrakları Cemal'e geri verirken): Çantayı bırak, çıkışta alırsın. Hadi bakalım, şansını boşa harcama.

8) OKUL BAHÇESİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal polis kontrolünü geçtikten hemen sonra öğrenci derneğinin açtığı danışma masasını görüyor (fonda dernek isminin yazılı olduğu bez bir afiş). Masadaki öğrenciler yeni gelenlere yardımcı olmaktadır. Masada

Cem, Çiğdem ve Seher vardır. Seyyar bir teypten Grup Yorum çalıyor. ("Neydi onları oradan oraya savurup duran şey" parçası) Çiğdem ve Seher birileriyle meşguldürler. Cemal'in yeni olduğunu anlayan Cem onunla ilgilenmek için yerinden kalkıyor.

Cem: Merhaba! Hoş geldin! Kayıt yaptırmaya geldin herhalde?

Cemal: Evet!

Cem (elini uzatarak): Ben Cem, bu Çiğdem, bu da Seher...

Çiğdem ve Seher de sıcak bir ifadeyle karşılıyorlar. Çiğdem, Cemal'e bir kâğıt uzatarak:

Çiğdem: Kayıt için gerekli evraklar burada yazılı.

Cem (Cemal'e eşlik ederek): Gel ben sana yardımcı olayım. Hem sohbet ederiz.

9) ÜNİVERSİTE BAHÇESİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cem ve Cemal birlikte yürüyorlar.

Cem: Derneğimiz geçen sene kuruldu. Biz öğrencilerin sorunlarını çözmede yardımcı olmak, üniversiteleri demokratikleştirmek, özerk hale getirmek, eğitimin paralı olmasını engellemek için çalışıyoruz. Ayrıca bünyemizde çeşitli sanat kulüpleri var. Tiyatro, sinema, folklor... İstersen o çalışmalara katılabilirsin...

Cemal sessizdir.

Cem: Nerelisin?

Cemal: Tunceli.

Cem: Aa öyle mi? Ne güzel!

Öğrenci İşleri'nin önüne varmışlardır.

Cem: Buradan içeri gir, ikinci katta kayıt işlemleri yapılıyor. Bir sorunun falan olursa bize uğrayabilirsin. Biz her zaman ordayız. Görüşürüz.

Cemal kendisine gösterilen ilginin şaşkınlığıyla el sıkıştıktan sonra üzerinde 'Kayıt İşlemleri' yazan kapıdan içeri giriyor.

10) KAYIT BÜROSU - İÇ - GÜNDÜZ

İçerisi kayıt işlemleriyle uğraşan kalabalıkla doludur. Çoğu öğrencinin yanında ailesinden biri vardır. Meraklı ve gururlu veliler çocuklarına yardımcı olmaktadır. Cemal yalnızdır ve tavırları utangaççadır. Memure, Cemal'e bir belge uzatarak:

Memure: Öncelikle bu belgeyi imzalaman lazım.

Yan tarafta kayıt işlemleri yapan bir öğrencinin velisi sinirli ve tepkili bir şekilde memureye bağırmaktadır:

Veli: Ne zaman çıkmış bu yasa? Daha okula girmeden çocuklara devlete borçlu olduğuna dair belge imzalatıyorsunuz! Böyle şey olur mu yahu!

Memure: Beyefendi, buna ben karar vermedim, Türkiye Büyük Millet Meclis kararı vermiş! Bundan sonra öğrenciler okulda okuduğu için ya para ödeyecekler ya da borçlu olduklarına dair belge imzalayacaklar. Bana gelen talimatta bu belge imzalanmadan kayıt yapılmayacak denmiş...

Cemal şaşırmıştır ama imzalamak dışında bir seçeneği yoktur.

Cemal kayıt işlemlerini bitirmek üzeredir.

Memure: Şurayı da imzalarsan işlemlerin tamam.

Cemal: Peki, kimliği ne zaman alacağım?

Memure: Acele etme. Hemen kimlik almak kolay değil... Sonra.

11) KAMPUS - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal artık bir üniversite öğrencisidir! Keyifle okulunu geziyor. Bahçeyi, amfileri, kantini dolaşıyor. Gruplar şeklinde sohbet eden öğrenciler, çimenlerde kâğıt oynayanlar, gitar çalanlar ve kendisi gibi yeni olanlar... Kalabalığın içinde yalnızdır.

12) KAMPUS - BAHÇE - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal bahçede futbol oynayanları izlemeye dalıyor. Oynayan herkes birbirine Mahmut diye seslenmektedir. İzleyen başka bir seyirci, şaşkınlığını Cemal'le paylaşarak:

Seyirci: Hangisi Mahmut sence!

Cemal: Valla ben de anlamadım!

Bir süre sonra...

Cemal: Saatiniz kaç acaba?

Saati olmayan seyirci yanında sempatiyle maçı izleyen bir kıza (Helin):

Seyirci: Pardon, saatiniz kaç?

Helin, kırmızı kordonlu kol saatine bakarak:

Helin: Üçü on yedi geçiyor.

Seyirci Cemal'e:

Seyirci: Üç çeyrek.

Helin'in hemen ilerisinde 69 da maçı izlemektedir. Top tesadüfen 69'a gelince topun peşinden gelen Ali'nin suratı bozuluyor. 69, ayağıyla küçük bir hareket yapıp, sırtarak topu Ali'ye atıyor. Bir gülüş de Helin'e fırlatıyor. Helin oralı değildir.

13A) YURT BİNASI - KAPI GİRİŞİ - İÇ-DİŞ - GÜNDÜZ

Cemal bavuluyla kapıdan giriyor.

13) YURT - ODA - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal odaya giriyor. Yatak numarasına göre yatağını arıyor. Yurdal yatağında uzanmaktadır.

Yurdal: Kaç numaraya bakıyosun?

Cemal: On üç!

Yurdal: Tam karşımdaki!

Cemal: Sağol!

Yurdal: Önemli değil, hangi okul?

Cemal: İstanbul İktisat!

Yurdal: Ne güzel! Girmek istediğim bölümdü.

Cemal: Senin?

Yurdal (ezik): Marmara Su Ürünleri! Ben Yurdal.

Cemal: Cemal.

Yurdal: Memnun oldum.

Cemal: Ben de.

Cemal geçip yatağına uzanıyor.

14) AMFİ 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Sınıf öğrenci doludur. Hoca kapıdan giriyor. Yıllardır aynı sınıfa girip çıkmanın doğallığıyla, sınıfa göz ucuyla bakıp, tahtaya dersle ilgili

bir şeyler yazmaya başlıyor (İktisat'ın tanımı, vb.). Bir süre sonra Cemal'in yanında oturan kız (Emel), Cemal'e:

Emel: Ya bu adam bize hiç bakmayacak mı?

Gülüşüyorlar.

Emel: Emel ben.

Cemal: Cemal.

Tanışmış olmaları, Cemal'in utangaçlığını da açığa çıkarıyor. Emel sempatiyle bakıyor.

15) AMFİ 1A - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Derse ara verilmiştir. Öğrenciler teneffüs için koridora doluşuyorlar. Cemal, Emel ve Emel'in arkadaşları kapıdan birlikte çıkıyorlar. Emel, Cemal'i arkadaşlarıyla tanıştırıyor.

Emel: Cemal'di, değil mi! Tolga, Burak, bu da Nilgün. Ben de Emel!

Arkadaşları Emel'in elini sıkarak, Emel'le yeni tanışır gibi dalga geçiyorlar:

Tolga: Ben Tolga, memnun oldum.

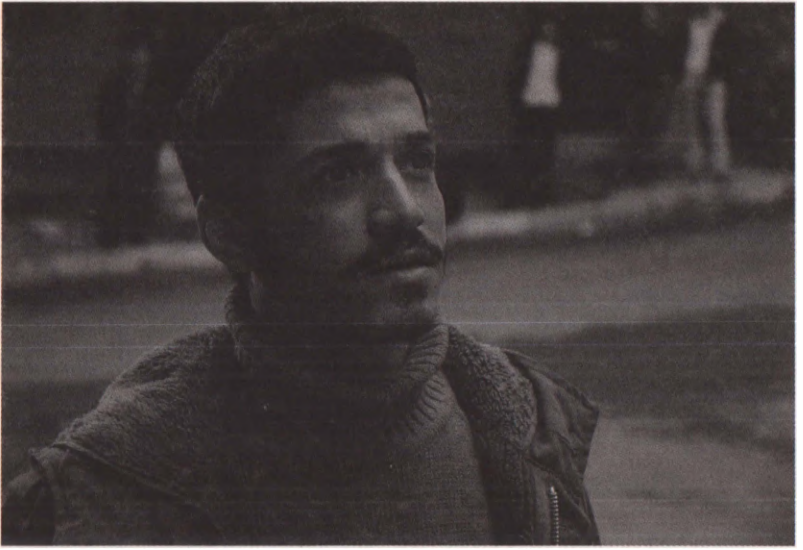
Burak: Ben Burak, memnun oldum.

Nilgün: Ben Nilgün, pek memnun oldum.

Yaptıklarına kahkaha atıyorlar. Lümpen grup Cemal'le pek ilgili değildir. Emel de gülerek Cemal'e ayıp olmasına engel olmaya çalışıyor.

16A) FAKÜLTE GİRİŞİ - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal fakülte binasına giriyor.

Cemal büyük kentte, koca kalabalığın ve gürültünün içinde yalnızdır.

16) AMFİ 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Ellili yaşlarda bir hoca ders anlatmaktadır Cemal'in ders dinlerken farklı zamanlardaki hallerini görüyoruz. Kamera, Cemal'in kafasının etrafında dönerken her tur atışında farklı bir zaman dilimine geçiyoruz. Her birinde Cemal'in farklı zamanlardaki yüzü (sakallı, sakalsız, saç tipi değişikliği, uykulu, sınavdayken...) ayrı hoca sesi, ayrı derslerden konular işleniyor. (İktisat'ın kuralları, dünya ekonomik sistemi...) Zaman geçmekte... Ve de monoton bir şekilde... Cemal'in son yüz hali yeni bir sahneye bağlanıyor; otuzlu yaşlarda bir kadın hoca ders anlatmaktadır.

17) CAFE - BAR - İÇ - GECE

Cemal, Emel, Tolga, Burak, Nilgün ve sınıflarından birkaç kişi müzik eşliğinde bir barda eğlenmektedirler Dans edenler, bira içenler, sarhoşlar Cemal kendini ortama yabancı hissetmektedir. Cemal, Emel'in kulağına eğilip:

Cemal: Ben çıkıyorum.

Emel: Aa nedenmiş o? Eğlenmene baksana!

Cemal: Yok, ben çıkacam.

Emel, Cemal'in gidişine üzüyor. Bunu fark eden Tolga, Burak'ın kulağına:

Tolga: Bu kıroda ne buluyor, anlamıyorum!

18) İSTANBUL - SOKAKLAR - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal sokaklarda dolaşmaktadır. Koca kalabalığın ve gürültünün içinde yalnızdır. Yüzü tıraşsız ve dağınıktır. Uzun bir insan kuyruğunun yanından geçiyor. Herkes sessiz ama stresli bir şekilde sırasını beklemektedir. Caddeler araba ve insan doludur. Onca kalabalığa rağmen herkes kendi halindedir. İstanbul, kaos ve yalnızlık şehridir. (Kaosu ve Cemal'in yalnızlığını anlatan çeşitli çekimler.)

(Kent de, üniversite de beklediği gibi değildir!)

19) SAHİL - DIŞ - AKŞAMÜSTÜ

Cemal deniz kenarında Boğaz'ı izliyor. Sakin bir akşamüstüdür. Su oldukça durgundur. Uzakta büyük bir gemi geçmektedir. Cemal'in elinde kasabasındaki barajdan kalan yassı taş vardır. Atacakmış gibi yapıyor, vazgeçiyor. Bir anda durgun suda büyük bir hareketlenme oluşuyor. Durgunluk yoğun bir dalgalanmaya dönüşüyor... Su, az önceki su değilmiş gibi... (Müzik... ve usulca ritim...)

20) ÖĞRENCİ İŞLERİ BÜROSU - İÇ - GÜNDÜZ

İlan panosu. Kolunda kırmızı bir kol saati olan bir kadın eli, üzerinde 'İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ / 1992-1993 ÖĞRETİM YILI 1. SINIF ÖĞRENCİ LİSTESİ' yazısı olan bir ilanı inceliyor.

İlanı inceleyen kadının (Helin) ve arkasında duran bir erkeğin (Ali) cam panodan fazla belirgin olmayan yansımaları görünüyor.

Erkek sesi (Ali): Asmışlar mı?

Kadın sesi (Helin): Nihayet!

El 'İL TRAFİK KODU' yazılı kolondan aşağı inerek isimleri inceliyor. Bir isimde durup:

Helin (ses): 21 - Orhan Yılmaz, Amedli.

Ali (ses): Bu kesin kırıxdır.

İsimler erkek eli tarafından 'keleş' şeklindeki bir kalemle küçük bir kağıda not ediliyor.

Helin (ses): 62, Cemal Öztürk.

Ali (ses): 62 nerenindi?

Helin (ses): Nasıl bilmezsin, Seyit Rıza'nın memleketi.

Ali (ses): Haa Tunceli!

Helin (ses): Tunceli değil, heval! Dersim.

Ali (ses): Yani sömürgecilerin deyimiyle demek istedim...

Helin (ses): Sömürenler dilimize de hükmediyorlar. 12, Rojda Kaçmaz.

Ali (ses): Rojda ha? Özbeöz Kürtçe bir isim nüfus cüzdanına nasıl yazdırılabilmiş?

Helin (ses): Bu kesin hazır gelmiştir.

21) ANFI 1A - İÇ - DIŞ

Öğrenciler teneffüs halindedir. Helin ve Ali tahtaya Cemal, Rojda, Orhan isimlerini yazıyor ve dönüp sınıfa tahtadaki isimleri arayan göz-

lerle bakıyorlar. Kimse ilgili görünmüyor. Hocanın sınıfa girmesiyle Helin ve Ali dışarı çıkmak zorunda kalıyorlar. Helin çıkarken sınıfa girenlerin içinden Cemal'i süzüyor. Cemal geçip sıraya oturuyor. Hoca tahtayı silerken, Cemal kendi ismini tahtada fark ediyor. Şaşırp yanındakı oturan Emel'e utangaçça:

Cemal: İsmimi tahtaya kim yazdı?

Emel: Bir kız, bir erkekti. Az önce yazdılar. Bakınıp gittiler.

22) SINIF 1 - İÇ - GÜNDÜZ

Helin ve Ali sınıfa girip tahtaya Cemal, Rojda, Orhan isimlerini yazıyorlar. Ali'yle birlikte sınıfa birilerini arayan gözlerle bakıyorlar.

23) AMFİ 1C - İÇ - GÜNDÜZ

Başka bir sınıfta yine tahtada Cemal, Rojda, Orhan isimleri vardır. Rojda ve Orhan içeri giriyorlar ve isimlerini tahtada görüyorlar Şaşıyorlar...

24) YURT - CEMAL'İN ODASI - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal oda arkadaşı Yurdal'la sohbet ediyor.

Yurdal: Hem çok kalabalık hem de sanki hiç kimse yokmuş gibi! Bilmiyorum. Ben alışamadım buraya abi. İlişkiler orada daha sıcak... O kadar çok özledim ki memleketi... Ailemi, komşularımızı, sevmediğim mahallelileri bile özledim valla. Geldiğimden beri derslere girip çıkmak dışında bir şey yapamıyorum. Bölüm de bir işe yarsa... Yurttan okula, okuldan yurda... Günler öyle akıp gidiyor. Ben hiç böyle hayal etmemiştim buraları. Daha farklı sanıyordum. Hayatımın en güzel dönemi olur diye düşünüyordum ama kâbus gibi... Yani ne bileyim, ifade edemiyorum ama, bir şeyler eksik sanki.'

Cemal'in hissettikleri de dile gelmiştir. (Yurdal'ın anlatımları aşağıdaki sahnenin üstüne düşüyor.)

25) FAKÜLTE GİRİŞİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal aynı kapıdan, aynı açıdan, aynı planda; farklı zamanlarda, durumlarda ve pozisyonlarda peş peşe fakülte binasına giriyor: Birinde; elinde kitapları, yürüyerek geçiyor, birinde; bir arkadaşıyla derse yetişmek için koşturuyorlar (her seferinde farklı kıyafetlerle)... Sonuncusunda, Seher ve Cem bölümün kapısına 6 KASIM'DA YÖKE BOYKOT sloganlı bir afiş asıyorlar. Selamlaşıyorlar.

Cem: Merhaba Cemal!

Cemal: Merhaba.

Cem: Görünmüyorsun, nasılsın?

Cemal: İyiyim.

Seher afişi asarken Cem, Cemal'e bir dergi vermeye çalışıyor.

Cem: Al sana bir dergi verelim. Parasını sonra verirsin!

69, yani polis, onları izliyor.

26) SINIF 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Helin ile Ali, "Cemal, Rojda, Orhan" isimlerini tahtaya yazıp bakıyorlar. Cemal görüp yanlarına gidiyor.

Helin: Cemal, değil mi! Merhaba! Ben Helin. Mahmut'un arkadaşıyım. Mahmut seninle tanışmamızı istedi.

Cemal: Mahmut mu?

Helin: Bu da Ali. Sınıf arkadaşım. Mahmut varsa bir ihtiyacın, yardımcı olmamızı istedi.

El sıkışıyorlar.

Cemal: Sağolun. Ama Mahmut'u hatırlayamadım. Mahmut kim?

Ali: Mahmut, liseden arkadaşınmış... O bizi aradı, hatırlamıyorsun?

Konuşurlarken bir anda Cem ve arkadaşları sınıfa girerek:

Cem: Arkadaşlar! (*sesle birlikte herkes susuyor.*) Arkadaşlar! Bildiğiniz gibi yarın 12 Eylül faşizminin yarattığı YÖK'ün, yani 'Yüksek Öğretim Kurulu'nun kuruluş yıldönümüdür. YÖK, üniversiteleri sivil ve resmi polislerle doldurarak âdeta kışlaya çevirmiş durumdadır. Öğrencilerin en masum istemleri bile idare polis işbirliğiyle bastırılmaktadır. Hiçbir söz hakkımız yoktur. Farklı hiçbir düşüncenin kendisini ifade etmesine izin vermiyorlar. Üniversiteleri tek tip öğrenci yetiştiren fabrikalara çevirmeye çalışıyorlar. Üstelik yeni yasalarla buraları ticarethane yapmak istiyorlar. Sadece parası olanın okumasını istiyorlar. Üniversiteler bilimin yuvası olması gerekirken, büyük sermayenin ısmarladığı teknik araştırmaları yapan taşeron kurumlar haline getirilmektedir. Bu açıdan biz Öğrenci Derneği adına, sizleri, yarın dersleri boykot ederek YÖK'ü protesto etmeye çağırıyoruz.

Cem konuşurken Seher ve bir arkadaşı bildiri dağıtıyor, Çiğdem de kapıda güvenlik amacıyla dışarıyı gözlüyor. Öğrencilerden olumlu olumsuz tepkiler... (Kim bu ya! Git başka yerde konuş! Dinleyelim arkadaşlar! Hep bu çocuk konuşuyor!... vb.) Seher birer bildiri de Helin ve Ali'ye veriyor. Önceden tanıştıkları bellidir! Cem konuşmayı bitirir bitirmez "Kahrolsun YÖK" sloganları atarak ayrılıyorlar. Gündemleri dağılan Helin ve Ali yine lafa girerek:

Helin: Orhan ve Rojda diye birilerini tanıyor musun?

Cemal: Hayır, tanımıyorum. B ya da C'de olabilirler.

Helin (elini uzatarak): Peki, çok memnun olduk. Biz genelde Küba kantinindeyiz. Uğrarsın.

Cemal: Tamam, vaktim olursa uğrarım.

Hoca sınıfa girince çıkıyorlar.

Ali: Vaktin olur olur! Hoşça kal. Hadi görüşürüz.

Cemal: Görüşürüz.

Cemal şaşkın ama memnun bir ifadeyle kendi kendine söylenerek sırasına geçip oturuyor.

Cemal: Allah allah kim bu Mahmut?

27) KANTİN 1 - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal kantine girip bakınıyor. Popüler müzik çalmaktadır. Zengin tipler vardır. Cemal kimseyi bulamayınca kantin çalışanlarından birine:

Cemal: Pardon, Küba kantini burası mı?

Kantinci (gülerek): Burası Rusya mı ki Küba kantini olsun! Solcuların takıldığı kantindir o! Burası zenginlerin kantini. Edebiyat fakültesine git, Hergele Meydanı'nı sor, söylerler sana.

28) KÜBA KANTİNİ - İÇ - GÜNDÜZ

Çay ocağı. Çay, bisküvi, poğaça alanlar, tost isteyenler... İçerisi sigara dumanı doludur. Helin parayı uzatıp:

Helin: On üç çay!

Çayları alıp uzaklaşıyor. Cemal çay ocağına yaklaşıp kantinciye:

Cemal: Pardon, Küba kantini burası mı?

Adam (gölerek): Aynen burası! Kimleri arıyosun oğlum? Bak, burada her masada bir fraksiyon vardır.

Kamera masaları tarıyor. İlk masada Cem, Seher ve Çiğdem ve iki arkadaşları vardır. (masalarda dergiler)

Cem: Şu tartışmayı yapmak gerekiyor? Sosyalist öğrenciler öğrenci hareketinin mi bir parçası, yoksa işçi hareketinin mi? Yani kendilerini emek-sermaye çelişkisinde mi...

Sarı ve grubu bir masadadır.

Sarı: Ben bir soru sordum, onu kaçırdın. Yemekhane sorunu herkes için ortak, bu gerçek! Ama yemekhaneye ilgili eyleme herkes katılmıyor, bu da bir nesnellik...

Bir masada İslamcı öğrenciler sohbet ediyor.

İslamcı Öğrenci: Hucurat Suresi 13. ayet-i kerimde Cenab-ı Hak; “Ey insanlar, sizi bir erkek ve bir diğiden yarattık, sonra sizi, tanışasınız diye soylara ve kabilelere ayırdık...”

Başka bir masada apolitik bir grup vardır.

1. Öğrenci: Ne oldu peki sonra?
2. Öğrenci: Ne olacak salak, hemen yatmıştır altına.
3. Öğrenci: Artık yutmam öyle numaraları, kızım. Reddettim ama içim içimi yiyor. Arasam mı acaba?

Kalabalık masada Cemal, Orhan ve Rojda da vardır. (Helin, Müslüm, Ali, Abdalbaki, VK, Özcan, Ayşe, Ahmet...) Bir tanışma ve kaynaşma ortamıdır. Masada birkaç adet Özgür Gündem gazetesi duruyordur. Nereden geldiği, üniversiteyi nasıl bulduğı, kaç puanla üniversiteye yerleştiği, vb. sorular soruluyor ve cevaplanıyor... Cemal, Orhan ve Rojda tanışıyorlar.

Cemal: Aynı sınıfta mısınız?

Rojda: Evet. 1B'deyiz... Sizin Genel Muhasebe'ye kim giriyor?

Cemal: Avni Hoca... Size?

Rojda: Bize de Avni giriyor. Manyak bir adam...

Orhan: Kendi kendine anlatıp gidiyor. Sınavlarda da çok pis soruyormuş.

Ali: Nasıl oldu da şu ana kadar tanışmadınız?

Rojda: Cemal farklı sınıfta. Gerçi ortak derslerimiz de var ama denk gelmedik heralde!

29) KÜBA KANTİNİ - GİRİŞ - İÇ - GÜNDÜZ

Halil kantinin duvarlarındaki afişleri inceleyerek içeri giriyor. Deniz Gezmiş'in fotoğrafını görüyor. Bir süre bakışıyorlar! Müslüman Gençlik, Devrimci Gençlik, Yurtsever Gençlik imzalı yazılar, Filistin intifadasına ilişkin afişler, vb.

30) KÜBA KANTİNİ - İÇ - GÜNDÜZ

Halil çevresine bakınarak kantine giriyor. Kalabalık masada oturanlardan Müslüm'ün omzuna dokunup:

Halil: Heval bi daqa gelırsın?

Halil, Müslüm'ü kantinin تنها bir köşesine götürüyor.

Halil: Böyle kalabalık bir şekilde oturmanız doğru değil, heval. Dikkat çekiyorsunuz. Niye farklı masalara, dağınık oturmuyorsunuz!

Müslüm: Heval, masada yeniler var ama hissettirmeden diğer masalara geçebiliriz.

Filmin üniversite kantini sahnelerinden biri..

Halil: Bir de, Helin arkadaşına söyle, onu bekliyorum.

Müslüm masaya geri dönüyor. Halil boş bir masaya oturarak bekliyor. Çevresini izliyor Helin, Halil'in masasına geliyor Fonda kalabalık masa iki masaya dönüştürülüyor. Halil ve Helin güçlü bir şekilde el sıkışıyorlar.

Halil: Nasılsın, heval?

Helin: Sağol. İyiyiz, Halil arkadaş.

Halil: Yenileri toplamışsınız?

Helin: He heval, doğrudur. Yaklaşık otuz yeni kişiyle ilişki kurduk. İçlerinde zaten hazır olanlar da var. Ülkedeki çalışmalardan etkilmişler. Ama daha ulaşamadığımız çok öğrenci var.

Halil: Herhangi bir müdahale var mı?

Helin: Şu ana kadar bir şey yok. Polis izlemeye çalışıyor bizi.

Halil: Dernek çalışmalarına katılım nasıl?

Helin: Deşifre olma kaygısıyla biraz mesafeli yaklaşıyoruz. Zaten toplantılar da çok sığ geçiyor.

Halil: Aidatlar?

Helin: Heval, daha hepsini toparlayamadık, (*gülümseyerek*) direnenler var.

Halil: Aidatları geciktirmeyin. Cuma'ya kadar hepsini toplayın. Zaten yarın kredi günü. Vermeyenlerden de yarın alırsınız. Dernek çalışmalarına temsili düzeyde de olsa katılmak lazım. Cuma'ya derginin son sayısı geliyor. Size ulaştırılır. Yeni ilişkilere de verirsiniz.

Helin: Heval, bu sabah Müslüman Gençlik ile Türk Solu arasında duvardaki afişler yüzünden gerilim yaşandı. Müslüman Gençlik bizimle görüşmek istiyor. Tavrımızı öğrenmek istiyorlar.

Halil: Kim görüşmek isteyen?

Helin: Şu masada oturanlardan, esmer olanı, Osman! Kürt zaten!

Halil: Peki, söyle gelsin.

Helin haber vermeye gidiyor. Bu arada Ayşe masaya geliyor.

Ayşe: Merhaba, Halil arkadaş! Sizinle biraz konuşmak istiyordum?

Halil: Merhaba. Bir arkadaşla görüşmem var. Birazdan görüşelim, olur mu?

Ayşe: Tamam.

Osman da zaten masaya gelmiştir. Ayşe ayrılıyor.

Osman: Selamünaleyküm! Ben Osman.

Halil: Aleykümselam!

Osman: Afiş meselesine ilişkin konuşmak istiyorduk sizinle.

Halil (espriyle): Duvarları afişlerle doldurmuşsunuz zaten! Ne konuşacağız?

Osman: Mazlum Filistin halkıyla dayanışmaya çalışıyoruz.

Halil: Mazlum Filistin halkıyla dayanışyorsunuz da, yani başınızda-ki mazlum halkı görmüyorsunuz!

Konuşmaları sürerken Müslüm masaya geliyor. Telaşlı bir şekilde:

Müslüm: Heval, bir bakar mısınız?

Halil masadan kalkıyor.

Müslüm (gizli bir şekilde): Dışarıda bir polis hareketlenmesi var. Sizin için tehlikeli olmasın?

Helin de yanlarına gelmiştir.

Halil: Tamam, ben çıkayım. Tel örgülerden atlarım.

Osman'a dönüp:

Halil: Yaw kusura bakma, acil bir durum var. Sonra görüşelim.

Cebinden bir öğrenci kimliği çıkarıp Helin'e uzatıyor.

Halil: Bu VK arkadaşın kimliği, nasıl olsa çıkışta gerekli olmaz. Siz de yenileri ürkütmeden yavaşça dağılın.

Halil; Helin ve Müslüm'le el sıkışarak hızla kantini terk ediyor. Dolu görünen kantin bir anda usulca boşalıyor. Sadece politik olmayan

masa kalıyor! Az sonra 69'un da içinde olduğu bir grup sivil ve resmi polis ellerinde cop ve telsizlerle kantine giriyorlar. Kantinci, 'kimseler yok!' anlamında kollarını açıyor, polisler çıkıyor.

31) YURT - CEMAL'IN ODASI - İÇ - GECE

Ali ve Müslüm kapısı açık olan odadan içeri giriyorlar. İçerisi ranzalarla doludur. Odada üç-beş kişi vardır. Herkes kendi dünyasında... Kimi sırtüstü uzanmış kitap okuyor. Kimi walkman dinliyor. Cemal ve Yurdal ranzaların en üstündeki yataklara karşılıklı bir şekilde uzanmış sohbet ediyorlar. Yurdal yine şikayetlerini anlatmaktadır.

Yurdal: Yok abi ya! Olmuyor! Şeytan diyor bırak git, yeniden sınava gir, küçük bir şehirde oku!

Cemal gelenleri görünce hemen iniyor.

Cemal: Hoş geldiniz.

Ali: Hoş bulduk. Ne güzel dinleniyorsunuz! (Yurdal'a) Merhaba!

Yurdal: Merhaba. Ben Yurdal.

Müslüm: Merhaba. Memnun olduk. Aynı sınıfta mısınız?

Cemal: Hayır. Yurdal, Su Ürünleri'nde.

Ali: Kaçıncı sınıf?

Yurdal: Birinci sınıf.

Müslüm: Nerelisin?

Yurdal: Samsun.

Müslüm (Cemal'e): İşin yoksa aşağıya inelim mi?

Cemal gelenlerle birlikte gidiyor. Yurdal yalnız kalmıştır.

32) YURT - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Ali, Müslüm ve Cemal koridorda sohbet ederek yürüyorlar. (yurt ortamını anlatan detaylar: pijamayla gelip geçenler, telefon anonsları, vb.)

Cemal: Bu Mahmut dediğiniz kişiyi hatırlayamadım ben.

Ali (espriyle): O çok sosyal biri, onun tanımadığı insan neredeyse yok, nasıl tanımazsın!

Müslüm büyük altından gülmektedir.

Müslüm: VK'ların odasına bir bakalım mı?

33) YURT - VK'NIN ODASI - İÇ - GÜNDÜZ

İçerisi yurt odası değil sanki bir ev odasıdır! Yerdeki halı, tüp, ampul yerinden alınan kaçak elektrik kablosu, ranzaların dizilişi Cemal'in dikkatini çekiyor. Yedi-sekiz kişilik bir grup (Orhan, Abdulkaki, Özcan...) hararetli bir tartışma içindedirler. Ayaküstü uğradıkları belli olan Ali, Müslüm ve Cemal tartışmayı bölmeden selam veriyorlar.

VK: ...yahu düzen bu kadar örgütlüyken, her alanda bu kadar ciddi kurumlaşması varken, bırak tüm bunları, adamların koca bir ordusu varken ve gerçekte bu ülkeyi yöneten ordu iken, sen nasıl silahsız devrim yapıyorsun ki?

Zeynel: Yaparsın tabii, niye yapmayasın! Devrimi halk yapar, senin silahlı güçlerin yapınca o devrim olmaz ki! Darbe gibi bir şey! Zaten koşullar oluşursa halk kendiliğinden bilinçlenir. Ayrıca kendini düzenin içinde de savunabilirsin, arkadaşım. Düşünceleri şiddet kullanarak topluma yaymak vandallıktır.

Cem: Olur mu hocam, senin anlayamadığın şu: Devrimci düşünceler ortaya çıkmaya başladığında, burjuvazi onları bastırmak için şiddeti kullanmaktan geri kalmaz. Bu durumda devrimci güçler

de karşı şiddet kullanmaktan geri kalmazlar. Mao boşuna mı, iktidar namlunun ucundadır demiş!

Orhan heyecanla tartışmayı izlemektedir. Müslüm, Cemal'in kulağına fısıldayarak tartışanları tanıtıyor:

Müslüm: Soldaki yurtsever, bizim arkadaş: Adı VK! Vedat Kaya da biz VK diyoruz, karşısındaki Tırşıkçı Zeynel, diğeri Türk Solu'ndan Cem, sarı olan -adı da Sarı zaten- çbs'ci.

Cemal: Tırşıkçı?

Müslüm (zevkle, kulağına): Tırşık; ekşi bir yemek çeşididir. Sahte devrimciler için kullanılan bir deyim işte. ÇBS ise çizgisi belirsiz sosyalistler!

Cemal: İdare nasıl böyle izin veriyor tüm bunlara?

Müslüm: Burası kurtarılmış bölge hocam!

Cem, Cemal'i görünce tartışma arasından kaçamak bir selam veriyor.

Cem: Merhaba. Nasılsın?

Cemal: Sağolasın. İyiyim.

Ali ve Müslüm selama şaşıracak bakışıyorlar. Ali ortamın Cemal'e erken olduğunu düşünerek oradan ayrılmayı sağlıyor.

Ali: Kantine inelim mi?

Tartışma sürmektedir...

Zeynel (ses): Bu şekilde reddettiğin devlet aygıtından bir farkın kalmaz ki. Devrimciler kan dökmeye karşı olmalıdırlar.

VK (ses): Yahu niye anlamak istemiyorsun... Bak şimdi! Sen orduyu ne yapacan peki? Ordu sana 'buyur devrim yap' mı diyecek! Tarihte hangi iktidar gönül rızasıyla iktidarı terk etmiş ki!

34) YURT - KORİDOR - KANTİN - İÇ - GÜNDÜZ

Kantine yürürlerken:

Ali: Okuyor musun?

Cemal (saflıkla): Nasıl yani?

Ali: Yani roman, hikâye falan, okuyor musun?

Cemal ilgiye karşı çekingen ve mesafelidir.

Cemal: Ha! Bazen.

Müslüm: Baytar Nuri'nin *Kürdistan Tarihinde Dersim* kitabı var. Onu okudun mu?

Cemal: Hayır. Öyle konularla pek ilgilenmem.

Müslüm: Kürt değil misin, nasıl ilgilenmezsin?

Cemal: Kürt değilim. Aleviyim.

Müslüm: Alevilik ayrı, Kürtlük ayrı!

Kantine varmışlardır.

Ali: Neyse! İkiniz de çay içersiniz?

Cemal: Sağol, ben içmem.

Ali: Başka bir şey iç?

Cemal: Yok valla, sağol.

Ali çay almaya gidiyor. Müslüm ve Cemal masada sessizce oturuyorlar. Müslüm'ün gözleri Cemal'in üzerindedir.

Müslüm: Dersimlisin ama Kürt değilsin, öyle mi?

Sessizlik devam ediyor. Bir süre sonra:

Cemal: Benim gitmem lazım. Sınavım var. Çalışmalıyım.

Müslüm: Oturuyoruz!

Ali geldiğinde Cemal ayrılmaktadır.

Ali: Nereye hemen? Otursaydık ya!

Cemal: Sağol. Sınava çalışmalıyım.

El sıkıp ayrılıyor. Ali ve Müslüm çaylarını yudumlamaya devam ediyorlar.

Ali: Tartışmadan ürktü mü acaba?

Müslüm: Adam Allahına kadar asimile olmuş.

Ali: Normaldir. Fazla üstüne gitmeseydin! Kendini erkenden korumaya çalışıyor. Ailenin verdiği ilk taktiği uyguluyor. Önderlik, boşuna aile olayını çözemezsek devrimi başaramayız demiyor.

35) ÜNİVERSİTE - YEMEK KUYRUĞU - DIŞ - GÜNDÜZ

Orhan yemek kuyruğunda bekliyor. Bir süre sonra Cemal yanına geliyor. Merhabalaşırlarken Rojda da geliyor.

Kuyruğun arkasından biri:

Ses: Hooooop, kaynak yapmayalım arkadaşlar.

Rojda (heyecanla Orhan'a): Nasıl geçti sınavın?

Orhan: Bilmiyorum. Üç soru yaptım, dördüncü soruya hiç dokunamadım. Sen?

Rojda: Ben onu da yapmaya çalıştım, ama doğru mu, bilmiyorum.

Üçlü sohbet ederek yemek kuyruğunda ilerliyor.

Orhan: O salak asistan hep yanımda durmasaydı, senden yardım isteyecektim.

Rojda konunun dışında kalan ve onlara gıptayla bakan Cemal'e:

Rojda: Siz İktisada Giriş'ten sınav oldunuz mu?

Cemal: Hayır, haftaya...

Rojda: Sana soruları veririz, bakarsın.

Orhan: Helin'leri gördün mü hiç?

Cemal: Birkaç gündür görmedim.

36) YEMEKHANE - İÇ - GÜNDÜZ

Orhan, Cemal ve Rojda aynı masada yemek yiyorlar. Helin masalarına geliyor. Üçüyle el sıkışarak oturuyor.

Helin: Afiyet olsun. Nasıl gidiyor?

Orhan: İyi, fena değil. Birinci vizelerle uğraşıyoruz.

Az sonra Özcan geliyor. Özcan belli ki uykudan yeni uyanmış.

Helin espriyle şikayet eder tarzda saatini göstererek:

Helin: Özcan için, her zamanki gibi kahvaltı saati! Onun için yemek kuyruğuna da girmemiş!

Özcan (tok ve ağır bir ses tonuyla): Heval, geç yattım onun için.

Helin: Geç dediği en fazla on ikidir!

Özcan: Yok heval, on ikiyi biraz geçiyordu.

Gülüyorlar. Özcan masadaki yenilere gecikmeli de olsa selam veriyor.

Özcan: Merhaba!

Helin; Cemal, Rojda ve Orhan'a:

Helin: Akşam bizde toplancaz. Çiğ köfte yapacaz, müzik falan olacak. Siz de gelsenize.

Rojda ve Orhan bakışıp:

Rojda: Olur.

Cemal (tereddütlü): Benim yurda gitmem lazım.

VK masaya geliyor...

VK: Helin, yemek yedin mi?

Helin: Hayır. Ama kuyruğa girmeyip kaçamak yapalım diyorsan ben yokum!

VK (kararlı bir şekilde): Sen beni takip et!

VK yemekhanede işi olan bir görevli gibi yemekhaneye yürüyor. Helin onu biraz takip ettikten sonra vazgeçip yemek kuyruğuna yöneliyor.

Rojda (Cemal'e): Gelsene akşam, güzel olur.

Cemal reddedemez...

37) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Helin ve Özcan mutfakta yemeğin son hazırlığını yapıyorlar. Rojda da salata yaparak onlara yardımcı olmaktadır. Ev kalabalıktır. Mutfağın hemen dibinde olan salondan sohbet edenlerin ve akort edilen bir bağlamanın sesi gelmektedir.

Helin: Halil arkadaş yine gecikti!

Yurtsever çevre ve yeni sempatizanlar Helin'lerin evinde toplanmış, saz çalıp sohbet ediyorlar.

Özcan: Başına bir şey gelmesin?

Helin: Dikkatlidir. Bir şey olmaz.

Helin: Baban ne iş yapıyor, Rojda?

Rojda: Babam milletvekilidir.

Helin: Ne?

Rojda: Ağadır!

Helin: Hadi ya!

Özcan (*ciddi rolü yaparak*): İşbirlikçi komprador sınıftan yani!

Rojda: Nasıl yani?

Özcan (*eline bir dergi tutuşturarak*): Al şu dergiyi oku, nasıl olduğunu anlarsın.

Gölüşüyorlar... Bu arada Ali elinde bağlamayla mutfağa giriyor, çaktırmadan Rojda'nın yaptığı salatadan biraz atıştırırken:

Ali (*Özcan'ı kastederek*): Oblomov'un eli bu işe bulaşmışsa, yemeği artık sabah kahvaltısında yeriz.

Helin müdahale ederek:

Helin: Hemen kandırdın kızı! Az kaldı, Halil gelince başlıyoruz.

Ali ağzı dolu sıvışırken:

Ali: E bu da saz hakkımız, sanatçılar ayrıcalıklıdır!

Helin (*arkasından*): Tabii tabii, sabahtan beri bir şey duymadık ki daha! MKM sanatçıları gibi konserin yarısını akort yapmakla geçiriyosun?

Helin ile Ali arasında sıcak bir ilişki olduğu hissedilmektedir. Ali salona geçip bağlamanın akorduyla uğraşmaya devam ediyor. Salonda VK, Orhan, Anarşist Leyla sohbet ediyorlar.

VK: Ya sen, yurttan kaldın mı hiç?

Anarşist Leyla: Ben yurda üç ay katlanabildim. Erkek yurdunu bilmiyorum ama bir sürü kadının kaldığı bir odada kalmak tam işkence. Herkes ayrı bir telden çalıyor. Biri sabahın köründe namaz kılar, biri insanlar uyurken fön makinesiyle saçlarını düzeltmeye çalışır, birileri kulağının dibinde kahkaha atar! Tam rezalet! Zaten istediğin saatte de yurda girip çıkamıyorsun! On bir deyinince kapıları kapatıyorlar. Sanki hapishane! Helin'le bu eve çıktık da kurtulduk.

VK: Bizde öyle değil. Odalarımız ev gibi. Yani ev gibi değil de biz o hale getiriyoruz. Zaten çoğumuz kaçak kaldığı için, gece istediğimiz saatte giriyoruz. Orhan gördü.

Orhan: Valla kurtarılmış bölge gibi.

Anarşist Leyla: Ne güzel!

Bu arada Müslüm ile Cemal bir köşede siyaset tartışmaktadırlar.

Müslüm: Yani şimdi sen Kürt olmadığına mı inanıyorsun?

Cemal: Evet, öyle.

Müslüm: Yahu anadilin Kürtçe değil mi? Annen Kürtçe dışında dil biliyor mu?

Cemal: Hayır!

Müslüm: E nasıl Kürt değilsin sen! Anlamıyorum.

Cemal: Kürtçe konuşuyorlar diye Kürt mü olmaları gerekiyor?

Müslüm kakhaha atıyor.

Müslüm (kakhahayla karışık): Sen Kürt kelimesinin hikâyesini de biliyorsundur şimdi? Hani Türkler eskiden dağlarda kar üzerinde yürüyorlarmış ya! İşte yürürken ayaklarından çıkan qart-qurt seslerinden Kürt doğmuş! Inanıyorsun değil mi buna! Ha ha ha!

Ali çaldığı ezgiye ara verip:

Ali: Cemalciğim, sen bu dalgacıyı takma! Bak şimdi! Sistem her şeyimizi değiştirmiş. Kasabalarımızın, köylerimizin, dağlarımızın isimlerini... Hatta kendi isimlerimizi bile. Eminim senin annenin resmiyetteki ismi ile gerçekteki ismi aynı değildir. Değil mi? Annenin ismi ne?

Cemal: Zerê!

Ali: Kimlikte?

Cemal: Zübeyde!

Müslüm yine kahkaha atıyor.

Ali: Bak, yani biz, biz olmaktan çıkmışız! Kendi gerçekliğimizin farkında değiliz! Anlıyor musun?

Yemek yenmiştir. Sofra yerde durmaktadır. Çay ve sigara safhasına geçilmiştir. Ali bağlama çalıyor. (zaman geçişi Ali'nin bağlama çalışından) Halil de gelmiştir ve bir sorumlu olarak ortamdaki varlığı hissedilmektedir.

Halil: "Aldırma Gönül"ü söylesene.

Ali: Ya Halil heval, o biraz dertli değil mi, önce sen bir şarkı söylesek.

Halil: Önce bir dertlenelim, sonra güleriz.

Ali, Halil'i kırmıyor. Büyük bir coşku ve hazla çoğu kişi şarkılara katılıyor. Cemal'in bağlamaya ilgisi göze çarpmaktadır. Bazıları kendilerini iyice kaptırmıştır. Helin, Rojda'ya albümündeki fotoğrafları gösteriyor.

Helin: Bak, bizim orada bir ziyaret. Bu fotoğraflar da olmasa ülke özlemine gideremiyeciz.

(Son fotoğraf birazdan çekilecek fotoğraftır. Fotoğraf canlanıyor. Fotoğraflar elden ele dolaşiyor.) Orhan fotoğraf makinesinin otomatik düğmesine basıp grubun içine koşuyor.

Orhan: Herkes makineye baksın!

Grup şarkı söylerken gayri ihtiyari makineye dönüyor. Orhan son anda yetişirken flaş patlıyor. Halil çaktırmadan yüzünü kapatıyor. Müslüm hemen atılıyor:

Müslüm: Heval, bi daha fotoğraf çekmeyelim. Sonra amcalara yardımcı oluruz...

Halil (Orhan'a): Makinen de güzelmiş!

Rojda (hemen atılarak): Makine benim. Okula başladığım gün babam aldı.

Anarşist Leyla (Orhan'ı kastederek): Ama sanırım bir kamulaştırma durumu var!

VK: Herhalde yani! Bu saatten sonra bu bir kamu malı olmalıdır!

Rojda nasıl bir tepki vermesi gerektiğini bilememektedir.

Özcan: Hem ağa hem milletvekilinin yaptığı şeye bak! İnsan arkadaşlarını da düşünür, birkaç tane alır!

Rojda: Sizinle olduğumu bilse, emin ol bunu da geri alır.

VK: Merak etme makinen emin ellerde.

Rojda elinde oynacağı alınmış bir çocuk gibidir.

Müslüm: Sahi senin eve ne zaman geliyoruz?

Rojda: Bana biraz zor gelirsin! Sitenin güvenliği babamın ajanları gibi çalışıyor. Beni onlara teslim etmiş.

Şarkı sırası bir Kürt ezgisine geldiği zaman ses düzeyi hemen düşüyor.

VK: Daha düşük arkadaşlar, komşular duymasın Kürtçe olduğunu!

Gizli bir faşizm her yana sinmiştir. Şarkılar öğrencileri ülkelerine, köylerine, dağlarına götürüyor. (Rojda'nın baktığı albümden coğrafya, insan yüzleri, vb.) Şarkının tam ortasında kulak tırmalayan zilin sesi duyuluyor. Bir anda şarkı kesiliyor ve sessizlik oluyor. Herkes endişey-

le birbirine bakıyor. Helin yerinden kalkıp pencereye gidiyor. Pencereyi açıp aşağı baktıktan sonra içeri dönerek:

Helin: Kimse yok aşağıda!

Tüm gözler daire kapısına dönüyor. Zil bir daha çalıyor. Helin kapıya varıyor, kapıyı açıyor. Kapıda da kimse yok. Tuhaf bir şaşkınlık yaşıyor. Tehlikeli bir durumun olmadığı anlaşılınca daha düşük seviyede şarkıya devam ediliyor. Cemal neler olduğunu pek anlamamıştır.

Müslüm: Yani zilinizin sesi de manyeto sesine benziyor, heval.

Gülüşerek şarkıya devam ediyorlar.

38) SINIF 2 - DERNEK TOPLANTISI - İÇ - GÜNDÜZ

Dernekçi öğrenciler (sekiz-on kişi) hararetli bir şekilde tartışmaktadır. Ağırılıkta Cem ve Sarı konuşmaktadır. Sarı belli ki konuşmanın sonundadır:

Sarı: Kısacası, bence acil bir şekilde bir yemek boykotu örgütlemeliyiz. Çünkü yemeklerimiz hem pahalıdır hem de temiz değildir, arkadaşlar. Böyle bir eylem derneğe sempatiyi de arttıracaktır.

Cem: Daha önemli sorunlarımız varken oturup bunlarla mı uğraşacağız? Üniversiteler paralı hale getiriliyor. Buna karşı bir şeyler yapmamız daha doğrudur. Neden 6 Kasım boykotu başarılı olmadı, bugün bunu konuşmak lazım. Bence dernek yeterli örgütlenmeyi sağlayamadı. Bunda hepimizin sorumluluğu var!

Cem konuşurken Ali ve Helin kapıdan girip arkada bir yere oturuyorlar. Dikkatler kısmen onlara kayıyor.

Cem: En sıradan bir boykotu bile örgütleyemiyoruz. Öte yandan oligarşi tüm gücüyle halkın üzerine gelmektedir. Devrimciler yargısız infazlarla katledilmektedir!

Sarı (araya girerek): Dernek önce öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenmeli. Burada fraksiyonlar sadece kendi örgütsel ihtiyaçları için derneğe yaklaşıyorlar. Bu doğru bir yaklaşım değildir. Bazı grupların derneğe yaklaşımı mutlaka eleştirilmelidir. Örneğin yurtseverler okuldaki dernek çalışmalarına Demokratik Akademik Mücadele çerçevesinde değil, sadece kendi ihtiyaçları doğrultusunda katılıyorlar. Birçok grup böyle yaklaşıyor.

Bazıları dönüp Helin ve Ali'ye bakıyorlar.

Çiğdem: Ne yapalım, sizin gibi çatal kaşıkla mı uğraşalım yani! İşçi sınıfı ezilirken, devrimciler öldürülürken, üniversiteler hapishaneye çevrilirken biz sizin gibi karnımızla mı uğraşalım yani!

Sarı: Siz önce kendi karnınızı doyurun, sonra işçi sınıfını kurtarın!

Çiğdem: Sizin gibi reformist olacağımıza aç kalırız daha iyi!

Zeynel: Demagoji yapıyorsun arkadaşım!

Çiğdem: Asıl sen demagoji yapıyorsun!

Bir öğrenci: Arkadaşlar, arkadaşlar! Üsluplarımıza dikkat edelim. Bir de hep aynı kişiler konuşuyor. Geç gelen arkadaşlar var, başka arkadaşlar var. Onlar da konuşsunlar.

Helin ve Ali'nin konuşması beklenmektedir. İkisi de konuşmuyorlar.

39) SINIF 2 - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Toplantı bitmiştir. Koridorda yürürlerken:

Ali: Keşke konuşsaydın!

Helin: Ben de senden bekliyordum.

Ali: Derneğe yaklaşımımıza ilişkin eleştiriye cevap vermek iyi olurdu.

Helin: Boş ver, dünyayı üniversiteden ibaret sanıyor bunlar. Sistem de öyle istiyor zaten. Deniz'leri neden astılar, çünkü üniversiteye sığmadılar!

Ali: Ama onlar üniversiteyi gerçekten doldurdıkları için sığmadılar!

Binanın çıkış kapısını açarlarken rüzgârla birlikte Helin'in saçları, Ali'nin yüzünü okşuyor. Kısa süreli bir bakışma yaşıyorlar.

40) KAMPUS - BAHÇE - DIŞ - GÜNDÜZ

69 uzaktan binadan çıkanları izliyor. Siyah ajandasına bir şeyler yazıyor. Ali ve Helin yürüyorlar.

Ali: Yenilere bir uğrayalım mı?

Helin: İyî olur, hem derginin son sayısını vermiş oluruz.

41) ANFİ 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Ali ve Helin, Cemal'i Emel'le sınıfta sohbet ederken buluyorlar. Cemal misafirlerini görünce yanlarına geliyor.

Ali: Rojda ile Orhan'ı da alıp çay içelim mi?

Cemal: Olur. Zaten iki dersimiz boş. (Emel'e) Görüşürüz.

Emel, Cemal'in gelenlerle hemen gitmesine şaşırmıştır; kim olduklarını merak etmektedir.

42) AMFİ İÇ - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Camdan sınıfın içi... Rojda ve Orhan aynı sırada ders dinliyorlar. Ali, Cemal ve Helin camdan ders dinlemekte olan Rojda ve Orhan'ın dikkatini çekmeye çalışıyorlar. Ali çay içelim işareti yapıyor. Belli ki ders-ten çıkamıyorlar.

43) KAMPUS - BAHÇE - DIŞ - GÜNDÜZ

Helin, Ali ve Cemal yürüyorlar.

Helin: Eee nasıl gidiyor?

Cemal: Fena değil.

Helin: Görünmüyorsun?

Cemal: Derslere girip çıkıyoruz.

Helin: Ha bu arada, dergimizin son sayısı çıktı. Al.

Cemal mesafelidir. Helin'in zorla eline tutuşturur gibi olduğu dergi-yi alırken:

Cemal: Böyle dergiler okumam ama katkım olacaksa parasını vereyim.

Helin (sinirlenmiştir): Derdimiz paran değil, senin kendi gerçeğini anlamandır.

Cemal: Ben kendi gerçeğimin farkındayım. Bunun için birilerinin desteğine ihtiyacım yok.

Helin: İhtiyacın olmasa Kürtlüğünü bilirdin, arkadaşım.

Cemal bozulmuştur.

Cemal: Kürt değilim ki! Zaten Kürtler de Türk soyundan gelmiyor mu! Niye bu kadar üzerinde duruyorsunuz, anlamıyorum. Hem nereden geldiğimizi kim bilebilir, herkes kendine göre teori üretiyor.

Helin, duruma iyice sinirlenmektedir:

Helin: Ne zamandır sana anlatıyoruz, tek kelime bile anlamak istemiyorsun. Bu kadar anlaşılmaz değil! Böyle senin gibi aslını inkâr eden haramzadeler yüzünden herkes teori üretiyor işte.

Ali ses tonlarının yükseldiğini görünce:

Cemal ile Helin arasındaki Kürtlük/Alevilik tartışması çok hararetle geçiyor.

Ali: Bir yerlere oturalım mı?

44) KAMPUS - BAHÇE - DIŞ - GÜNDÜZ

Bir bankın yanına gelmişlerdir ama tartışmanın alevlenmesinden dolayı oturmamaktadırlar. Cemal bir kadının kendisini azarlar bir şekilde konuşmasına dayanamamaktadır.

Cemal: Kürt olsam ne olur ki! Ne değişir! Benim için bir şey ifade etmiyor. Zaten unutulup gidecek olan bir dilin peşinden koşmayı niye bu kadar çok seviyorsunuz, anlamıyorum! Ama çok mutlu olacaksan bir kereliğine 'Kürdüm!' diyeyim.

Helin'in gözlerinin içine bakarak:

Cemal: Kürdüm! Rahatladın mı!?

Helin patlamak üzeredir.

Helin: Evet! Maalesef bunları söylemek için ancak bir Kürt olabilirsiniz!

Bir anda bir tokat Cemal'in suratına iniyor. Üçü de şok halindedir. Bir sessizlik yaşanıyor. Ali, Helin'e kızgın, Helin pişman, Cemal neye uğradığını şaşırmıştır. Ne yapacağını bilemez durumdadır. Kimseden ses çıkmıyor; bir kelime etmeden birbirlerinden ayrılıyorlar.

45) KAMPUS - BAHÇE - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal yürürken derginin elinde kaldığını fark ediyor. Öfkeyle çöpe atmayı düşünüyor ama atacak bir yer bulamıyor, çevresine bakınıp vazgeçiyor. Dergiye çantasına atıp, sınıflara doğru yürüyor.

46) AMFİ 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal ders dinlemekte... Canı sıkkın. Belli ki anlatılanlarla bir alakası yok. Yassı taşla oynamaktadır. Kalem'le yassı taşın hatlarını çizmektedir... Emel, Cemal'in bir şeylere sıkıldığının farkında... Onu göz ucuyla izliyor. Emel mimiklerle Cemal'e ne oldu anlamında soruyor. Cemal utangaçça, bir şey yok anlamında kafa sallıyor. Hoca tahaya bir şeyler yazarken, Cemal dersten çıkıyor. Emel merakla arkasından bakıyor. Tolga'nın gözü Emel'in Cemal'e ilgisindedir, durum hoşuna gitmemektedir.

47) İSTANBUL - SOKAKLAR - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal şehirde can sıkıntısıyla dolaşıyor... (yağmurlu bir hava) Uzaktan kalabalıkların içinde... Parkta... Rüzgârda savrulan sonbahar yaprakları...

48) OTOBÜS - TRAFİK - DIŞ - GÜNDÜZ

Otobüsün içerisi tıka basa doludur. Cemal de sıkışmış bir şekilde ayakta durmaktadır. Sıkışmadan dolayı kavga eden tipler, gergin kadın

yüzleri... Şoför tıktırtmak için kullanılan zile basıp, koltuğundan kalkarak arkaya sesleniyor:

Şoför: Beyler, hadi biraz daha ilerleyelim. Allah Allah, ne laftan anlamazsınız!

Cemal bir köşeden dışarıyı izlemeye çalışmaktadır. Dışarıda trafik durmuş, trafikte özel otolar ve otolarda genelde birer kişi bulunmaktadır. Trafiğin akmasıyla birlikte özel otolar hızla geçip gidiyorlar. (özel otolardaki kişilerle otobüstekilerin bakışması...)

49) YURT - CEMAL'İN ODASI - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal odaya giriyor. Yurdal çantasını hazırlamış, Cemal'i beklemektedir.

Yurdal: Seni görmeden gitmek istemedim.

Cemal: Gerçekten gidiyor musun?

Yurdal: Evet, sonunda karar verebildim. Boş ver, böylesi daha iyi olacak. Yedi arabasına yetişmem lazım!

Vedalaşıyorlar... Yurdal çantalarını alıp çıkıyor. Cemal odada yalnız kalıyor. Yatağına sırtüstü uzanıyor. Çantasından dergiyi çıkarıyor. Dergi, olaydan kalan bir iz gibidir. Belli ki olay Cemal'in içinde devam ediyor. Derginin kapağına şöyle bir bakıp öfkeyle köşedeki açık çöp bidonuna fırlatıyor. Dergi, dolu çöpün yanına düşüyor. Bir süre sonra dışarıdan seslerin geldiğini duyunca dergiyi hızla alıp yastığının altına gizliyor. Sesler uzaklaşıyor. Yatakta sırtüstü uzanmış vaziyette bir süre kalıyor. Sonra yastığın altından dergiyi alıp öylesine göz atıyor. Dergiyi incelerken Orhan içeri giriyor. Onu ziyarete gelmiştir. Cemal dergiyi gizlemeye çalışsa da Orhan fark etmiştir.

Orhan: Bu saatte seni odada göreceğimi sanmıyordum.

Orhan, Cemal ve Helin.

Cemal: Son derse girmedim. Biraz yorgundum.

Orhan: Dersten çıkamadık biz. Ne yaptınız Helin'lerle?

Cemal: Hiç.

Orhan: Yarın okulda arkadaşlar bir seminer verecekler, gidelim mi?

Cemal: Sağol. Ben gelmiyecem.

50) AMFİ - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Abdulkaki elinde defterleriyle bir sınıfın kapısının önünde dolanıyor. Halil sınıftan çıkıyor, Abdulkaki'ye hoşçakal işareti yapıp oradan uzaklaşıyor. Başka bir öğrenci derse geç kalmış bir vaziyette sınıfa koşuyor. Tam sınıfa girmek üzereyken Abdulkaki kendisini durduruyor.

Abdulgazi: Hangi derse gidiyorsun?

Geç kalan öğrenci: Davranış Bilimleri'ne.

Abdulgazi: Bu sınıfta İngilizce dersi var. Davranış Bilimleri şu sınıfta...

Geç kalan öğrenci hızla koşup bir yandaki dersliğe giriyor. Abdulgazi tualete girmek için bulunduğı yerden bir ara ayrılıyor. Bu arada geç kalan başka bir öğrenci telaşla koridor boyunca koşup sınıfa giriyor.

51) AMFİ - İÇ - GÜNDÜZ

Tahtada İngilizce notlar vardır. Genç bir asistan İngilizce dersi vermektedir.

Genç asistan: Demek ki neymiş, gelecek zamanda yardımcı fiil 'will' ya da 'shall' olacak!

Geç kalan öğrenci bir sıraya doğru yürürken, genç asistan anlatımı kesip:

Genç asistan: Pardon, hangi derse geldiniz?

Öğrenci (şaşkın bir şekilde): Yanlış sınıfa geldim galiba.

Genç Asistan: Evet, burada İngilizce dersi var.

Öğrenci hızla çıkıyor.

Genç asistan kapıya yakın oturan VK'ya, kafa hareketiyle:

Genç asistan: Baksana şu dışarıya!

Gülümsemeler içinde, derse devam ediliyor:

Genç Asistan: Yes! (gayri ihtiyari ağzından çıkan lafa herkes gülüyor)
Nerde kalmıştık! Evet. Yani özetlersek; Kürdistan'da üç kişilik ya-

pılanması vardır. Devrimci kişilik, ortayolcu kişilik ve düşman kişilik. Bunların dışında bir kişilik olamazsınız...

52) AMFİ - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Dışarı çıkan VK tuvaletten dönen Abdulkaki'ye sert bir şekilde:

VK: Heval, nerdesin sen! İçeriye yolgeçen hanına çevirdin! 69 bile gelse haberin olmayacak, dikkat et biraz.

Abdulkaki: Heval, biraz sıkıştım ondan. Ben ne bileyim o alçax dersine geç kalacak?

53) SINIF 1 - İÇ - GÜNDÜZ

VK sınıfa dönüyor. Sınıfta kişilik çözümlemeleri devam ediyor. Karakterlerimiz dikkatle dinliyor... Dinleyen yüzler üstüne Genç Asistan'ın anlatımları düşüyor. (Rojda, Orhan, Ali, VK, Helin, Özcan, A. Leyla, Ayşe, Ahmet... on beş-yirmi kişi.)

Genç asistan: Kürdistan, çok verimli topraklara, stratejik-coğrafik konuma, kıtalararası ticaret yollarına ve zengin yeraltı kaynaklarına sahip olan, orta büyüklükte bir ülkedir. Artı-ürünün ilk elde edildiği ve sınıflı toplumun ilk ortaya çıktığı alanlardan birisidir. İlk çağ uygarlığının beşiğidir.

Rojda el kaldırarak söz hakkı alıyor.

Rojda: Artık-ürün ne demek?

Genç asistan: Kendi ihtiyacından fazla ürettiğin ürün demektir. Daha sonra buna detaylı değineceğiz. Önemli bir konu... Kıtalararası ticaret yolları olan İpek Yolu ile Baharat Yolu Kürdistan'dan geçer. Bu nedenle tarihte her zor sisteminin, her fatihin sürekli istahını kabartmış ve mutlaka fethedilmesi gereken bir alan olarak görülmüştür.

Sınıfın camından dışarısı... Hayat devam ediyor; akan trafik, kapıda kontrol yapan polisler, müdahale kuvvetleri, içeri giren-çıkan öğrenciler, vs... (Cemal okuldan çıkan öğrencilerin arasındadır, 69 ve adamları şakalaşıyordur)

Genç asistan: Köleci ve feodal çağlarda böyle olduğu gibi, zengin yeraltı kaynaklarına ve petrol yataklarına sahip olması nedeniyle kapitalist-emperyalist çağda da böyle olmuştur. Her iki emperyalist paylaşım savaşında da elde edilmek istenen alanlar içinde yer almıştır. Coğrafyası dağlık, ovalık, engebeli ve nehirlidir; bu nedenle kolay kolay işgal edilememiş ve uzun süreli savaşlara sahne olmuştur.

54) OTOBÜS - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal içi dolu olan otobüste ayakta yol almaktadır. Hemen yanı başında iki Kürt inşaat işçisi aralarında sesli bir şekilde Kürtçe konuşmaktadırlar. Yolculardan bazılarının sohbetten rahatsız oldukları görülmektedir. İşçiler çevrelerini unutmuş, heyecanlı bir şekilde köydeki bir olaydan bahsediyorlar.

1. İşçi: Süleyman var ya Süleyman? Bizim köylü...

2. İşçi: He.

1. İşçi: Askere gitmiş. Komutan demiş “rahat!” Demiş “ben rahatım” Komutan demiş “oğlum rahat!” Demiş “demiş komutan ben rahatım” Komutan “şiiing” diye bir şamar indirmiş. Süleyman demiş “komutan ben rahatım ama sen değil.”

Kahkaha atıyorlar. Cemal anladığı için işçileri sempatiyle izlemektedir.

2. İşçi: Annesi biliyosun değil onun? Adı Bes, Bes!

1. İşçi: He.

2. İşçi: Bu köyde ev ev dolaşmış Süleyman'a kız istemeye. Her evde "benim oğlum peygamber gibidir..."

Rahatsız olan yolculardan biri laflarını keserek:

Yolcu 1: Görgüsüz herifler! Burayı köyünüz mü sanıyorsunuz! Niye milleti rahatsız ediyosunuz!

Yolcu 2: Doğudan gelip buraları bozdular!

Yolcu 3: Burası Türkiye! Burada Türkçe konuşulur!

Yolcu 4: Bölücü herifler! İnin aşağı!

İşçiler de kendini savununca bir arbede yaşanıyor. Laflar arasında iki işçi kendini dışarıda buluyorlar. Cemal ne yapacağını bilemiyor.

55) TOPLANTI EVİ - İÇ - GÜNDÜZ

Camdan dışarısı. Sokakta yerlere çeşitli kilimler serip üzerinde Cuma namazı kılan erkekler görünüyor. Hocanın vaazı duyuluyor. Vaaz sadece dini değil siyasi içeriğe de sahiptir. Halil namaz kılanların arasından eve doğru yürümektedir.

Özcan (üst ses): Bir insanı ikna etmek için çaba sarf etmek lazım. Öfkemize yenik düşmek zayıflıktır.

Ali (üst ses): Ben Özcan arkadaşına katılıyorum. Ayrıca Helin arkadaşın bu davranışı savunması da kabul edilemez.

Müslüm: Ya, arkadaşın tokat atması tabii doğru değil ama Cemal'in yaklaşımı da doğru değil! Adam tam bozulmuş bir tip! Bence böylere uğraşmaya değmez!

Halil: Helin arkadaş, siz bir şey diyor musunuz?

Helin: Arkadaşların eleştirilerini anlıyorum. Duygusal bir davranıştı ama Cemal'in gerçeği de halkımızın gerçeğinden farklı değil. Ma-

alesef halkımızın kendi varlığını kabul edebilmesi için de bazen zora ihtiyaç olabilir.

Halil konunun daha fazla uzamasını engelleyerek araya giriyor.

Halil: Evet, toparlayalım. Sonuç olarak tokat olayı kabul edilemez. Arkadaş zor teorisini yanlış yorumluyor. Tabii ki tarihte zorun rolü önemlidir ama kime karşı, ne zaman, nasıl? İlişkilerde kazanımcı olmak gerekiyor. Bu Cemal'in kişisel bir sorunu değil! Karşımızda kendi varlığını kabul etmeyen bir halk var! Ayrıca böyle olmasının da sebepleri var! Bunları anlamadan hareket edersek kazanamayız! Evet, uzatmadan diğer gündeme geçelim. Ahmet ile Ayşe'nin durumu. Birçok arkadaşın da gözlemidir; aralarındaki duygusal ilişkiden dolayı çalışmalara uzak düşüyorlar, birbirlerini engelliyorlar. Kaçamak bir şekilde buluştukları herkesçe bilinmesine rağmen, böyle bir ilişkiyi inkâr ederek yalan söylüyorlar. Bu konuda bir şeylerin yapılması gerekmektedir. Evet, sırayla gidelim.

Özcan (ağır ağır konuşuyor): Daha önce de konuştuk bu konuyu! Ama herhangi bir gelişme olmuyor. Çevrede dedikodu başlamış. Ben, ikisiyle tekrar konuşulup uyarılmasını, eğer uymazlarsa yapıdan uzaklaştırılmalarını öneriyorum.

Müslüm: Bence bu ilişkiyi yaşayan iki kişi suç işlemektedir ve davranışlarıyla ortama kötü örnek olmaktadır. Zaten bu Ahmet önce ben çıkış yapmak istiyordum dedi, sonra yok annem hasta gidemem yalanları uydurdu! Bence asıl sebep buydu! Bunlar bu şekilde ortamı âdeta yozlaştırmaktadırlar. Bundan dolayı yapıdan uzaklaştırılmaları ve tecrit edilmeleri gerekmektedir. Hatta bana göre okuldan da uzaklaştırılmalıdırlar...

Helin ile Ali bu gündeme ilişkin konuşmuyorlar. Anamlı bir suskunluk var ikisinde de. Ali, keleş şeklindeki kalemle elindeki boş kâğıda bir şeyler çiziktiriyor.

Halil: Ali arkadaş!

Ali: Bence kendileriyle konuşmak lazım!

Halil: Helin!

Helin: Bence de bir ceza vermeden önce konuşmak lazım!

Müslüm: Heval, kaç kere konuştuk!

Helin cevap vermiyor.

Halil: Peki o zaman. İlişkiyi bitirmeleri konusunda uyarıyoruz. Kabul etmezlerse, ikiliyi yapımızdan uzaklaştırıyoruz. Kantine ve yemek-haneye girmeyecekler. Bizden kimseyle konuşmayacaklar. Eğer durumlarını düzeltirlerse yeniden düşünürüz. Görüşmeyi sen yaparsın, Ali arkadaş! Evet, başka bir şey yoksa bitiriyoruz.

56) YURT - CEMAL'IN ODASI - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal odada kitap okuyor (Devletler Arası Sömürge Kürdistan). Ali ile VK odaya giriyorlar. Cemal elindeki kitabı gizliyor.

Ali: Merhaba. Bir uğrayalım dedik. Görünmüyorsun?

Cemal: Odadayım genelde. Bir şeyler okuyorum.

VK (kitaba bakmak ister gibi): Ne okuyosun?

Cemal: Öylesine.

Cemal mesafelidir.

Ali: Biz de şey diyecektik. Kitap fuarı yarın başlıyor da, birlikte oraya gidelim.

VK: Biz her sene kitap günlerinde ordayız. Yarın işbaşı yapacaz yani! Sen de katılsana bize.

57) KİTAP FUARI - İÇ - GÜNDÜZ

Kalabalık, stantta kitap bakmaktadır. Yurtsever grup da kalabalığın içindedir. İkili üçlü gruplar halinde dolaşmaktadırlar. VK, Cemal ve Orhan bir gruptur: VK çaktırmadan kitap yürütmektedir. Orhan bu işi sevmiştir! Cemal pek ilgili değildir. Orhan bir kitap eline almış yürütmek için vakit kollamaktadır. Cemal'den kendisini kamufler etmesi için yardım istiyor. Cemal kabul etmiyor.

Helin, Anarşist Leyla ve Müslüm birlikte dolaşıyorlar. Helin parasıyla bir kitap alıyor.

Anarşist Leyla: Ya ne yapıyorsunuz! Neden para veriyosun?

Helin: Bu hediye! Kendi paramla almak istiyorum.

Anarşist Leyla: Kime?

Helin: Küsen birine.

Müslüm (dalgayla): Adamı tokatla, sonra da hediye ver!

Ali, Rojda ve Abdalbaki grubu ise başka bir stantttır. Abdalbaki belli ki bir şey yürütmüş. Stanttan hızla uzaklaşmaktadır. Rojda ve Ali de peşinden... Abdalbaki kitabı montunun altında çıkarıyor. Kitap bir çocuk kitabıdır.

Ali: Allahsız, bunu niye aldın?

Abdalbaki: Ne yapayım, bu elime geçti.

Rojda kahkaha atıyor.

58) KİTAP FUARI ÖNÜ - DIŞ - GÜNDÜZ

Yurtsever grup caddede yürüyor (VK, Orhan, Cemal, Anarşist Leyla, Helin, Ali, Müslüm, Rojda ve Abdalbaki). Yürürlerken yürüttükleri kitapların ihtiyaçlara göre paylaşımını yapıyorlar.

VK: Peki Rus klasiklerini kim alıyor?

Rojda: Ben almak istiyorum.

VK: Sen kaç tane kitap aldığını biliyor musun? Hepsini okuyabilecek misin?

Rojda (*yaramaz çocuk gibi*): Okurum.

Ali: Bence sana Abdalbaki'nin aldığı kitabı verelim, yeter!

Anarşist Leyla: Felsefe kitapları tabii ki bana!

Müslüm (*dalga geçerek*): Felsefe kitapları her yıl sende ama üç yıldır birinci sınıftasın! Üstelik kaçınıcı üniversitendi bu!?

Anarşist Leyla: Bu kitapların derslerle bir alakası olmadığını biliyorsun herhalde, Müslüm arkadaş! Ayrıca derslere girecek vaktimiz olsa, emin ol tek ders kalmaz!

VK : Abdalbaki arkadaş, sen hangisini istersin?

Abdalbaki: Heval, ihtiyacı olan arkadaşlara verin.

Helin, Cemal'e yaklaşıarak onunla yürümeye çalışıyor.

Helin: Geçen günkü davranışım için özür dilerim. Kontrolümüzü kaybettik biraz.

Cemal suskundur. Pas vermez.

59) YURT - CEMAL'İN ODASI - İÇ - GECE

Orhan, Cemal'e bir kitap uzatarak:

Orhan: Helin sana hediye almış. Dün çıkışta vermeyi düşünmüş ama sen pas vermeyince verememiş. İletmemi istedi...

Cemal kitabı tereddütle eline alıyor. İnceliyor. Kitap, Musa Anter'in Birîna Reş isimli kitabıdır.

Yönetmen Kazım Öz (sağda) kamera başında.

Orhan: Sen de abartma artık...

Cemal kitabın ilk sayfasında Helin'in yazdığı notu okuyor: "Özür!"

Orhan: Yarın bir kültür merkezinin açılışı var. Bu yazar da geliyor. Gidelim istersen? (gülerek) Bir de ona imzalatırsın!

60) SALON - AÇILIŞ - GİRİŞTEKİ HOL - İÇ - GÜNDÜZ

Yurtsever öğrenci grubu Kültür Merkezi'nin (MKM) açılışına gelmişlerdir. Ancak içerisi dolu olduğu için holde beklemektedirler. Bazıları izdihama rağmen kapıdan sahneye bakmaya çalışıyor.

Bir görevli (Kürtçe): Arkadaşlar özür dileriz, çok dolu olduğu için içeri alamıyoruz. Ama arkadaşlar hazırlık yapıyorlar, birazdan kapalı devre TV ile içeriyi görebileceksiniz.

TV getirilip masaya konuyor. Dışarıda kalanlar sevinçle ekrana görüntü gelmesini bekliyorlar. Bu arada içinde Musa Anter'in de olduğu bir grup aydın içeri giriyor.

Orhan (Cemal'e): İşte Musa Anter. Çok komik bir adam.

Kapıdaki izdiham zorlanarak aydınlar içeri alınıyor. Bu arada görüntü gelmiştir. Holdekiler heyecanla izliyorlar. Musa Anter, I. Beşikçi,

Abdurrahman Düre, İsmet Şerif Vanlı gibi isimlerin de içinde olduğu bir grup aydın MKM'nin açılışını yapmaktadır. İçerisi tıka basa doludur. Abdurrahman Dürre coşkuyla Kürtçe şiirler okuyor. Şiirin bazı sözleri Musa Anter'le ilgilidir.

61) SINIF 2- DERNEK TOPLANTISI - İÇ - GÜNDÜZ

Öğrenciler hararetle bir şekilde tartışmaktadırlar. VK ve Rojda da toplantıdadırlar.

Sarı: Öncelikle geniş katılımlı bir forum örgütleyerek bu yasanın içeriğini tüm öğrencilere duyurmamız lazım. Bu yasa herkesi ilgileniyor çünkü.

Zeynel: Bu yasanın hepimizi ilgilendirdiği ortada... Ama eylem biçimleri konusunda farklı düşünceler var. Bütün öğrencilerin katılımını sağlamak için daha yumuşak eylemler lazım, arkadaşlar.

Çiğdem: Karşımızda apaçık faşist kararlar söz konusu, biz hâlâ yumuşak eylemlerden bahsediyoruz!

Zeynel: Ne yapalım, adam mı vuralım yani?

Cem: Adam vurmayalım ama mesela rektörlüğü işgal edebiliriz. Bu yasa geri alınana kadar işgali sürdürmeye çalışırız.

Zeynel: Allah aşkına meclisin bir yasayı geri aldığı nerde görülmüştür?

Sarı: Arkadaşlar, öncelikle bu yasanın içeriğini herkese duyurmamız lazım. İnanın, geçen hafta TBMM'nin çıkardığı bu yasadaki okulun öğrencilerinin yüzde doksanın haberi bile yoktur!

Seher: Yahu megafonla duyuracak halimiz yok ya!

VK: Neden olmasın ki!

62) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Evi, odalardaki inşaat tuğlalarına döşeli el yapımı elektrik sobaları ısıtmaktadır. İçerisi dışarıdaki soğuğa göre oldukça sıcaktır. Özcan salonda sırtüstü yere uzanmış vaziyette, yüzüne Özgür Halk dergisini örtmüş -belli ki okumaya ara vermiş- dinlenmektedir. Teypte Kürtçe bir ezgi çalmaktadır.

Özcan (yüzünde dergiyle): Siyasi peynir göndermişler mi, siyasi peynir?

Helin (mutfaktan): Siyasi peynirsiz olur mu?

Helin ve Rojda, mutfakta bir koliyi açmaya çalışıyorlar.

Helin: Annem öyle sıkı sarar ki, sanki hiç açılmayacakmış gibi!

Zil çalıyor. Helin kapı otomatiğine basıyor, kapıyı açık tutup tekrar mutfığa dönüyor.

Rojda: Bu kavurma, bu da reçel galiba.

Helin eşyalarla uğraşırken kırmızı kol saatinin kordonunun bir tarafı kopuyor. Rojda takmaya çalışıyor:

Rojda: Pim yeri kırılmış, artık böyle kullanacaksın!

Helin: Tüh. Giden bir arkadaşın hediyesiydi.

63) HELİN'LERİN EVİ - ODA - İÇ - GECE

VK odada masa lambasının altında dikkatle bir şeyler çiziyor. Orhan heyecanla onu izliyor.

VK: Cemal niye gelmedi?

Orhan: Derslerim var dedi.

VK: Şu jileti uzatsana.

Orhan: Hiç yakalandın mı?

VK (*çalışırken*): Bir keresinde kuponu gösterip geçerken, adam şüphelendi. Hemen kolumdan tutup, pasoya dikkatlice baktı. Hiçbir şey demeden pasoma el koydu. “Bekle” dedi. Birçok durak gittik. Ne ben bir şey söyledim ne de o bir şey sordu. Son durakta beni otobüs hareket amirliğine götürüp görevlilere teslim etti, alçak herif! Bilseydim teslim edecek, on kere topuklamıştım. Şansıma oruç için iftar vaktiymiş. “Bu mübarek günde seni affediyoruz ama bir daha yakalarsak polise teslim ederiz” deyip bıraktılar.

Rojda yanlarına geliyor.

Rojda: Nasıl gidiyor üretim? Artı-değer var mı?

Orhan: Artı değer olursa aramızda sınıf savaşı başlar, heval!

VK bitirdiği bir kupon ile gerçek olanı yan yana koyarak:

VK: Fark var mı?

Orhan: Pek bir şey fark edilmiyor ama...

VK: Son bir müdahaleyle aynı olacak. Daha yapmam gereken beş sipariş var. Sana da bir tane yaparız.

64) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Ali elinde poşetlerle dış kapıdan girerken, salonda yüzü dergiye örtülü uzanmaya devam eden Özcan'a:

Ali: Ne o beynini mi yıkıyorsun, Oblomov?

Mutfağın kapısında:

Ali: Ortalık ülke kokuyor yine!

Helin: Çay almayı unutmadın inşallah!

Ali: Onun için kapıdan geri döndüm. İsteddiğin her şey torbada...

Ali ve Helin arasındaki sıcaklık göze çarpmaktadır. Anarşist Leyla, Müslüm ve Abdalbaki bir köşede sohbet ediyorlar.

Anarşist Leyla: Yav ben senin hâlâ hangi bölümde olduğunu bilmiyorum.

Abdalbaki (afallayarak): Hukuk!

Anarşist Leyla: Kaçınıcı sınıf?

Müslüm: Kaçınıcı yıl, desen daha doğru!

Abdalbaki (konu hoşuna gitmemiştir): İki, yok üç üç...

Aniden elektrikler kesiliyor. Karanlıkta sesler:

Müslüm (ses): Ne oldu! Hevaller, Keban barajına sabotaj mı düzenledi yoksa!

Helin: Kaçak elektriğe çok yüklendiğimiz için sigorta atmış olabilir, apartmandakiler de şüphelenmeye başladılar galiba.

Özcan (ses): E nasıl şüphelenmesinler, heval, siz sadece burayı değil, tüm apartmanı ısıtıyorsunuz.

Ali (ses): Dışarıda da ışık olmadığına göre; mahallenin tümünde kesiildi.

Helin (ses): Valla mahallenin de sigortası dayanmamış olabilir. Kim bilir kaç kişi bizim gibi kullanıyor!

Müslüm: Bir kibrit bulsanıza...

Ali ve Helin mutfakta kibrit ararlarken birbirlerine dokunuyorlar. Karanlıkta öpüşüyorlar. Kaçak kupon üretmekle meşgul VK'nın, yan odadan gelen sesi:

VK (ses): Bu, üretimimi engellemek için yapılan bir komplodur, arkadaşlar!

Gülüşmeler içinde, karanlığın üstüne zil sesi düşüyor.

Müslüm: Elektrik yok, zil nasıl çalıyor?

Sessizlik... Karanlık... Zil sesi...

65) KANTİN - İÇ - GÜNDÜZ

Kalabalık grup masada üzgün bir şekilde oturmaktadır (Ali, Helin, Anarşist Leyla, Orhan, Rojda, Abdalbaki, Müslüm, Özcan, VK ve birkaç kişi). Ağızlarını bıçak açmıyor. VK'nın elinde Özgür Gündem gazetesi vardır. Gazetenin manşetinde "Apê Musa Katledildi" haberi vardır. Musa Anter'in ak saçlarına kan bulaşmış bedeni yerde yatmaktadır. Cemal elinde gazeteyle grubun masasına geliyor. Belli ki cinayetten haberdar olup gelmiştir. Sessiz bir merhabalaşma oluyor. Masadaki sessizliği VK bozuyor.

VK: Tam alçaklık.

Helin: Mücadele geliştikçe azıyorlar.

Müslüm: Bunlara aynı yöntemlerle cevap vereceksin.

Ali: Sorun aynı yöntemlerle cevap vermek değil. Her gün insanlarımız öldürülüyor. Peki, biz gençlik olarak ne yapıyoruz! Hepimiz kendi halimizdeyiz! Derslerimize girip çıkıyoruz! Ülkede insanlarımızın yaşadığı acılardan uzağız.

Sohbet devam ederken Cemal saate bakıyor. Orhan ve Rojda'yı süzerek:

Cemal: Ders başlamak üzere...

Aralarındaki tereddütlü bakışlara rağmen konuşulanları dinlemeye devam ediyorlar. Belli ki sohbet daha ilgi çekti. Ya da bırakıp gitmek ayıp kaçır!

66) OTOBÜS - DURAKLAR - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal belediye otobüsündedir. Durakta Rojda'yı görünce hemen inmek istiyor ama otobüs hareket ediyor. İlk durakta inip geri yürüyor. Maalesef Rojda durakta yoktur.

67) KÜTÜPHANE - İÇ - GÜNDÜZ

Rojda, Cemal ve Orhan kütüphanede ders çalışıyorlar.

Rojda: Seni sabah yolda gördüm. Hızlıca yürüyordun.

Cemal (geçiştirerek): Evet. Acele işim vardı.

Sessizce aralarında şakalaşıyorlar.

68) TOPLANTI EVİ - İÇ - GÜNDÜZ

Camdan sokak. Sokakta namaz kılan erkekler... Hocanın Cuma vaazı... Halil, Özcan, Ali, Helin ve Müslüm toplantı halindedirler.

Halil (ses): O halde yeni ilişkileri de çağırıyoruz. Her bölüm sorumlusu kendi alanındaki yenilere de haber veriyor. Evet, başka bir şey yoksa bitiriyoruz. Yok! Peki, herkese başarılar.

Özcan lafını keserek:

Özcan: Heval, bir daha biz şeyi konuşmadık! Yoğun çelişkileri olanlar var, onları da çağırarak doğru olur mu?

Müslüm: Özcan heval, sen de bekliyorsun bekliyorsun toplantı bittiğinde uyanıyorsun!

Halil: Heval, çelişkilerin giderileceği en iyi yer eylem alanıdır.

Kamera içeri döndüğünde toplantı bitmiş, ayağa kalkmaktadırlar. Resmîyet sonrası gevşeme hakimdir.

Halil: Toplu çıkmayalım, arkadaşlar. İkili ya da tek çıkın!

Müslüm, (Helin'e espiyle): Umarım ikinci tokat gerekmez Cemal'in gelmesi için.

Helin: Yok heval, zaten onunla ben konuşmayacam, Ali konuşsun.

Özcan: Cemal değil de Rojda ve Orhan hızlı gelişiyorlar.

Müslüm: Adam taş gibi! Değişmiyor!

Ali: Yanılıyorsunuz. Cemal, ağır ama köklü değişiyor.

Camdan dışarısı... İçerdekiler sohbet ederken Halil namaz kılanların yanından geçip gidiyor.

69) AMFİ 1C - İÇ - GÜNDÜZ

Helin, Rojda'yla bir derslikte görüşmesini bitirmiş vedalaşıyor.

Helin: Yarın sabahtan yine görüşecez zaten.

Rojda: Tamam.

Helin: Tabii konuştuklarımız kesinlikle aramızda kalıyor. Hadi hoşça kal.

70) AMFİ 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Ali sınıfta Cemal'i arıyor. Onu laflayan bir grubun sırasında onları dinlerken buluyor. Emel de dinleyenler arasındadır.

Tolga: Kafayı yedim abi. Adam topu ayağında gezdirip durdu. Bizimkiler de salak gibi seyrettiler.

Burak: Yok be abi.

Tolga: Tabii be abi.

Cemal, Ali'yi görünce yanına geliyor.

Ali: Zamanın varsa biraz konuşabilir miyiz?

Cemal: Tamam.

Birlikte sınıftan çıkıyorlar.

71) KANTİN - İÇ - GÜNDÜZ

Kantinde bir köşedeki masaya oturuyorlar. Ali nereden başlayacağını düşünmekte:

Ali: Cemal, konuşacaklarımız aramızda kalsın... Biliyorsun, Kürt aydın ve edebiyatçısı Musa Anter de katledildi. Gazeteci, aydın ve yurtsever insanlar her gün faili meçhul cinayetlere kurban gidiyor. Köylerimiz gerillaya destek veriyor gerekçesiyle yakılıp yıkılıyor, zorla boşaltılıyor. Yani halkımıza yönelik saldırılar artarak devam ediyor. Tüm bu saldırıları protesto etmek için şehrin merkezinde bir eylem yapılacak. Sadece üniversite gençliği değil, mahallelerdeki örgütlenmelerden de katılım olacak. Mümkün olduğunca kitlel olmaları hedefleniyor. O yüzden duyarlı her arkadaşın katılımını bekliyoruz. Biz senin de bu eyleme katılmanı istiyoruz.

Cemal düşünüyor. Kararsız bir şekilde:

Cemal: Ben daha sizi tam olarak tanıdığımı düşünmüyorum. İyiye anlamadan pratik bir şeyler yapmak da nasıl olur bilmiyorum. Kendimi tamamen hazır görmüyorum.

Ali: Çelişkilerin giderileceği en iyi yer eylem alanlarıdır. Eylemle ilişki tarzımız, yapımızı diğerlerinden ayıran en önemli özelliktir, Cemal arkadaş. Teori ile pratik arasında güçlü bir bağ yakalanamazsa gelişme olmaz ki. Ayrıca ülkede süren savaş hepimizin tamamen hazır olmasını beklemeyecek hızda can almaya devam ediyor. Herkes gücü oranında bir şeyler yapmalıdır. Bu bir devrim sürecidir. Zaten devrim de kişi ve toplumu hızla alt üst edecek süreç değil midir!

Cemal sessizdir.

Ali: Çekinmene gerek yok! Sadece sen değil bütün yeni arkadaşlar katılacaklar. Sizin bölümden Rojda, Orhan ve seni aynı ekibe almıştık...

Cemal: Kaçta başlayacak?

Ali: Saat tam birde... Dünya sinemasının sokağına girer girmez soldaki bankanın önünde...

Ali, Cemal'den son sözünü bekler gibi bakmaktadır. Bir süre ikisi de sessiz kaldıktan sonra:

Cemal: Ben yine de bu gece düşünmek istiyorum.

Ali: Peki... Gelmeye karar verirsen sabah onda okulda ol.

Ali el sıkıp ayrılıyor...

72) YURT - OTOBAN - İÇ - GECE

Orhan ve Cemal odada pencerenin kenarında oturmuş sessizce dışarıyı izliyorlar. Yağmur yağmaktadır. Uzakta otoban... Araçlar hızla geçiyor. Sıkıntılıdır. Cemal taşla oynuyor. Bir ara Orhan taşı alıyor.

Orhan: Biz talihsiz bir kuşagız. (espriyle...) Sevgili atalarımız bütün işleri bize bırakmış!

Cemal: Her şey çok hızlı.

Orhan: Evet...

Aniden daldıkları bu ortamın onları nereye götüreceğini düşünmektedirler.

Cemal: Ne güzel yağıyor.

73) YURT - ÖZCAN'IN ODASI - İÇ - GÜNDÜZ

Uzunca çalan çalar saatten sonra Özcan nihayet uyanıyor. Odada kimseler yoktur. Özcan'ın gözleri zor açılmaktadır. Ağır ağır doğrulup, havlusunu boynuna atarak yürüyor. Ama yürüyor mu, uyuyor mu belli değil! Gözü kimseyi görmemektedir!

74) YURT - LAVABO - İÇ - GÜNDÜZ

Lavaboda ellerini yıkarken tırnaklarını fark ediyor. Uzamışlardır. Kendi kendine:

Özcan: Yav daha yeni kestim. Ne çabuk uzadılar.

75) CADDE - DIŞ - GÜNDÜZ

Helin ve Halil bir caddede birlikte yürüyorlar.

Helin (sessizce, çaktırmadan konuşuyor): Dün de böyleydi burası. Görünürde amcalar falan yok. Sadece bankanın görevlileri bazen kapıda duruyor.

Halil: Sokakların çok olması da iyi. Evet, şöyle son bir tur atıp gidebiliriz artık.

Keşif yerinden uzaklaşırlarken:

Halil: Ali'yle aran nasıl?,

Helin (*utangaçça*): İyidir, heval.

Halil: Biz Kürt erkekleri oldukça zayıfız. Bir selamı bile bazen bir aşk çağrısı olarak algılayabiliriz. Geçen gün bir arkadaşın hikâyesini dinledim; bir masada, kız, masanın ayağı diye bizimkinin ayağına yanlışlıkla bir süre ayağını koymuş. Erkek aylarca kafasında senaryolar uydurmuş. (*bir binanın girişini göstererek*) Ha biraları (!) burada açabilirler, değil mi?

Helin: Evet, bence de uygun.

Yürümeye ve sohbete devam ediyorlar.

Halil: Yani sen de oldukça yakınsın Ali'ye, dikkat et, çarpılmasın sonra.

Belli ki bir duyum almıştır.

Helin: Yok heval, sanmam öyle bir şey olsun!

Bir kule saatinin önünden geçerlerken Halil kule saatine ve kolunda ki saate bakıp:

Halil: Saat tam 13.06.

Helin ve Halil konuşarak uzaklaşırlarken, saatin yelkovanı ve akrebi hızla 24 saat dönüyor. Zaman 13.06'dan 12.56'ya geliyor. (Bir gün sonra aynı vakitler...)

76) CADDE - DIŞ - GÜNDÜZ

Kule saati 12.56'yı gösteriyor. Caddede insan kalabalığı... Bir esnaf artan yoğunluğa şaşırmıştır:

Esnaf: Allah Allah, bayram değil seyran değil, bugün niye kalabalık böyle?

Musa Anter'in katledilmesi üzerine yurtsever öğrenciler bir korsan miting düzenlerler.

Adamın önünden bir kasa bira geçiyor VK ve Müslüm taşıyorlar

77) CADDE - BİNA GİRİŞİ 1 - DIŞ - GÜNDÜZ

Bira kasasını binanın girişine indiren VK ve Müslüm ceplerinden çıkardıkları puşi ve bandanalarla yüzlerini örtüyorlar. Kasayı örten poşeti yırtıyorlar. Kasa molotof kokteyli doludur. Şişelerin ağzı bezlerle kapatılmıştır. Ali'nin bir molotof kokteyli alıp caddeye atmasıyla trafik duruyor. "Kürdistan Faşizme Mezar Olacak!" sloganının duyulmasıyla eylemciler toplanıyor. VK ve Müslüm gelip geçenlere molotof kokteylleri dağıtıyor. Cemal de bir şişe alıyor. Heyecanlıdır. Abdalbaki ile A. Leyla pankartı alıp açıyorlar.

Müslüm: Yaw nerde bu Özcan? Neyse. (Rojda'ya) Sen al bunları. Havaya fırlat.

Müslüm bir tomar kâğıdı Rojda'nın eline tutuşturuyor.

78) CADDE - BİNA GİRİŞİ 2 - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal ve Orhan binanın girişinde molotofu yakıp yakmamakta tereddüt etmektedirler. Oldukça heyecanlıdırlar. Onları o halde gören Helin:

Helin: Hadi arkadaşlar! Acele edin, ne bekliyorsunuz! Yüzünüzü kapatın, çabuk!

Helin, elinde molotof kokteyli olan Cemal'in yüzünü kapatmasına yardımcı oluyor. Bu bir barışma anıdır da! Orhan çakmağı yakıyor, Cemal'in elindeki molotof kokteyli alev alıyor. Cemal acemice, caddeden gelip geçen eylemcilere karışıyor.

79) CADDE - DIŞ - GÜNDÜZ

Eylemciler caddede slogan atarak yürüyorlar. ("Kürdistan Faşizme Mezar Olacak", "Apê Musa Ölümsüzdür") Abdulbaki ile A. Leyla pankartı taşıyorlar. Rojda kuşlama yapıyor. Cadde sadece eylemcilere kalmıştır. Kenara çekilen insanların kimi merakla, kimi korkuyla, kimi öfkeyle bakmaktadır. Yerlerde atılmış molotof kokteyllerinin alevleri vardır. Gazeteciler fotoğraf çekiyor. Cemal elindeki molotof kokteyli vuracak yer arıyor! Mağazalar, dükkânlar, lokantalar... Sonunda bir bankanın önünden geçerken molotof kokteyllini bankanın camına fırlatıyor. Molotof kokteyli, üzerinde \$, £, DM, TL, vb. yazıların bulunduğu banka camını kırarak içeride patlıyor. İçeride üzerinde "Para para ile kazanılır!" sloganının yazılı olduğu reklam panosu tutuşmaya başlıyor. Sokaktan geçen insanların hayret dolu bakışları arasında sloganlar eşliğinde yürüyen eylemciler hızla dağılıp, bir anda kayboluyorlar. Geride şaşkın bakışlar, yerlerde bildiriler ve alevler kalıyor. Eyleme geç kalan Özcan, dağılmakta olan grubun arkasından koşarak gidiyor. Kule saati 13.06'yı göstermektedir.

80) KANTİN - İÇ - GÜNDÜZ

Öğrenciler kantinde toplanmışlar, basında çıkan haberlere bakarak eylemin başarısını paylaşmaktadırlar. Masada birçok gazete vardır. (Dönem gazetelerinin manşetleri.) Müslüm bir gazetede ki fotoğrafı göstererek:

Müslüm: Burada daha net çıkmış. En az bir iki hafta okula uğraması lazım.

Helin: Adama bak! İnsan bu kadar mı dikkatsiz olur ya?! Artistler gibi boy boy pozları çıkmış!

Fotoğrafta eylem sırasında Özcan görünmektedir.

Müslüm: Zaten geç kalmışsın, niye bir daha eylem yerine geliyorsun ki!

Gülüşmeler...

Ali: Sessiz olun biraz, herkes bize bakıyor.

Orhan (kısıık sesle): Banka korumasını görecektiniz. Adam “Kürdistan” kelimesini duyar duymaz içeri kaçtı.

VK: Aslında bu arada bankaya girip bir soygun da yapsaydık fena olmazdı vallahi!

Gülüşmeler...

Rojda: Başladıktan sonra insanda korku morku kalmıyor zaten. Sen girelim deseydin girerdik valla!

Cemal: En güzeli insanların şaşkın bakışlarıydı...

Sohbetleri sürerken okulun megafonlarından gelen ses birden bütün öğrencilerin dikkatini çekiyor.

Ses (Cem): Dikkat! Dikkat! Geçen hafta yüce meclisimizde alınan karar gereği: 1) Bundan sonra etrafı çevrili olmayan üniversitelerde giriş çıkışlar belli noktalardan yapılacaktır. 2) Girişlerde kimlik kontrolü ve çanta poşet araması yapılacaktır. 3) Eylem olasılığının bulunduğu belirli günler öncesinde, dış unsurların saklanabileceği depo, kantin gibi yerlerde arama yapılacaktır.

Kantin bir anda sessizliğe bürünüyor. Sahne hapishanede tutsaklara yapılan anonslara benzemektedir. (Yasaları alaya alan bir üslûpla okunacaktır.)

Ses (Cem): 4) Taş, tahta, demir çubuk, moloz gibi onarım ve inşaat artıkları, herhangi bir olayda kullanılmaması için derhal kaldırılacaktır. 5) Boykot olasılığının bulunduğu günlerde öğretim üyelerinin amfilerde hazır bulunması sağlanacak, derslerin boş geçmemesi için önlem alınacaktır.

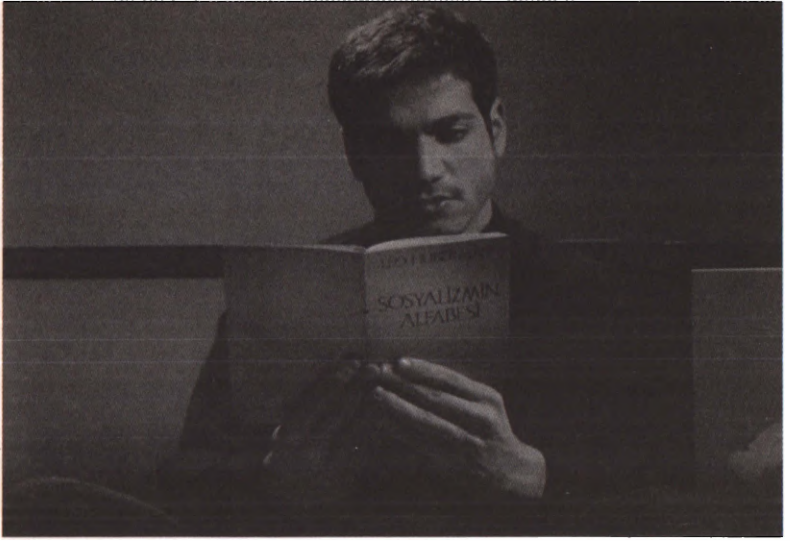
81) ÜNİVERSİTE - İÇ - DIŞ - GÜNDÜZ

Üniversitenin farklı mekânlarında sesi duyup şaşırانların görüntüleri... Kapıda duran polisler, müdahale kuvvetleri, derste olan öğrenciler, hocalar, yürüyenler...

Ses (Cem): 6) Öğrenci yurtlarında; belirsiz zamanlarda, yurt yöneticileri tarafından, odalarda dolaplar ve muhtelif yerlerde arama yapılarak suç unsurlarına rastlanıldığında güvenlik güçlerine bilgi verilecektir. 7) Meydana gelebilecek olaylara anında karşı koyabilmek için üniversite yetkilileri ve güvenlik güçlerince belirlenecek yerlerde hazır müdahale kuvvetleri bulundurulacaktır. 8) Üniversite yetkilileri yüksek öğretim kurumlarında olayların tertip ve tahrikçisi olduğu, güvenlik güçlerince bilinen öğrencilerin tespit ve deşifre edilmesi konusunda güvenlik güçlerine yardım edecektir.

69 sesi duyunca yanındakiyle birlikte bir yerlere doğru koşuyor.

Ses (Cem): 9) Üniversitelere, yurtlara ve eklentilerine izinsiz olarak asılan, resim, işaret, pano, pankart vb. yok edilecek, asanlar derhal güvenlik güçlerine bildirilecektir. 10) Dernek faaliyetleri kurum amirinin ve en büyük mülki amirin izniyle mümkün olabilecek, aksi davranışlar güvenlik güçlerine iletilecektir. 11) Olaylara karışan öğrencilerin tespiti için üniversite ve yurtlarda

Cemal için artık okuma ve bilinçlenme zamanıdır.

barınan öğrencilerin kimlik bilgilerinin ve fotoğraflarını içeren albümler yapılarak ilgili güvenlik birimlerine gönderilecek ve bu usul haline getirilecektir.

Maddeler okunurken, megafondan gelen seslerden, okuyan kişiye müdahale edildiği, okuyanların gözaltına alındığı duyuluyor İçerdekiler "Polis Defol, Üniversiteler Bizimdir" sloganı atıyorlar. (Cemal'in yakın yüzü, kapı kırılma sesi...)

82) YURT - İÇ - GECE - GÜNDÜZ

Cemal odada kitap okumaktadır Farklı zamanlarda, dönemin kitaplarını okuma hallerini görüyoruz. (Devletler Arası Sömürge Kürdistan, Sosyalizmin Alfabesi, Tarihte Zorun Rolü, Kadın ve Aile Sorunları, Kişilik Problemleri, vb.) Farklı zamanlardaki yüzünün üstüne okuduklarından çeşitli cümleler mırıldanıyor. (Ya da not ederek okuyor.) (Ölçek aynı, sadece elindeki kitaplar değişiyor.)

83) YEMEKHANE İÇ - GÜNDÜZ

Cemal ve Rojda yemekte Emel'le karşılaşıyorlar.

Emel: Nerelerdesin ya, derslere uğramıyorsun, bir şey mi oldu?

Cemal kaçamak bir şekilde:

Cemal: Biraz işim vardı. Yoğundum ondan.

Emel: Genel Muhasebe ödevinin haftaya teslim edilmesi lazım.

Hukuka Giriş'in 2. vizesi var Cuma günü. ...*(Rojda'nın Cemal'le birlikte olduğunu yeni anlamıştır...)* İngilizce dersinin hocası imzaları kontrol ediyor artık. Onun için imza atamıyorum, haberin olsun! Ya, sen iyi misin?

Cemal: Ailevi bazı sorunlarım vardı.

Belli ki anlatmak istemiyor. Emel ayrılıyor.

Rojda: Ailevi sorunlar biraz uzun sürecek gibi...

84) MEZOPOTAMYA KÜLTÜR MERKEZİ - İÇ - GECE

İçinde Cemal'in de olduğu yurtsever grup bir Kültür Merkezi'nde Kürtçe bir konser dinlemektedir. (Kürtçe deyişler ve semah.) Grup halaydayken, Abdalbaki telaşla gelip:

Abdalbaki: Arkadaşlar, kapıda polis arama yapmaya başlamış. Haberiniz olsun!

Helin: Eyvah yanımda yayınlar var. Benim hemen çıkmam lazım.

Abdalbaki: Heval, senin çıkarman doğru olmaz ki.

Halaydakiler oyunu bırakmıştır. Rojda hemen atılarak:

Rojda: Ben çıkarabilirim.

VK: Daha doğru olur! Bayanları aramazlar.

Abdulgaki: Ya heval, bayana bırakmayalım bu işi! Ben çıkarırım!

Rojda: Nasıl yani?

Abdulgaki cevapsız kalır.

Abdulgaki: Yani...

85) CADDE - MKM ÖNÜ - DIŞ - GECE

Grup kontrol noktasından geçmiştir, caddede yürüyorlar. Rojda dergileri çantasından çıkarıp Helin'e veriyor. (Arkada kontrol noktası...)

Rojda: Anlamıyorum, salaklar niye sadece erkekleri arıyor?

Helin: Bizlerin bir işe yaramayacağını düşünüyorlar! Bizim arkadaşlarımız bile öyle düşündüğüne göre...

Helin, Ali'ye yaklaşıp kimselerin duymayacağı bir şekilde:

Helin: Konuşmamız lazım.

Ali: Niye, ne oldu?

Helin: Şimdi anlatamam.

Ali: Nasıl yapacağız peki?

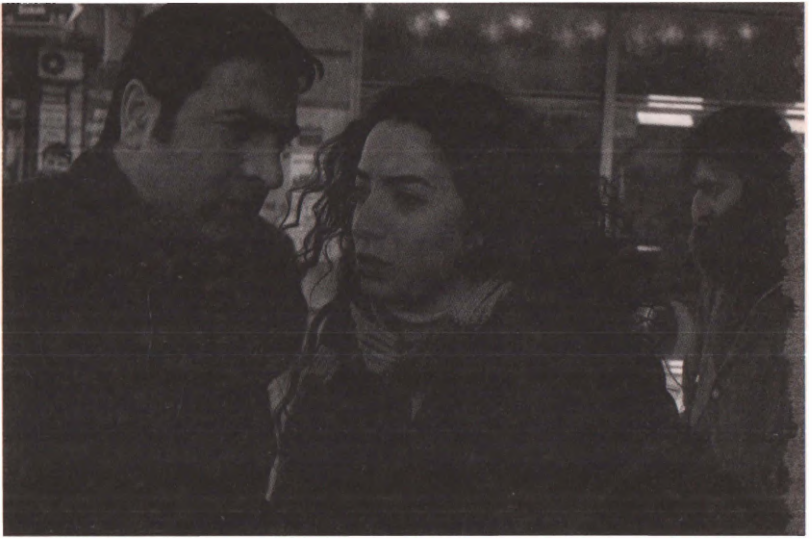
Helin: Yirmi dakika sonra her zamanki durakta buluşalım.

Ali: Tamam.

Geç bir saat olduğu için grup dağılıyor.

86) HELİN'LERİN EVİ - DIŞ - GECE

Helin ve Ali yataktadırlar. Sevişmişlerdir. Ancak ilişkiye dair çelişkileri vardır.

Ali ile Helin'in sevdaları çıkışızsızdır.

Ali: Leyla kesin gelmez, değil mi?

Helin başka şey düşünmektedir

Helin: Bu şekilde nereye gider, bilmiyorum.

Ali: Ben de bilmiyorum.

Helin (sınar gibi): Kesmek daha doğru sanki!

Ali: Belki de!

Helin (sinirlenerek kalkıyor): Peki o zaman, bitirelim!

Helin üstüne bir şey alıp sigara yakıyor. Pencereden dışarı bakıyor. Bir ara dönüp Ali'ye bakıyor. Ali eski pozisyonundadır.

(Aşıktırlar. Ali'nin ilişkiye dair çelişkileri vardır. Helin her şeye rağmen yürütmek gerektiğine inanmaktadır. Ali'nin rahatlığı onu rahatsız etmektedir. Bu bitirilmeye çalışılan ama bitmeyen bir ilişkidir.)

87) AMFİ - İÇ - GÜNDÜZ

Sabit ifadelerle ileriye bakan yüzler... Helin, Cemal, Rojda, Orhan, VK Müslüm, Halil... Ali ve Helin göz ucuyla bakışıyorlar. Halil saatine bakarak:

Halil: Anıları yolumuzu aydınlatıyor!

Saygı duruşundaki on-on beş kişilik grup yerlerine oturarak, toplantı düzenine geçiyorlar.

Özcan ayakta eleştirileri dinliyor. Eleştiriler oldukça serttir. Halil, Helin ve Müslüm divanda toplantıyı yönetiyorlar.

Ali: ayrıca Özcan arkadaş çok ağır hareket eden bir arkadaşımız. Bir görev aldığında bunu beş kat daha uzun zamanda yapıyor. Ve bundan da hiç rahatsız olmuyor. Ciddi bir tembellik durumu var.

VK: Arkadaşın dediklerine katılıyorum. Özcan'da biraz Oblomovculuk egemen. Hatta bir örnek vermek istiyorum. Halil arkadaş bu durumunu biraz aşabilmesi için *Oblomov* adlı kitabı vermiş ama aylardır arkadaş bu kitabı bitirmiş değil. (gülüşmeler...)

Müslüm: Arkadaşların dediklerine ek olarak, gerçi herkes biliyor, arkadaş çok uyuyor. Günde en az on saat... Keyfine düşkündür biraz. Bu kadar bol vaktimiz yok bizim!

Abdulgazi: Özcan heval, bütün eleştirileri kabul ediyor?

Kimse ne dediğini anlamamıştır.

Halil: Nasıl yani?

Abdulgazi: Ediyor.

Halil: Arkadaşların dediklerine katılmakla birlikte, ek olarak arkadaş gizliliğin gereklerini yerine getirmemektedir. Fazlasıyla rahat davranmaktadır. Ama bunlara rağmen arkadaşta fedakârlık özellikleri mevcuttur. Dürüst ve objektif olabilme özelliklerini korumalıdır. Bahsedilen eksikliklerini aşarsa büyük sonuçlar elde edebilir. Evet, size söz hakkı veriyoruz.

Özcan: Arkadaşların eleştirileri doğrudur. Aslında az bile söylediler. Bu eleştiriler doğrultusunda kendime yöneleceğime dair söz veriyorum. Ayrıca bir şey açıklamak istiyorum. Ben aktif bir şekilde mücadeleye katılmak istiyorum. İrademi partiye teslim ediyorum. Bundan sonraki hayatımı profesyonel bir devrimci olarak geçirmek istiyorum. Bugünden itibaren arkadaşların vereceği her türlü göreve hazırım.

Halil: Başarılar diliyoruz.

Özcan'ın son söyledikleri herkesi etkilemiştir. Cemal, Rojda ve Orhan yan yana oturmuşlardır. Ortam onlara ilginç gelmektedir.

Halil: Evet, sıra VK arkadaşta.

Abdulkaki hemen el kaldırıyor.

Abdulkaki: Heval arkadaşta klasik Kürt kişiliğinin derin özellikleri var. Hani Kürtlerin feodal yapısından kaynaklı bazı...

Helin araya girerek:

Helin: Abdulkaki arkadaş! VK arkadaş Kürt değil ki Türk, nasıl böyle bir değerlendirme yapıyorsun?

Büyük bir kahkaha kopuyor...

Abdulkaki: E heval, Kürtlerin içinde kala kala demek ki arkadaş olmuş Kürt.

88) ORMAN - DIŞ - GÜNDÜZ

Eleştiriler bir ormanda öpüşen bir sevgili çift üzerinde devam ediyor. Kamera kaydıkaç görüyoruz ki yurtsever grup ormanda toplantı halindedir. Sevgililer, gruptan uzakta, kuytu bir yerdedirler. Eleştiriye tabi tutulan kişi Ali'dir.

Halil: Buyur, Müslüm heval!

Müslüm: Ya bence daha açık konuşmak lazım. Arkadaş maalesef yoz ilişkilerin peşine takılıyor. Biz daha özgür değiliz, duygusal ilişkiyi nasıl özgürce yaşayabileceğiz ki! Biz insanların birbirlerini sevmesine karşı değiliz ama savaş koşullarındayız, savaş koşullarında aşk yaşanamaz!

Abdulkaki: Müslüm heval de belirtti. Arkadaşın bayanlara karşı zaafı var... Kendini gözden geçirmelidir. *(bir şey unutmuş gibi)* Ha bu arada divanı ve yapıyı saygıyla selamlıyorum. *(gülüşmeler)* En çok bayanlarla ilişkisi var. Bayanların içinde de Helin'le şey yapıyor... ilişki yapıyor...

Halil: Nasıl?

Abdulkaki: Yapıyor! Örneğin çok yakından ilişki kurduğu bir erkek arkadaş yoktur. Erkeğiz diye midir nedir, bazen bize selam bile vermiyor.

Halil: Nasıl yani?

Abdulkaki: Vermiyor.

Ali'nin eleştirilere tahammülü kalmayacak bir noktaya geldiği görülmektedir.

Müslüm: Bazen ben sanki arkadaş duygusal ilişki kurmak için bu ortamda bulunuyor diye düşünüyorum. Helin'le ilişkisi de gerçekten çirkin.

Helin de eleştirilerden oldukça etkilenmektedir.

Ali: (artık dayanamayarak) E heval, bayanlarla konuşmayayım mı? Onlarla rahat ilişki kuruyorum. Bunun neresi yanlış, anlamadım.

Müslüm: Heval, arkadaş eleştirileri boşa çıkarıyor!

Halil (divandan...): Ali arkadaş, eleştirileri boşa çıkarmayalım. Yalnız arkadaşlar, eleştirilere biraz dikkat edelim! Daha objektif olalım! Sonuçta eleştiri bireye güç vermek için yapılmalıdır.

Ali (ağlamaklı bir şekilde): Bu kadar da olmaz ki, heval.

Abdülbaki: Ohoo, bu divanı da boşa çıkarıyor.

Anarşist Leyla: Ben eleştirileri haksız buluyorum. Ali arkadaşın benimle de arası iyidir ama bunun duygusal bir amacı yoktur! Ayrıca duygusal bir ilişkisi olsa bile kime ne! Ben bunun burada söz konusu edilmesini saçma buluyorum.

Abdülbaki: E bi zahmet! Hey, sen Helin arkadaşın ev arkadaşısın!

Ali düşecekmiş gibi olunca, Abdülbaki ve Orhan, Ali'nin düşmesini engelleyip koluna girerek ortamdan uzaklaştırıyorlar. Biraz ilerleyince kendilerini seven çiftin yanı başında buluyorlar. Sevgililer kuytu yerde işi iyice ilerletmişlerdir. Her iki taraf da bir şaşkınlık yaşıyor ve birbirlerinden kaçıyorlar. Kamera yükseldiğinde bir röntgencinin ağacın üstünden gizlice sevenleri dikizlemiş olduğunu görüyoruz. Adamın keyfi kaçmıştır.

89) YURT - KANTİN - İÇ - GECE

Cemal ve Orhan kantinde oturmuş TV izlemektedirler... TRT-1 kanalında Ertürk Yöndem isimli gazetecinin Kürt diliyle ilgili programı vardır. Yöndem belgelerle Kürtçe diye bir dilin olmadığını ispatlamaya çalışmaktadır. Orhan sonunda dayanamayıp:

Orhan: *Madem tuneye, bi Kurdi bējim: Ez di gorna bavê tenim! Bê şeref!*

(Madem yok, Kürtçe söyleyeyim: Senin babanın geçmişini s... şerefsiz!)

Orhan'ın küfrü izleyenlerin bazılarını rahatsız ediyor.)

Bir öğrenci: Ne diyon ulan sen! Ibne! Türkçe konuşsana!

Orhan: Ibne senin babandır. Qeşmer!

Bir anda izleyenler arasında bir arbeye yaşanıyor. Cemal ve Orhan kendilerini bir kavganın içinde buluyorlar...

90) YEMEK KUYRUĞU - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal, Rojda ve Orhan yemek kuyruğundadırlar. Orhan'ın yüzünde kavganın izi vardır.

Rojda (merakla): Hadi söylesene ne dedi, Orhan?

Cemal, söyleyeyim mi anlamında Orhan'ın gözlerine bakıyor. Orhan Cemal'e kötü kötü bakıyor.

Cemal: Valla söyleyemem. Terbiyem el vermiyor.

Kavga üzerine espri yaparak ilerliyorlar.

91) YURT - ODALAR - İÇ - GÜNDÜZ

Orhan ve Cemal ellerinde kitaplarıyla odalarına giriyorlar. Cemal yatağının üzerinde bir zarf buluyor. Bir zarf da Orhan'ın yatağının üzerinde. Merakla açıyorlar. Okuduktan sonra, Orhan, Cemal'in odasına geliyor, ikisi aynı anda:

Cemal-Orhan: Alçak herifler!

Gülüyorlar.

Cemal: Ne yapacağız şimdi?

Orhan: İtiraz mı etsek?

Cemal: Yararı olmaz! Siyasi faaliyetlerden bahsediyorlar. Alçaklar polisle birlikte çalışıyor. Hemen ispiyonlamışlar.

Orhan: Kaçak kalmamız dışında bir seçeneğimiz yok.

Cemal: Arkadaşlarla konuşalım bir.

Orhan: VK benim dediğimi diyecek kesin!

Cemal: Başka çaremiz var mı ki!

Konuşurlarken odadan çıkıyorlar.

92) YURT - TEL ÖRGÜLER - DIŞ - GECE

Orhan ve Cemal çevreyi kolaçan edip tel örgülerden yurdun bahçesine atlıyorlar. Hemen yakınlarında başka birileri, biraz daha ileride de başkaları aynı şekilde yurda girmektedir. Atlayanlar göz göze gelince, uzaktan selam veriyorlar.

Cemal (düşük bir ses tonuyla): Ne ulan bu! Yurdun yarısı kaçak ka-
lıyormuş da haberimiz yokmuş.

93) YURT - VK’NİN ODASI - İÇ - GECE

VK, Cemal ve Orhan’ın kalacakları yatağı onlara gösteriyor.

VK: İki arkadaş yarın memleketlerine gidecek, iki yatak boşalacak. Siz bu gece, ikiniz Özcan’ın yatağında yatın, yarın ayarlarız. Ama dikkat edin, Oblomovculuk bulaşmasın!

(Uyuyanlar. Abdalbaki horluyor.)

94) KREDİ KUYRUĞU - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal, Orhan ve Rojda bankada kredi kuyruğundadırlar. Helin kuyruğu kolaçan ederek geliyor:

Orhan: Abi üç kuruş para alıyoruz devletten, bir kuruşunu da parti alıyor. Dünya kadar zengin var (Rojda'nın babasını ima ederek), dayasın silahı onlardan alsın!

Cemal: E tabii halk hareketi olunca halktan alacaklar hocam!

Rojda: Ne demek istiyorsunuz?

Gülüyorlar... Helin yanlarından geçerken:

Helin: Arkadaşlar, borçlarınızı unutmayın!

95) MAĞAZA - İÇ - GÜNDÜZ

Helin, Ali, Anarşist Leyla, VK, Rojda, Cemal ve Orhan reyonlarda elbise bakmaktadırlar. Helin ile Ali birbirlerine karşı oldukça resmidirler. Orhan ve Cemal bir şeyler giyiniyorlar. Rojda onlara yardımcı olmaktadır. Orhan bir ceket giyindikten sonra Rojda'nın elinden tutup birlikte poz verir gibi:

Orhan: Cemal, yakıştı mı?

Cemal (bozulmuş bir yüz ifadesiyle...): Fena değil!

Orhan ile Cemal arasında kendini Rojda'ya ispatlama yarışı vardır. Gruba yeni katılan VK:

VK (Orhan'a): Sevdin mi? Ver bakalım bende nasıl duracak?

VK ceketini giyindikten sonra:

VK: Bir de pantolon ver bakalım. Kemer.

Reyondan bir pantolon bir gömlek, bir kazak ve bir de kemer alıp kabine giriyor. Rojda, Helin'in üzerindeki yeni kazağı görünce:

Rojda: Aaaa! Aldın mı?

Helin: VK'nın hediyesi! Siz istediğinizi giyinin, ben parasını ödeyecem diyor!

Anarşist Leyla (elindeki eteği göstererek): Bak bunu da bana alıyor!

Rojda: Bu adam gerçekten banka mı soydu yoksa?

VK kabinden çıkıyor. Üzerindeki her şey değişmiş! Elindeki torbayı Rojda'ya uzatarak:

VK: Efendim bunları da siz taşıy mısınız, benim eskilerim?

Rojda: Tabii ki, memnuniyetle...

VK, Helin ve Leyla'nın beğendiklerini de alarak, Rojda'nın koluna giriyor.

VK: Beni takip edin lütfen!

*Gayet rahat bir yürüyüşle kapıdan çıkıp gidiyorlar. Diğerleri de hayretler içinde peşlerinden çıkıyorlar... Rojda ne yaptığını kapıdan tam çıkarken anlıyor. Panik ve korku içinde VK'nın kolundan ayrılma-
dan mağazadan uzaklaşıyor.*

96) CADDE - DIŞ - GECE

Helin, Rojda, Cemal, Orhan, Anarşist Leyla ve VK kamulaştırdıkları elbiseleri inceleyerek caddede yürüyorlar. Keyiflidirler. Rojda'nın gözü hâlâ arkadaşadır. Sanki her an yakalanacak gibidir.

Rojda: İnanamıyorum ya! Kapıdan çıktığımızda dizlerimin bağı çözülüyordu neredeyse! Ne yaptığımızı tam o anda anladım!

Cemal yaplarını çok kabul etmiş gibi görünmüyor.

Cemal: Doğru bir şey mi peki bu yaptığımız?

VK: Cemalciğim, sistemi kim ayakta tutuyor, biliyor musun? Bunun gibi büyük şirketler. Dolayısıyla ne kadar zarar verirsek, o kadar iyidir. Bu alçaklar çalışarak mı kazandılar sence? Tabii ki küçük işletmelerde bahsetmiyorum. Zaten küçük işletmelerde bunu yapmak doğru değil. Bunlar sistemin en büyük ayakları...

Cemal: Kim olursa olsun sonuçta çalışmışlar ve kazanmışlar. Bence bu yaptığımız haksız kazançtır, bir nevi hırsızlıktır.

Anarşist Leyla: Çalışmışlar ve kazanmışlar öyle mi! Bu sistemde emeğiyle çalışarak bu kadar kazanmak mümkün mü? Bunun sahibi senin baban kadar çalıştı mı dersin? Eminin adam şu anda tatlidedir...

Cemal'in kafası Orhan ile Rojda'dadır. Orhan, Rojda'nın koluna girmiş, önde birlikte sohbet ederek yürümektedirler.

VK: Özel mülkiyetin kendisi zaten hırsızlıktır. Kimin lafıydı: "Şiir okuyandır" diye. Mülk de kimin ihtiyacı varsa onun olmalıdır. Bu patronların çoğu çalışmadan, aileden kalan mirası sürdürüyorlar.

Anarşist Leyla: Zaten aile de özel mülkiyetin sürdürülmesi için ortaya çıkan bir kurum değil midir!

Konuşmalar onların geçtiği yollardaki mağazaların vitrinlerinin üzerine düşüyor. Ali sessizdir.

Helin: Biz yine de bu işi abartmasak iyi olur! Bu kadar teori yeter! Arkadaşlar, ben buradan ayrılmak zorundayım. Bir randevum var. Görüşürüz.

Anarşist Leyla (Helin'e yaklaşarak): Sen iyi misin?

Helin: Aslında pek değil!

Anarşist Leyla: İstersen konuşalım. Akşam gelecek misin?

Helin: Belli olmaz. Gelmeye çalışacam. Görüşürüz.

Ali'yle bakışmamaya çalışıyorlar. Ali ardından bakıyor.

97) CADDE - DIŞ - GECE

Ali, Helin'le her zaman buluştukları yerde bekliyor. Gözleri Helin'i arıyor ama yoktur.

98) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Helin ile Anarşist Leyla sohbet ediyorlar. Helin, Ali'yle olan ilişkisinden bahsediyor. İlişkideki çelişkilerden... bitirmeye çalıştıklarını, her seferinde bitmediğini, vb... Üstelik aybaşı da geçmiştir...

99) ECZANE ÖNÜ - DIŞ - GECE

Helin eczaneden çıkıyor. Heyecanlıdır. Anarşist Leyla da heyecanla onu beklemektedir. Aldığı ilacı Leyla'ya uzatıyor.

Anarşist Leyla: Bu ne! Ağrı kesici almışsın!

Helin: Soramadım ya! Yaşlı bir adam vardı, utandım. "Buyur kızım" dedi. Ağzımdan sadece 'aspirin' çıkabildi.

Anarşist Leyla (kahkaha atarak): Hayret bir şey! İnanmıyorum ya! Senin gibi birinin de utanacağını hiç düşünmemiştim! Bu saatte başka eczane de bulamayız. Yani iş bana mı düşüyor!

Anarşist Leyla eczaneye giriyor.

100) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Anarşist Leyla (*elindeki teste bakarak*): Hadi gözün aydın, bir kızın oluyor!

Helin: Neeee?

Anarşist Leyla: Şaka şaka! Hiçbir şey yok! Yalancı hamilelik var sende! (*espriyle*) Bence vücudun ayrılmanızı kabul etmediği için aybaşın gecikmiş!

Gülüyorlar...

101) OTOMOBİL - DIŞ - GECE

Halil, hareket halindeki lüks bir otomobilin arka koltuğunda, otuz beş-kırk yaşlarında bir adam (Milis) ile görüşme yapmaktadır.

Halil: Devlete gelince kuzu kuzu vergi veriyorlar, bize gelince yok! Üstelik tehdit ediyor sizi ha! Son kez isteyin, vermezse, Newroz'dan sonra işyerine bir molotof sallayın.

Milis: Heval, bir de Siirtli arkadaş dün yine karısını dövmüş. Kızı ilettil bize. Annesi çok kötü durumdaymış. Yüzünü gözünü morartmış!

Halil: Onu daha önce uyarmıştık, değil mi?

Milis: Heval, iki kez uyardık!

Halil: Demek ki işe yaramamış. Onun anlayacağı dilden uyaralım. Ama arkadaşlara söyle, vur dediysek de öldürmesinler. (*aynadan sürücüyü espri yapar gibi*) Önderlik 'erkeği öldürün' diyor diye adamı öldürmeyin, sonra karısına iyilik değil, kötülük yapmış oluruz! (*sürücünün yüzünde gülümseme!*)

102) YOL - DURAK 1 - DIŞ - GECE

Otomobil gecekondı mahallesindeki bir durağa yanaşıp Milis'i indiriyor, yola devam ediyor.

103) YOL - DURAK 2 - DIŞ - GECE

Bir süre sonra başka bir durağa yanaşıyor. Helin biniyor.

104) OTOMOBİL - DIŞ - GECE

Halil: Okulda görüşmek riskli artık... Yoğun operasyonlar var.

Helin: Evet, duyduk... Siz iyisiniz umarım!

Halil: Biz gördüğün gibi gerilladan ders alıyoruz! Hareket halindeyiz sürekli... *(aynadan sürücünün yüzünde gülümseme...)*

Helin *(otomobili kastederek):* Konforunuza da diyecek yok valla!

Sürücüyle bakışarak:

Halil: Böyle kazara burjuvazinin nimetlerinden faydalıyoruz işte. Ama ince eleştiriniz için teşekkür ederiz efendim.

Helin: Rica ederim efendim, eleştiri sayılmazdı!

Halil: Helin arkadaş! Evinizin durumu nasıldır?

Helin: Ben ve Leyla kalıyoruz. Yurttan atılan iki arkadaş da arada bir kalıyor.

Halil: Şu Anarşist Leyla mı? O hâlâ içimizde, değil mi?

Helin: Tabii ki! Son korsan eyleme o da katıldı.

Halil: O halde bir misafirin sizde kalmasında sakınca yok! Yurttan atılanlar da başka şekilde idare ederler. Arkadaşın sağlığı iyi değil. Bir süre dinlenecek yere ihtiyacı var.

Helin: Olur heval!

Çantasından bir zarf çıkararak:

Helin: Aidatları topladık.

105) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GÜNDÜZ

Yurt çapında yapılan nüfus sayımı için iki memur sayım yapmaya gelmişlerdir.

Anarşist Leyla: Kaç yılda bir nüfus sayımı yapılıyor?

Memur: Beş yılda bir!

Anarşist Leyla: Bir önceki sayımda rakam kaçmış?

Memur evrakları doldururken:

Memur: 56 milyonu sayılmış?

Arka odadan sesler gelince Anarşist Leyla hemen lafa girip:

Anarşist Leyla: Evde yaramaz bir kedimiz var da...

106) HELİN'LERİN EVİ - ODA - İÇ - GÜNDÜZ

Halil, Helin, Abdulkaki, VK, Ali, Ruken, Müslüm sessiz bir şekilde içerdeki sayım işlemlerinin bitmesini beklemektedirler... Aralarında şakalaşıyorlar...

107) HELİN'LERİN EVİ - ODA - İÇ - GÜNDÜZ

Anarşist Leyla sorularına devam ediyor.

Anarşist Leyla: Peki bunların kaç kadın kaç erkek!

Memur: O kadarını bilemiyorum efendim. (evrakı uzatarak) Şurayı imzalamanız lazım.

Anarşist Leyla: Siz bu işten para kazanıyor musunuz?

Memur: Siz parasız çalışır mısınız?

Anarşist Leyla: Peki nüfusun hepsi Türk mü?

Memur: Başka ne olabilir ki?

Memur: Sorularınız bittiyse biz gidelim?

108) AMFİ - İÇ - GÜNDÜZ

Kalabalık bir grup yine eğitim halindedir. Tahtada İngilizce notlar vardır.

Genç asistan: Öğrenci siyasal gruplaşmaları genellikle tüm toplumlardaki sınıfsal gruplaşmalarla paralellik arz eder. Bu gruplaşmalar; 1) Vurdumduymaz kesim -ki Lenin yükselişçiler der bunlara, 2) Okumaları engellendiğinde harekete geçen kesim, 3) karşı devrimciler, 4) devrimciler... Genel olarak öğrencileri küçük burjuva kategorisinde değerlendirebiliriz. Gerçek bir devrimci olabilmek için sınıf intiharını gerçekleştirmiş olmak gerekir. Sınıf intiharı gerçekleştirmeden devrimcilik yapmak sol hareketin ciddi bir hastalığıdır.

Abdulkaki hemen el kaldırıyor.

Abdulkaki: Heval, anlayamadım ben, bu intihar olayını nasıl gerçekleştireceğiz yani?

Büyük bir ciddiyetle giden toplantı bir anda kahkahayla doluyor. Abdulkaki gülmelere anlam veremiyor. Genç asistan ciddi olmaya çalışıyor ama o da kendini gülmekten alamıyor.

Genç asistan: Yok heval, bu öyle bildiğin intiharlardan değil. Yani sınıf intiharı...

Abdulgaki: Hangi sınıf?

Müslüm: 1C sınıfı!

Abdulgaki (*gülenlere dönüp baktıktan sonra, kendi kendine*): Cahil adamlar.

Genç asistan: Evet, bu da bir intihar, ama nasıl anlatabilirim yani bu; sınıfın bütün nimetlerinden bilerek ve isteyerek vazgeçmek demek. Olay bu yani...

Abdulgaki: Yav heval, anlamadım arkadaşlar niye gülüyor ki! Ben şimdi nasıl yani bu işi? Benim vazgeçeceğim bir şey yok ki... Ben niye şey yapayım...

VK, yanında oturan Orhan'a gülerek kısık bir sesle:

VK: Eyvah! Arkadaş iyi açıklamazsa bir arkadaşımızı şehit vereceğiz!

Abdulgaki (*gülenlere dönüp, kısık sesle*): Yav ne gülüyorsunuz, açıkta bir şey mi var?

Genç asistan: Arkadaşlar gülmeyin, heval doğru söylüyor. Kaybedecek şeyi olan kişi şey yapabilir, intiharı yapabilir. Bir şeyi olmayanın şey etmesine gerek yok. Yani demek istediğim, yoldaş, şey, sizin için bu durum geçerli değil.

Bütün ciddiyet çabalarına rağmen gülme krizini engellemek imkânsızdır artık.

109) HELİN'LERİN EVİNİN SOKAĞI - DIŞ - GECE

Orhan ve Cemal sokakta Helin'lerin evini izleyerek aralarında kısık sesle konuşuyorlar. Evin ışıkları yanmaktadır. Balkonda ipe asılı çamaşırlar ışıklı pencereleri kapatmaktadır.

Orhan: Ne demek istediklerini anlayamadım.

Cemal: Parolanın havlu olduğuna emin misin peki? Belki havluyu kullandılar da kurutmak için dışarı astılar?

Orhan: Kesinlikle eminim! Havlu ipin en ucunda asılıysa ev uygun değil anlamındaydı.

Cemal: Abi bunlar sadece havlu değil, evde ne varsa asmışlar.

Orhan: Ama dikkatli bak, en ucu boş sanki!

Cemal: Hani?

Orhan: Görmüyorsun? Bak! Neyse, gel şansımızı deneyelim.

Cemal: Zaten başka seçeneğimiz de yok! Dur, şu kapıdaki adam git-sin de ondan sonra girelim.

Orhan: Adam da sanki binanın bekçisi! Puşt!

Kapıda duran adam yerinden uzaklaşınca hemen kaçamak bir şekilde binaya giriyorlar.

110) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Anarşist Leyla kapıyı açıyor. Cemal ve Orhan mahcup bir şekilde kapıda beklemektedirler.

Anarşist Leyla: Girsenize, ne bekliyorsunuz öyle?

Orhan: Helin yok mu?

Anarşist Leyla: Hayır, daha gelmedi. Gecikeceğini söylemişti.

Cemal ve Orhan tereddütlü bir şekilde içeri giriyorlar.

Cemal: Yurda baskın olacağına dair bir duyum alınca apar topar çıkmak zorunda kaldık.

Anarşist Leyla: İyi etmişsiniz tabii. Kalınır mı hiç!

Geçip salondaki kanepelere oturuyorlar. Günün gazetesine göz atarken dış kapının açıldığını görüyorlar. Gelen Helin'dir. Helin beklemediği misafirlerine bakarak:

Helin: Hayrola, sizi beklemiyorduk?

Anarşist Leyla daha rahat konuşmaları için mutfığa geçerken:

Anarşist Leyla: Çay hazırды, ben çay getireyim.

Orhan: Yurda baskın olabilir diye duyum aldık. (sessizce) Ama işareti anlamadık dışarıdan!

Helin: İşinize geldiği gibi anlamışsınız! Neyse!

Arka odadan sesler gelince Cemal ve Orhan evde başkalarının olduğunu anlıyorlar. Helin sesle birlikte hemen arka odaya gidiyor. Leyla çayları dağıtıyor. Helin bir süre sonra misafir (Ruken) ile birlikte salona geliyor:

Helin: Teyzemin kızı, misafirimiz. Memleketten geldi. Kocasının şiddetine maruz kalmış. Bacağını incitmiş hayvan herif! Doktor bakıyoruz.

Kız (Ruken) sendeleyerek geliyor. Tanışıyorlar. Yüzü sendelemesine rağmen oldukça canlı ve dinçtir. Ruken oturur oturmaz zil çalıyor. Herkes endişeli bakıyor.

Helin: Endişelenecek bir şey yok, Halil arkadaşdır.

Helin kapıyı açıyor. Halil ve Sürücü içeri giriyorlar. Halil içeridekileri görünce:

Halil: Bilseydik otel dolu, hiç gelmezdik!

Helin: Davetsiz misafirler aynı gece gelince böyle oldu.

Laf Orhan ve Cemal'edir! Halil ve Sürücü herkesle tokalaşıp geçip oturuyorlar...

111) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Evin her odasında uyuyanlar vardır. Ay ışığı odayı aydınlatmaktadır. Cemal ve Orhan yataklarında sırtüstü uzanmış sohbet ederken uykuya dalıyorlar.

Orhan: Dört yıl öncesine kadar köydeydik. Babamın korucu olmasını istediler. Babam kabul etmeyince köyden çıkmak zorunda kaldık. Dayımlar köyü terk etmediler, korucular dayımın bir oğlunu öldürdü.

Cemal: Hadi ya, hiç anlatmadın bunları?

Orhan: Zaten aramızda düşmanlık vardı, bahane oldu onlar için! Çok severdim Musa'yı! Çocukluğum onunla geçti. Birlikte neler yapmadık ki! Sınavı kazanıp İstanbul'a gelmenin hayalini kurardık hep. Çok hayalci biriydi...

Bir odada Helin ve A. Leyla aynı yatakta yatmaktadırlar. Uyumadan önce derin düşüncelere dalmışlardır. Sigara içmektedirler...

A. Leyla: Savrulmak istiyorum, alıp başımı gitmek... Hiçbir şeye ait ya da sahip olmak istemiyorum.

Helin yüzüstü, Anarşist Leyla sırtüstü yatmaktadır.

Helin: İnsan gittiği her yere kendini de götürür bence. Hatta çevresini de... Amaçsız bir gidişin ne anlamı olabilir ki!

Anarşist Leyla: Sen de her şeyin içinde anlam aryorsun! Anlamsız şeyler de yaşayabilir insan!

Başka bir odada Ruken yalnız yatmaktadır. Düşüncelidir... (Dağı düşünmekte! Zihninde ayak sesleri... Yıldızlarla dolu bir gökyüzü ve ayak sesleri...)

Başka bir odada Halil ve Sürücü vardır. Uyuyorlar... Zil sesiyle birlikte Halil ve Sürücü fırlıyorlar. Diğer odadan Ruken koşarak salona geliyor. Peşinden Helin de gecelikle geliyor. Ruken, Halil ve Sürücü günlük elbiseleriyle dirler...

Sürücü (Ruken'e): Makine burada mı?

Zil bir daha çalıyor. Ruken hızlıca odaya gidiyor, elinde silahla geri dönüyor. Orhan ve Cemal yataklarında doğrulmuş, şaşkınlıkla olanları izliyorlar. Belli ki Sürücü daha inisiyatifli biridir.

Sürücü: Büyük ihtimalle takip yedik. Biz hızla çatıdan çıkıyoruz. Siz rahat davranın. Arkadaşlar dışında kimse gelmedi deyin. Helin sen pencereye çık oyala biraz.

Üçü hızla çıkıyor. Zil daha sık çalmaktadır. Helin pencereye gidiyor.

Helin: Kim o? (Anarşist Leyla'ya) Komşular açtı galiba! (Orhan ve Cemal'e) Siz yataklarınıza girin!

Az sonra dairenin kapısına şiddetle vuruluyor.

Ses: Açın! Polis! Açın! Yoksa kapıyı kıırarız!

Helin'in kapıyı açmasıyla birlikte, içlerinde 69'un da bulunduğu silahlı bir grup sivil ve resmi polis içeri dalyorlar. Bazı polisler dama çıkıyorlar.

Baskın polisi 1: Kimse kıpırdamasın, hata yapanı gebertiriz!

Polisler odalara dağılıyor.

Tim komutanı: Helin hanım, çok misafirpervermişsiniz!

Helin: Okuldan arkadaşlar, bunda ne suç var!

69 yataklarında oturur vaziyette duran Cemal ve Orhan'ı görünce:

69: Sizin ne işiniz var ulan burada? Yurtta yediğiniz haltlar yetmedi, evlere mi dadandınız şimdi?

Diğer odaları kontrol eden birkaç polisten biri geri dönerek, tim komutanına:

Baskın polisi 2: Başka kimse yok komserim!

69 (araya girerek): Nasıl yani?

Baskın polisi 2: Yok!

Tim komutanı: Diğerleri nerede?

Helin: Herkes burada işte!

Tim komutanı istihbaratçı polise soru dolu gözlerle bakıyor.

İstihbaratçı polis (emin olmayan bir şekilde): Bunlar eve girenler değil, komserim.

Tim komutanı: Nasıl değil? Bunlar nerden çıktı peki?

Tablo, istihbaratçı polisin pek de haklı olmadığını göstermektedir.

Tim komutanı: Beceriksiz herifler. Alın şunları!

Polisler Cemal ve Orhan'ı kelepçeleyip alıyorlar.

69'un yardımcısı: Helin misafirperver olduğuna göre, artık bizi de biraz besler burada... Hem baksana, ev iki kişi için çok geniş!

Cemal'in sorguya çekilme sahnesi.

112) SORGU ODASI - İÇ - GECE

Cemal ayaklarından tavana asılmıştır 69 etrafında tur atarak dolaşmaktadır

69: Dersimli olacaksın da Parti sen boş bırakacak ha! Bak Cemalciğim, buradaki hiçbir polisi buna inandıramazsın! Birazcık da olsa bilgi vermezsen burada çok hırpalanırsın. Sana yardımcı olmaya çalışıyorum. Sen de bize yardımcı ol! Anlat hadi, kimler seni örgütledi?

Cemal'den ses çıkmıyor. Diğer polislerden biri sıradan bir şekilde:

Tim komutanı: Hangi ulustansın sen?

Cemal bir süre sessiz kaldıktan sonra:

Cemal: Kürdüm.

Bir anda suratına bir tokat iniyor Diğer polis:

Sorgu polisi 1: Sol tarafı küsmesin deyip, suratının soluna bir tokat indiriyor.

113) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GÜNDÜZ

Polisler eve karakol kurmuştur. Dört polis silahlarıyla evde beklemektedir. Gergin bir ortam vardır. Helin ve Anarşist Leyla kanepeye oturmuş beklemektedirler. Baskı altında oldukları bellidir.

Helin: Dışarıda elbiseler var, onları toplayabilir miyim?

Baskın polisi 1: Sen zahmet etme biz toplarız.

Helin: Özel elbiselerim var, benim toplamam lazım.

Polisler bakıyorlar. Sonra yetkili olan:

69'un 1. yardımcısı: Peki, hata yapmaya kalkışırsan, günah bizden gider.

Helin balkona çıkıyor. Bir polis onu kontrol için pencere kenarında mevzileniyor. Helin elbiseleri topluyor. Havluyu 'daha ıslakmış' gibi yapıp ipte bırakıyor.

114) HELİN'LERİN EVİNİN SOKAĞI - DIŞ - GÜNDÜZ

Ali sokağın ucunda Helin'lerin evini merakla izlemektedir. Havlu ip-te asılı olduğu için eve gidememektedir. Ama gönlü de oradan uzaklaşmak istemiyor.

115) HÜCRE - İÇ - GECE

Orhan ve Cemal daracık hücrede sırtlarını duvara yaslamış, ayaklarını uzatmış bir şekilde oturmaktadırlar. Günlerdir gözaltında oldukla-

rı uzamış sakallarından ve üstlerindeki kirden anlaşılmaktadır. Yassı taş yine ellerindedir. Orhan taş a bir şeyler kazımaktadır.

Cemal: Ne yazıyorsun?

İçeriye koridordan gelen hafif bir ışık huzmesi aydınlatmaktadır. Yerlerde kapıdaki demirlerin gölgeleri vardır. Es vererek konuşmaktadırlar.

Cemal: Saat kaç sence!

Orhan: Bilmiyorum valla. Yedinci günden sonra zaman kavramını yitirdim.

Cemal: Salaklar didik didik aradılar, yine de o taşı bulamadılar...

Orhan: Salak deme, adamların hakkımızda bilmediği şey yok! Kafamızı kuma gömmüşüz; sanıyoruz ki kimse bizi görmüyor. Kantin masalarında konuştuğumuz gibi kolay değilmiş!

Cemal: İnsan içindeyken anlamıyor tabii. Demek ki bu halimizle bile adamların sistemini zorluyormuşuz!

Bir sürelik sessizlikten sonra Cemal devam ediyor.

Cemal: Boşuna kaçmamış! Israrla Halil'i sordular.

Orhan: (*unutmuş gibi*) Ya unutuyordum bak, sana Ahmet ve Ayşe'nin fotoğraflarını da gösterdiler mi?

Cemal: Evet. Bir albüm dolusu fotoğraf gösterdiler! Çoğunu gerçekten de tanıımıyordum. Bir de ne sordular, biliyor musun? Hangi ulustansın?

Orhan (*merakla*): Ne dedin?

Cemal: Ne diyecem! Kürdüm dedim! Tabii peşinden bir tokat! Üstelik başka bir polis de, 'sol taraf küsmesin' deyip ikinci bir tokat indirdi suratıma.

Orhan sesini kısarak Cemal'ın kulağına çok ciddi bir şey söyleyecekmiş gibi eğiliyor:

Orhan: Yav heval, sen devlete Kürdüm deyince de tokat yiyorsun, partiye deyince de... Şamar oğlanına çevirdiler seni!

Cemal sinirlenip boğazına yapışıyor Orhan kışkırtmaya devam ediyor:

Orhan: Dur hele! Gördün mü? Parti daha insaflıymış ama! Sadece bir tokat attı.

Cemal gittikçe abanıyor üstüne ve güreşiyorlar. Nöbetçi polisin sesi duyuluyor:

Nöbetçi polis: Hoop ne oluyor lan? İç bölünme mi var? Ne tepiniyorsunuz?

Polis orta yaşlı bir adamı onların karşı hücrelerine getirmektedir. Yeni birinin getirilmesi onları sevindirmiştir.

Nöbetçi polis: Bak Adnan Bey, senin geçtiğin yoldan giden iki çocuk. Hücrede bile rahat durmuyorlar. Biz anlattık, anlamıyorlar. Biraz da sen anlat.

Nöbetçi polis adamı karşı hücreye koyup kilitliyor. Uzaktan bir selamlaşma olsa da gençler biraz mesafelidirler. Adam gayet rahat görünmektedir. Gençlerin soruları adamı tanımaya dönüktür.

Orhan: Geçmiş olsun!

Cemal: Geçmiş olsun! Hoş geldiniz.

Adnan: Sağ olun çocuklar. Size de!

Orhan (merakla): Abi dışarısı nasıl, iyi mi? Ne var ne yok? Durumlar nasıl?

Adnan (gölümseyerek): Dışarısı iyi, emin olun ki bıraktığınız gibi çocuklar.

Cemal: Abi hayırdır, sizi niye getirdiler?

Adnan: Yurt dışına çıkıyordum. Aldılar! Bilgisayar kayıtlarında suçum görünüyormuş! O cezayı ben çektim, siz silmemişsiniz diyorum, anlamıyorlar. On beş yıl hapis yattım daha ne yapayım diyorum, yok efendim, hapisneden mi, mahkemeden mi ne yazı gelmese olmazmış! Türkiye işte!

Orhan (hayretle): On beş yıl yattınız, öyle mi?

Adnan başıyla onaylıyor.

Cemal: Siyasi mi?

Adnan: Evet.

Kısa bir sessizlikten sonra:

Cemal: Eee, Avrupa'ya neden gidiyorsunuz?

Adnan (düşünceli ve ezik bir ifadeyle): Bu ülkede yaşamak istemiyorum artık çocuklar... Bu halk için bir şey yapmaya değmez!

Bir süre kimse konuşmaz.

Adnan (kendi kendine söylenir gibi) Gençliğim gibisiniz...

Kamera adamın yüzünde düşüncelerini okuyacak kadar duruyor, kayarak duvarı takip ediyor. Duvarda; sırasıyla; 90'lı, 80'li, 70'li yıllara ait sloganlar ve duvar yazılarını tarıyor. Geçmişe bir yolculuk... (... Faşizme Mezar Olacak, Halepçenin Hesabı Sorulacak, Kahrolsun 12 Eylül Faşizmi, Kahrolsun 6. Filo, 20 Temmuz 1968, Yankee Go Home, Tek Yol Devrim, 1967 'Demirel Başvekil, İşçi, Köylü Aç-Sefil' vb... Kayan kamera duvar yazılarından sonra karşı hücredeki iki gence varıyor. Adamın eski bir anısı:

İki genç (Cemal ve Orhan) 68 dönemi giysileri içindedirler. Sohbet ediyorlar.

Orhan: Sevdiğim kızın adının baş harfi benim adımın içinde var! Hadi sen de ipucu ver o zaman.

Cemal: Benim de son harfi ismimin içinde!

Orhan: O mu?

Cemal: Hangisi?

Orhan: O.

Cemal: Ne alakası var!

İkisi de konudan dolayı heyecanlıdır.

Orhan: Dışarıda olsak bu konuyu konuşabilir miydik sence!

Cemal (taklit yaparak): İşte düşman, bizi, yoz ilişkileri konuşmamız için içeri koyuyor yoldaş!

Gülüyorlar.

Cemal: Hadi bugünü belgeleyelim.

Orhan: Öyle bir yere yazalım ki, asla silinmesin!

Demir kapının kırıışlerinin üzerinde bir yere şunu kazıyorlar.

22 Temmuz 1968! ORhan- CemAl...

Orhan: Müzik dinlemeyi özledim. Şu anda ne kadar çok dinlemek isterdim, anlatamam.

Fonda müzik giriyor. (68’li yıllara ait devrimci bir müzik? “Ortadoğu’nun yolları”) İkisi duyuyormuş gibi kulak kesiliyorlar ve ağır ağır mırıltıyla eşlik ediyorlar.

Kamera kayarak tekrar Adnan'ın yüzüne geliyor. Şarkıyı mırıldanmaktadır. Yüzü bir rüyaya bakar gibidir. Nöbetçi Polis'in sesiyle birlikte zaman bugüne geliyor...

Nöbetçi polis: Ne oluyor lan! Çok mu sevdiniz birbirinizi! Haydi bakalım uyanın, mahkemeye çıkıyorsunuz. Ulan dua edin buradan çıkışınıza. Bu sefer ötmediniz ama bir daha buraya girerseniz, çıkışınız olmayacak, ona göre!

Orhan (Adnan'a): Hoşçakalın.

Cemal: Hoşçakalın.

Adnan: Güle güle, çocuklar.

Nöbetçi polis (ikisini götürürken): Adnan Bey sizin yazı daha gelmedi!

116) VAPUR - DIŞ - AKŞAMÜSTÜ

Cemal ve Orhan vapurda İstanbul Boğazı'nda yol almaktadırlar. On beş günlük gözaltının bütün izleri üzerlerindedir. Uzamış sakallar, yüzlerinde morluklar, kirlenmiş elbiseler... Günler sonra dışarıya inanılmaz hoş gelmektedir onlara. İstedikleri zaman istediği yere gidebilen insanlar, balıkçı tekneleri, dalgalı deniz, martılar... ("Bekle Bizi İstanbul" şarkısı.) Koktuklarını, yanlarında oturan yaşlı şehirli bir kadının çantasını alıp hızla uzaklaşmasıyla anlıyorlar... Orhan, Cemal'i koklayıp yüzünü ekşitiyor. Vapurun rüzgâr alan kısmına geçip denizi izliyorlar. Boğaz harika görünmektedir. Cemal yassı taşı denize atacakmış gibi yapıyor. Orhan taşı Cemal'den alıyor. Akşam güneşi onları karşı binelerin camlarından takip ediyor. Yüzlerini rüzgâra verip gözlerini kapatıyor.

Orhan: Ne güzel!

Cemal: Ne zor!

Orhan: Zor olan ne?

Cemal: Güzel olan ne?

Gülümsüyorlar.

Cemal: Sorguda imzayı atsaydık şimdi ring arabasında hapse gidiyorduk, değil mi?

Orhan: Evet.

Cemal: İçerdeyken dışarısı ne kadar uzak!

Orhan: Sen en çok kimi özledin?

Cemal:

Cemal: Sen?

Orhan: Önce ben sordum.

117) AMFİ - İÇ - GÜNDÜZ

Rojda, teneffüs halinde olan sınıfta, bir sırada yalnız başına oturmaktadır. Kalabalığın içinde yalnızdır. Canı sıkkın ve moralsizdir. Tahtada isminin yazılmış olduğunu görünce fırlıyor. Gözlerine inanamayıp tekrar bakıyor. Yüzünde sevinç oluşuyor. Hemen koridora çıkıyor.

118) AMFİ 1C - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Kapının arkasında gizlenen Orhan, sınıftan çıkan Rojda'nın gözlerini elleriyle kapatıyor. Rojda gözleri kapalı bir şekilde, elleri inceleyerek kim olduğunu tahmin etmeye çalışıyor. Heyecanla bağırıyor:

Rojda: Cemal!

Orhan bozuluyor. Gözlerini açıyor. İkisine sıkıca sarılıyor.

Rojda: Ne bu haliniz? Açlık grevine mi girdiniz yoksa?

Rojda ikisinin koluna girip alıp götürüyor onları.

Rojda: Berbat kokuyorsunuz.

119) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Orhan: Sen kan grubunu biliyor musun?

Abdulgazi: Yoo!

Orhan: İyi. Karakolu ara onlar sana söylerler.

Abdulgazi: Nerden biliyorlar ki?

Orhan: Yav adamların hakkımızda bilmediği şey yok!

Helin: Düşmanı abartmayalım, bu bir paranoya!

Müslüm: Paranoya olmamız takip etmiyorlar anlamına gelmez ki!
Beni sordular mı peki?

Orhan: Valla bir albüm dolusu fotoğraf gösterdiler.

Evde Ali, Helin, Anarşist Leyla, Cemal, Orhan, Rojda, Müslüm, VK, Abdulgazi bulunmaktadır. Cemal ve Orhan'ın çıkışını kutlamaktadırlar. Ali bağlama çalmakta ve şarkı söylemektedir. Cemal bağlamaya iyice sokulmuştur.

Ali: Fazla yaklaşma, bağlama adamı bağlar!

Leyla ve Orhan, Helin'e gizli bir şey söylemek için onu mutfığa çağırırlar.

Anarşist Leyla (mahcup bir ifadeyle): Heval şey, arkadaşların çıkışını kutluyoruz ya?

Helin (merakla): Evet?

Anarşist Leyla: Biz şey düşündük, biraz alkol alsak mı acaba?

Helin: Olmaz heval! Başkasını bundan dolayı yargılarken kendimiz içemeyiz!

Anarşist Leyla: Yani biz de bazı şeyleri tabu haline getiriyoruz.

Helin: Şarkılarımız bize yeter, arkadaşlar.

Helin salona dönüyor, peşinden Orhan ve Anarşist Leyla. Orhan, VK'ya kaç hareketiyle kabul etmedi anlamında bir işaret yapıyor. Belli ki, fikrin sahibi VK! Bu arada Rojda ve Cemal ezgiye kapılmışlardır. Birbirlerinin gözlerine bakarak şarkıyı birlikte söylüyorlar. Durumu fark eden Orhan onları kıskanmaktadır. Orhan kalkıp başka bir odaya gidiyor.

120) HELİN'LERİN EVİ - ODA - İÇ - GECE

Orhan odaya girip kapıyı kapatıyor. Masaya oturup defterine bir şeyler yazıyor. İçerde eğlence devam ediyor. Bir ara Anarşist Leyla odanın kapısını açır:

Anarşist Leyla: Millet seni soruyor. Neden içeri gelmiyorsun ya! (bir şeyler yazdığını görünce) Cezaevi anılarını mı yazıyorsun?

Anarşist Leyla salona gelip heyecanla:

Anarşist Leyla: Arkadaşlar, kar yağıyor.

Herkes pencereye koşuyor.

121) TELEFON KABİNİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal yarı açık kabinden telefon etmektedir. Kar yağmaktadır.

Cemal: İyiyim iyi... Derslerimiz yoğundu, onun için arayamadım... Ne bir ayı, iki hafta ancak oldu... ya?... Ne zaman vurulmuş... (susuyor)... Alo... Hayır, hayır, benim bir ilgim yok, nereden çıkırıyorsunuz?..

Cemal konuşurken yandaki yarı açık telefon kulübesinden biri kendisinden kalem istiyor. Elindeki keleş şeklindeki kalemi veriyor.

Cemal: Ne diye geleceksiniz buraya... bir ilgim yok diyorum size... tamam... tamam... tamam... hoşçakalın...

Telefonu kapatıp üzüntülü bir şekilde düşünüyor. Bir süre sonra bir görüşme daha yapıyor. Numarayı çevirdikten sonra çevresine bir göz atıyor. Yan kabinde telefonda konuşan kişi dışında kimseler yoktur.

Cemal: Alo... hastaneden yeni çıktım... evet... bir süredir doktor gözetimindeydim... Senin de aynı problemin olabilir dedi doktor... Acele etmen gerek... evet... tamam... kendine iyi bak... (Halil'i arıyor.)

Telefon konuşmasını bitirdikten sonra kalemini adamda unuttuğunu fark ediyor. Onun konuştuğu kabine bakıyor; kalem de, adam da yoktur.

122) YEMEKHANE YANI - DIŞ - GÜNDÜZ

İçinde yurtseverlerin de bulunduğu yetmiş-seksen kişilik bir öğrenci grubu bahçede toplanmış, forum yapmaktadır. Gündem üniversitelerde öğrencilere dönük faşist saldırılardır. Cem konuşmasını bitirdikten sonra, Ali söz alıyor. Ali, Kürtçe konuşuyor. 69'un da içinde olduğu polisler uzaktan forumu izliyorlar. 69 ajandasına notlar alıyor.

123) AMFİ 1C - İÇ - GÜNDÜZ

Rojda, Cemal ve Orhan derstedirler ama dersle ilgileri yoktur. Taş üçünün ellerinde dolaşıyor. Aralarında şakalaşmaktadırlar. Rojda taştaki '22 Ocak 1992 oRhan, cemAl' yazısının arkasına kendi ismini bir anahtarla kazıyor.

Hoca: Kim konuşuyor çocuklar?

Cemal'in derslerle ilgisi kalmamıştır artık, Emel'in gayretleri boşunadır.

Kimse sorunun muhatabı olmaz. Bir süre sonra şakalaşmaya yazışarak devam ediyorlar. Orhan'dan gelen bir notta 'Bir ara bu hocanın odasının kapısına da bir pul yapıştıralım mı?!' yazıyor. Gülüşüyorlar.

Hoca (anlatmayı kesip): Dersi dinlemeyenler lütfen dışarı çıksın...

Bütün gözler Cemal, Rojda ve Orhan'a dönüyor

Hoca: Dinlemek zorunlu değildir!

Uyarı üzerine üçlü dışarı çıkıyor. Emel arkalarından bakıyor.

124) SAHİL - İSTANBUL BOĞAZI - DIŞ - GÜNDÜZ

Rojda, Orhan ve Cemal sahil kenarında keyifli bir şekilde gezmektedirler. Orhan boynundaki fotoğraf makinesiyle ilgilenmektedir.

Rojda: Acaba on yıl sonra bugün, bu vakitte nerede olacağız?

Orhan elindeki defteri Cemal'e bırakarak:

Orhan: Tutsana, aklıma bir fikir geldi.

Orhan makineyi, yol kenarında duran bir otomobilin üstüne koyarak güzel bir çerçeve bulmaya çalışıyor. Rojda boğazı izlerken, Cemal de gayri ihtiyari Orhan'ın ajandasını karıştırıyor. Gözü Orhan'ın yazdığı mektuba takılıyor. Suratı bozuluyor.

Orhan: Hadi toplanın, çerçeve hazır!

Rojda ve Cemal gelip makinenin karşısında duruyorlar. Orhan düğmeye basıp geri geri çerçeveye koşuyor. Daha yetişmeden flaş patlıyor. Gülüşmeler. Yürümeye devam ederlerken:

Cemal: Ben gidiyorum.

Rojda: Nereye?

Cemal: İşim var.

Orhan: Ne işi?

Cemal bir şey demeden ayrılıyor. Orhan ve Rojda şaşırmışlardır.

125) OTOBAN - YOL KENARI - DIŞ - GECE

Lüks bir otomobil yol kenarında duraklayıp birini indiriyor. Otomobilden kır saçlı biri (Milis 2) inip çevresini kolaçan ettikten sonra bir so-kağa dalıyor. Otomobil hemen ilerideki otobüs durağına yaklaşp kısa bir duraklamadan sonra tekrar hareket ediyor. Bir süre sonra bir yerlerden dönmüş olacak ki, tekrar aynı durağa gelip biraz bekledikten sonra yine hareket ediyor. Helin gelip durakta bekliyor. Telaşla kordon-suz saatine bakıyor. Gecikmiştir. Bir süre sonra tekrar gelen otomobil duraktan Helin'i alıyor.

126) OTOMOBİL - DIŞ - GECE

Helin: Merhaba heval!

Halil: Merhaba. Son turu atıyorduk. Bir aksilik mi çıktı?

Helin: İzlediğimden şüphelendim, onun için dünya kadar sokak dolaştım.

Halil: Bu soğukta terlemişsin de.

Sürücü arkaya selpak uzatıyor.

Helin: Bu araba daha lüksmüş!

Halil: Eleştiri yemeden söyleyelim de! Galerici, dostumuzdur.

Sürücü aynadan gülümser. Helin de gülümser...

Halil: Zamanımız az. Uzun yol gideceğiz. Newroz'la ilgili bir şeyler aktarmamız lazım. Bildiğin gibi devlet yine yasakladı. Ama karar her şart altında kitlesel kutlamaktır. Bütün okulların katıldığı merkezi bir eylem olacak. Eylem yerine ilişkin kendi aranızda bir karar alırsınız. Müdahale ihtimali yüksek, o yüzden önlem almak lazım.

Konuşmalar dışarıda akan İstanbul görüntüleri üzerine düşüyor. Duraklarda araç bekleyen kalabalıklar, yol kenarında otostop çeken travestiler, vb...

Halil: Bunun dışında senin aktaracağın bir şey var mı?

Helin: Var, heval. Şu tecritte olan Ayşe ve Ahmet'le ilgili. Ahmet bizimkilerle görüşmüş, 'bari yemekhaneye girmemize izin verin' ricasında bulunmuş. Biz de 'tamam' dedik. Ama sadece yemekhaneye girip çıkacaklar. 'Kantine kesinlikle uğramayacaksınız' dedik.

Halil: İyi yapmışsınız.

Helin çantasından bir şeyler çıkararak:

Helin: Bunlar aidatlar. Bu da Ali ve benim özeleştirir raporlarımız!

Halil: İyi misin peki?

Helin: İyiyim.

Halil: Sizden rapor istedik diye kızmadınız, değil mi?

Helin suskundur. Halil parmağındaki yüzüğü göstererek:

Halil: Bak. Bu nişanlımın yüzüğü! Birlikte çıkış yaptık. Bana burası çıktı, ona Dersim. Şans ona vurdu! Biz buralarda çürüyoruz... Aktaracağın başka bir şey var mı?

Helin: Bir de arkadaşlar Özcan'ı merak ediyorlar.

Halil: Özcan çok iyiymiş. Beklenmedik bir performans göstermiş. Bizim Oblomov dediğimiz adam oraya gidince aslan kesilmiş!

127) KANTİN - İÇ - GÜNDÜZ

Ali, VK, Cemal, Rojda, Orhan, Leyla, Abdalbaki ve birkaç kişi masada oturmaktadırlar. Helin masaya gelip Müslüm'e:

Helin: Heval, bi daqqa gelırsın?

Helin ve Müslüm başka bir masaya oturuyorlar.

Helin (gizli bir şekilde): Koordinasyon bizim okula verildi. Zamanımız az. Çok iyi hazırlanmamız lazım. Mağazaların olduğu cadde olacak. Saat 14.00'de. Pankartın çıkarılmasıyla başlayacak eylem. Malzemelerin akşamdan caddeye yakın bir yere götürülmesi lazım. O bölgedeki arkadaşlardan bir işyeri adresi gelecek bize. Sen ve Cemal malzemeleri oraya götürürsünüz.

128) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Bir sonraki gün gerçekleşecek eylem için hazırlık yapılmaktadır. Ev atölye gibidir. Bir odada yere pankart serilmiştir, Rojda ve Müslüm üzerine yazı yazmaktadırlar ("Bijî Newroz"). Bir odada Helin ve Ali daktiloyla bildiri yazmaktadırlar. Belli ki araları düzelmiştir! VK molotof kokteyli hazırlığı yapıyor. Zil çalıyor, Helin kapıyı açmaya gidiyor. Abdalbaki ve Orhan içeri giriyorlar.

Orhan: Kaç dükkâna sorduk, boş bulamadık. Biz de mecburen dolu aldık!

Helin: Nasıl yani? Gerçekten bir kasa dolu bira mı getirdiniz?

Abdalbaki: E heval ne yapalım, bulamadık ki!

Helin: O kadar parayı nasıl heba ettiniz! İnşallah kimse görmemiştir. Bizi içkici sanacaklar.

Bira kasasını mutfğa götürüyorlar.

Helin: Peki, bunları nasıl açcaz?

Abdalbaki: Ben kaşıkla açarım, heval! Yani eniştem çok içiyordu, ondan biliyorum.

Abdalbaki açtığı her şişeyi Orhan'a veriyor, o da lavaboya döküyor. Zil çalıyor. Helin kapıyı açıyor. Anarşist Leyla ve Cemal ellerinde bir bidonla içeri giriyorlar.

Helin: Ne yaptınız?

Anarşist Leyla: Kaç benzinciye gittik, vermiyorlar. Polis yasaklamış bidonla benzin almayı.

Helin: Yav ikna etseydiniz! Ne yapcaz şimdi? Molotofsuz eylem mi olur!

Müslüm: Biz Cemal'le çikalım, buluruz. Leyla yazılara devam etsin.

Müslüm ile Leyla iş değiştiriyorlar.

129) SOKAK - DIş - GECE

Müslüm ve Cemal bir arabanın deposundan benzin çekiyorlar. Müslüm hortumun bir ucunu depoya koyuyor, diğer ucunu da ağzına alıyor.

Müslüm: Kontrollü bir şekilde çekmelisin, yoksa yutarsın. Tadı berbattır! Hadi sen çek bakalım!

Cemal hortumun ucunu ağzına alıyor ve nefesiyle çekmeye çalışıyor. Ama bir şey gelmiyor. Birkaç denemeden sonra benzin ağzına geliyor. Öksürüyor.

Müslüm: Tamam, ver ben çekeyim. Daha çok pişmen lazım... Biz öyle kolay öğrenmedik Cemal Efendi!

Cemal vermiyor. Bir daha deniyor. Benzin gelmeye başlıyor.

130) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Zil çalıyor. Helin kapıyı açıyor. Cemal ve Müslüm'ün üstü başı kirlenmiştir.

Helin: Ne bu haliniz? Buldunuz mu?

Müslüm: Kaçar mı? Bir arabanın deposundan çektik.

VK, Rojda ve Orhan'a molotof kokteylinin nasıl hazırlandığının anlatıyor.

VK: İşte, ana malzememiz de geldi. Bu karışımı, yani benzin, lastik parçacıkları, sabun köpüğü veya biraz deterjanı en az bir gün bekletmek lazım. Deterjan duman yapar, güzel görünür. Bira şi-

şesini tercih etmek lazım çünkü ağırdır, kalın camları da kırar...
Neyse zaten yarın milli olacaksınız!

131) AMFİ 1C - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Orhan ve Rojda sınıftan çıkmış koridorda yürüyorlar. Orhan gergindir.

Rojda: Eylemden iki saat önce derse girmek de çok verimli oluyor!

Rojda, Orhan'ın gerginliğini fark ediyor.

Rojda: Yüzün bir tuhaf. İyi misin? (espriyle) Korkma, benim de görevim ağır ama sana yardımcı olurum.

Orhan suskundur.

Rojda: Ohooo nasıl güldürecez bu yüzünü ya! Bak ne verecem sana. Al şu puşiyi de, eylemde bu suratın görünmesin!

Orhan puşiyi alırken:

Orhan: Sana bir not vermem gerekiyor.

Cebinden katlanmış bir kâğıt çıkarıp Rojda'ya uzatıyor.

Rojda: Eylemle mi ilgili?

Orhan: Bilmiyorum. Okuman lazım.

Kâğıdı verip ayrılıyor. Rojda elinde kâğıtla şaşkın bir şekilde öylece kalıyor. Etrafını kolaçan edip hızla oradan ayrılıyor.

132) ÜNİVERSİTE - TUVALET - İÇ - GÜNDÜZ

Rojda tuvalete girip notu okuyor. Okudukça şaşkınlığı artıyor. Kafası karmakarışık olmuştur. Gizli bir sevinçle birlikte şaşkındır. Sa-

atine bakıyor. Zaman yaklaşımaktadır. Bu arada yan tuvaletten garip sesler duyuyor. Kulak kabartarak dinlemeye çalışıyor. Merakı gittikçe artıyor. Bir şeyler olmaktadır. Kafasını eğip bölmenin altındaki boşluktan yan taraftaki tuvalete bakmaya çalışıyor. Tuvalette altı ayak (iki kadın bir erkek) vardır. İkisi duraksayarak kendi etrafında dönüyor, diğeri sabittir. Fısıltılar duyulmaktadır. Artan merakını tutamayan Rojda klozetin üstüne çıkıp çaktırmadan yan tuvalete bakıyor. Cem, Çiğdem ve Seher tuvalette bir pankarta yazı yazıyorlar. Pankartın bir ucu Cem'in vücuduna, diğer ucu Seher'in vücuduna sarılmıştır. Cem kendi etrafında döndükçe pankart açılıyor, Çiğdem bez açıldıkça bir harf daha yazıyor, Seher etrafında dönerek pankartı kendi vücuduna sarıyor. Rojda heyecanlanmıştı. Rojda'nın kendilerine baktığını görünce bir anda hepsi duruyorlar. Rojda onaylar bir şekilde selam verip klozetten iniyor.

133) KÜBA KANTİNİ - İÇ - GÜNDÜZ

VK acele bir şekilde gelip masada birkaç kişiyle oturan Helin'e:

VK: Heval, bir daka gelırsın?

Helin (kalkarak): Ne oldu?

VK: Heval, bir şey öğrendik.

Helin: Ne oldu anlatsana!

VK: Abdulbaki polise çalışıyor.

Helin: Nerden çıktı bu?

VK: Adam öğrenci möğrenci değilmiş!

Helin: Nasıl değilmiş, nerden öğrendiniz?

VK: Gittik öğrenci işlerine de sorduk!

Helin: Polise çalışsa öğrenci kimliği verirler ki!

VK: Bilmiyorum. Adam bu okulda herhangi bir bölüme kayıtlı değil yani!

Helin: Allah Allah! Birazdan eyleme gidecez, bir şey yapamayız ki! (inanamıyor) Yani şimdi nasıl oluyor ya? Bir şey konuştunuz mu kendisiyle?

VK: Hayır. Hiçbir şey dememişiz.

Helin: Tamam. İyice bir araştıralım ondan sonra. Akşam bizim eve getirin konuşalım kendisiyle. Şimdi yapacak bir şeyimiz yok! Şu eylem geçsin, memleketinden de araştırınız.

134) CADDE - DIŞ - GÜNDÜZ

Eylemciler caddede tur atarak eylemin başlamasını beklemektedirler. İkili, üçlü gruplar halinde aynı caddede tur atıp duruyorlar. Durum fırtına öncesi sessizliği andırmaktadır. Birbirini tanıyan onlarca yüz sadede gözlerle selamlaşmaktadır. Bağırان bir sesle birlikte tüm yüzler hemen o yöne dönüyor.

Seyyar satıcı: Beş çorap yüz bin lira! Beş çorap yüz bin lira!

Sesin bir seyyar satıcıya ait olduğunu duyan eylemciler gülüşmeler içinde tekrar bekleyişlerine devam ediyorlar. Satıcı bütün gözlerin kendisine çevrilmesine bir anlam verememiştir. Birlikte tur atan Helin ve Ali, seyyar bir gül satıcısının önünden geçiyorlar.

Gül satan kadın: Abe cıvanım be, güzel sevgiline bir gül alasın be.

Gülüşüp devam ediyorlar.

Helin: Hâlâ inanamıyorum alçak herifin polise çalışabileceğine ya!

Ali: E acele etme, hemen damgayı vurmayalım!

Helin: Nasıl bir açıklaması olabilir ki!

Ali: Şu kordonsuz saatin kaç gösteriyor?

Helin: Niye senin saatin yok mu?

Ali: O daha güzel gösteriyor zamanı!

Saati, Ali'ye göstererek:

Helin: Ya başlaması gerekiyor, nerde kaldı bunlar? Seyyar satıcılar niye bu kadar çok anlamadım!

Ali: Sen de her şeyden şüphelenme! Adamlar ekmek peşinde.

Rojda, VK ile birlikte yürümektedir. Rojda'nın gözleri Orhan'ı aramaktadır.

VK: Ortalık seyyar satıcı dolu! Garip tipler hepsi de!

Rojda: Gerçekten tuhaf! Baksana şu simitçiye! Sanki birilerine işaret veriyor!

VK: Bu işte bir bit yeniği var! Adamlar pusu kurmuş olabilir! Bizimkiler de fark ettiği için mi başlatmıyorlar dersin!

Rojda: Orhan'ı görmedim hiç, sen gördün mü?

VK: Hayır.

Helin ve Ali eylemin başlayacağı noktaya doğru hızla gidiyorlar.

Helin: Acele et, başlamasını engelleyelim. Yoksa çok kötü olacak.

Gelip geçen eylemcilere gizliden:

Helin: İstihbarat alınmış. Dağılın. Eylem iptal!

Ali: Dağılın. Eylem iptal!

Eylemcileri yönlendirdiklerini fark eden bir sivil polis, Helin ve Ali'nin peşine takılıyor. Bu arada bir sivil polis de alkış tutarak eylemi başlatıyor. Haberi olmayan eylemciler sivilin peşine takılıyorlar.

“Newroz Piroz Be!”

Ali: Şu, eylemi başlatan da kim?

Helin: Provokasyon. Daha fazla gitmenin anlamı yok. Peşimizdeler.
Uzaklaşalım.

Hızla bir sokağa dalıyorlar. Artık planlananlar ve planlanmayanlar gerçekleşmektedir. Yüzleri puşiyile sarılı olan Müslüm ve Orhan, “Newroz Piroz Be!” pankartını açarak yürüyen gruba katılıyorlar. Cemal yüzünü kapatarak, Abdalbaki’nin elindeki kasadan bir molotof kokteyli alıyor. Caddeye fırlatıyor. Anarşist Leyla kuşlama yapıyor. Alevler, korkulu bakışlar, sirenler... Köşe başlarında çıkan polisler eylemcileri joplamaya ve gözaltına almaya başlıyorlar. Artık koşma vaktidir.

135) SOKAK 1 - İÇ - GÜNDÜZ

Sokak durgunken, slogan atarak koşan grubun girmesiyle hareketleniyor. Orhan da grubun içindedir. Orhan puşiyi yüzünden sıyrıyor ve

kokluyor. Onu özenle koruduğu anlaşılmakta ve gözleri Rojda'yı aramaktadır.

136) SOKAK 2 - DIŞ - GÜNDÜZ

Durgun sokağa koşarak giren grup slogan atmaya bırakmıştır. Sadece kaçmaktadırlar. Orhan önde koşanlardan birini Rojda'ya benzetiyor ve hızlanıyor. Küçük bir el dokunuşuyla Rojda dönüyor. Birlikte koşuyorlar. Sokağın ucunu polislerin tuttuğunu görünce yollarını değiştiriyorlar.

137) SOKAK 3 - DIŞ - GÜNDÜZ

Rojda ve Orhan koşarak nefes nefese sokağa giriyorlar. Kimsenin arkalarından gelmediğini görünce yavaşlayarak yürüyorlar. Biraz yürüyünce sokağın ucunda bekleyen polisleri görüyorlar.

Rojda: İstihbarat almışlar demek. Her taraf tutulmuş!

Orhan: Fazla dikkat çekmeden ilk sokağa sapalım.

Rojda, Orhan'ın koluna giriyor ve ilk sokağa sapıyorlar. Orhan bu durumdan oldukça memnundur! Kol kola yürürlerken mektubun gerilimi hissedilmektedir.

Rojda (espriyle): Eylem öncesinde ilanı aşk da ne oluyor?

Orhan: Bilmem. Ne olur ne olmaz dedim!

Rojda gülüyor.

Orhan: Üstünde değildir umarım.

Rojda: Tabii ki üstümde. Ne yapabilirdim ki! Kantinciye mi bırak-
saydım.

Orhan: Yani yakalanırsak bir de onun hesabını verecez!

Rojda: Ee, gülü seven dikenine katlanır.

Rojda ve Orhan, eylemden sonra ara sokaklarda polisle karşılaşacaklardır.

138) SOKAK 4 - DIŞ - GÜNDÜZ

Her köşe başında polis gördükçe birbirine iyice sokulan Rojda ve Orhan iki sevgili gibi davranıyorlar.

Rojda: Başka çıkar yol yok! En iyisi üstlerine gidip geçmeye çalışmak. Sinemaya gitmiştik, ona göre!

Orhan: Hangi film?

Rojda: Kurtlarla Dans!

Orhan: Kürtlerle dans desek?

Çaktırmadan gülüyorlar. Polisler ikisini durduruyor.

Polis: Gençler, gelin bakalım. Kimliklerinizi görelim.

Kimliklere baktıktan sonra:

Polis: Nerden geliyorsunuz?

Rojda gayet rahat bir şekilde:

Rojda: Sinemaya gitmiştik?

Polis: Nerden tanışıyorsunuz?

Rojda, Orhan'a gayet sıcak bir ifadeyle:

Rojda: Nerden tanışıyoruz, sevgilim?

Sivil polis: Sevgili mi?

Rojda: Evet.

Sivil polis: Demek öyle! İspatlayın da görelim.

Rojda: Nasıl yani?

Sivil polis: Madem sevgilisiniz, dudaktan öpüşün, biz de inanalım!

Birbirlerinin yüzüne bakıyorlar. Kızarıyorlar.

Orhan: Ne alakası var ya!

Sivil polis: Alakasını sana gösteririm ben. Yürüyün bakalım.

Polisler ikisini gözaltına almak için otoyola götürüyor.

139) CADDE - POLİS OTOSU - DIŞ - GÜNDÜZ

Rojda ve Orhan polis aracının yanına getiriliyorlar. İçinde Cemal ve Müslüm'ün de olduğu birçok kişi gözaltına alınmıştır. Polis aracında bekletilmektedirler. Kafaları bacaklarının arasında; koltuklara ve koridora oturtulmuşlardır. Polisler sırtlarında dolaşarak kafalarını kaldıranlara tekmeyle vuruyorlar. Rojda ve Orhan cam kenarında oturan Cemal'le göz göze geliyorlar. Bunu fark eden polis Cemal'in kafasını tekmeleyerek dışarı bakmasını engelliyor. Orhan tam otoyala bineceği an,

Rojda'ya dikkatlice bakıp kaçıyor. Rojda da ani bir kararla arkasından koşuyor. Polisler peşlerine düşüyor. Rojda bir iki sokak sonra yönünü değiştiriyor.

140) SOKAK 5 - DIŞ - GÜNDÜZ

Kaçarlarken arkalarından kurşun sesleri geliyor. Orhan sokakta koşarken bir seyyar satıcıyla çarpışıyor. Satıcının tezgâhındaki meyveler yollara saçılıyor.

Seyyar satıcı: Ne oluyor yaw? Mahfettiniz tezgâhımı, salaklar!!

Koşan polislerden bazıları, dökülen meyvelere takılıp düşüyorlar. Şivesinden seyyar satıcının Kürt olduğu anlaşılmaktadır. Yeren düşen polislerden biri öfkeyle kalkıp tezgâha bir tekme savuruyor. Kalan meyveler de dağılıyor.

Polis: Ibne oğlu ibne! Siktir git buradan!

Polis koşmaya devam ediyor.

141) SOKAK 6 - DIŞ - GÜNDÜZ

Rojda koşarken bir köşede aniden bir grup polisle karşılaşılıyor. Polisler Rojda'yı yakalıyor. Saçlarından sürükleyip, döverek araca götürüyorlar.

142) SOKAK 7 - DIŞ - GÜNDÜZ

Orhan'a iyice yaklaşan bir polis silahını ateşliyor. Orhan sırtından vuruluyor. Sendelemeye başlıyor. Karnındaki kanı fark edince puşıyla kanını durdurmaya çalışıyor. Artık koşmaya gücü kalmamıştır. Caddenin ortasına düşüyor. Elinde Rojda'nın verdiği puşıyla yere seriliyor. Polis silahını kafasına doğrultmuş bir şekilde üstüne geliyor...

143) SORGU ODASI - DIŞ - GÜNDÜZ

Karanlıkta sesler... Manyeto sesinin gelmesiyle birlikte ıglık sesi duyuluyor. Bozuk zil sesine benzeyen, manyetonun sesi kesildiğı anlarda sorgucu polisin soruları duyuluyor.

Tim komutanı (ses): Nasıl tanımazsın ulan! Gece gündüz birliktesiniz! Kimi kandırıyorsun?

Sorulara manyeto sesi ve Cemal'in ıglığı eşlik ediyor.

Tim komutanı (ses): Onun militan olduğunu kabul etmezsen, seni de onun gibi gebertiriz. Nereye düştüğünün farkında mısın lan sen!

Tekrar manyeto ve ıglık... Ani bir sessizlik oluyor.

Tim komutanı (ses): Bayıldı ibne! Dök!

Su sesiyle birlikte Cemal'in gözleri yarım yamalak açılıyor. Tekrar bayılıyor. Karanlık...

Bir el gözlerinin bağıny açıyor. Cemal çıplak bir şekilde sandalyeye oturtulmuştur. Keleş şeklindeki kalem masadadır! (Telefon kabininde kaybettiğı kalem) 69 gayet sakın ve saygılı bir ses tonuyla:

69: Hadi bütün itiraflarını yaz, biz ne yaptığını çok iyi biliyoruz.

Cemal kaleme bakıyor. Kalemi hatırlamıştır.

Cemal: Yazacağım bir şey yok ki!

Tim komutanı: Vardır, vardır. Mesela partiyle nasıl tanıştığından başla!

Cemal: Ben partiyle falan tanışmadım.

Tim komutanı (dalga geçerek): Öyle mi? Hadi küfret o zaman, söyle 'kahrolsun Parti!'

Cemal: Ben hiç kimseye küfretmem!

Sorgu polisi 1: Yalan söyleme lan! Şimdi içinden bize ana avrat küfretmiyor musun?

69: Peki o zaman ‘Yaşasın Parti’ de.

Cemal suskundur.

69: Bak Cemalciğim, bizi çok yordun. Kendini korumaya çalışıyorsun ama bu şekilde buradan çıkamazsın. Ben istesem bile çıkamazsın. Böyle yaparsan ya hapse ya da mezara gidersin. Arkadaşların her şeyi anlattılar, yapmadıklarını bile! Biz sana sadece yaptıklarını anlat diyoruz.

Cemal’den ses çıkmaz. 69 kapıda duran görevliye:

69: Getirin.

Görevli Müslüm’ü kolundan tutarak getiriyor. Yüzünden ve kıyafetlerinden pek hırpalanmadığı bellidir. Müslüm kaçamak bakışlarla Cemal’e bakıyor. Yüzünde mahcubiyet ve pişkinlik vardır. Cemal merakla ona bakmaktadır. Müslüm cesaretini toplayarak:

Müslüm: Boşuna direnme, Cemal. Her şey bitti.

Cemal: Ne vardı ki, ne bitsin?

Müslüm susunca, sorgu polisi devreye giriyor.

69: Müslümcüğüm, anlat bakalım Cemal eylemde ne görev aldı?

Müslüm, Cemal’in gözlerine bakmadan:

Müslüm: Helin’in görevlendirmesi doğrultusunda, bir gece önce molotofları ben, VK ve Cemal birlikte hazırladık. İstasyonlardan benzin alamayınca Cemal’le birlikte sokaktaki bir arabadan benzin çektik. Molotof, pankart ve bildirileri, gece caddenin arka sokakındaki ayakkabıcıya birlikte götürüp bıraktık. Eylem başlamadan önce onları arkadaşlara Cemal dağıttı.

Bütün gözler Cemal'in üzerindedir. Cemal gayet sakin bir edayla:

Cemal: Kuru iftira! Kendine ortak arıyor! Ben bu adamı daha önce hiç görmedim!

Sorgu polisi 1: Ulan amcık ağzılı, sen bizimle dalga mı geçiyorsun! deyip bir yumruk Cemal'in suratına indiriyor.

144) HÜCRE - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal çok az ışık alan hücrede yalnızdır. Yüzü darmadağınıktır. Kapının altından gelip geçen polislerin sadece ayaklarını görebiliyor. Ayaklardan ve yürüyüşlerden iki polisin bir tutsağı götürdüklerini anlıyor.

145) HÜCRE - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Cem gözleri bağlı bir şekilde iki polis tarafından koridorda götürülmektedir.

Polis: Ulan Ruslar bile vazgeçti, bu ibneler vazgeçmiyor!

146) HÜCRE - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal daracık hücrenin bir köşesinde duvara yaslanmış, düşünmektedir. Eli düşünme pozisyonundan yavaş yavaş silah işaretine dönüşüyor. Ve bir yere nişan alıp tetiği çeker gibi yapıyor. Hoşuna gitmiştir... Nişan pozisyonundaki elini yavaşça objektife çevirip, bir daha tetiği çekiyor...

147) POLİS OTOSU - DIŞ - GÜNDÜZ

Karanlık. Cemal bir polis otosunda iki polis arasında gözleri bağlı yol almaktadır.

Sürücü: Hangi ormanda geberteceğiz?

69: Her zamanki yere sür.

Sorgu polisi 1: Aaaa bu Cemal'in okulu değil mi, açın da çocuk okulunu son bir kez görsün.

Gözlerini açıyorlar. Dışarıda hayat devam etmektedir... Kimi öğrenciler elinde kitaplar, geç kalmış bir şekilde derse yetişmek için koşturuyor, kimi grup halinde sohbet ederek yürüyor, kimi sevgiliyle kol koladır... Cemal her gün girdiği kapının önünden şimdi sonunu bilmediği bir yola gidiyor...

69: Bu dünyada ne çok kapı var, değil mi?

69'un yardımcısı 1: Oğlum, bu halü yemeseydin, belki sen de sevgi-
linle kol kola bu kapıdan içeri giriyordun.

Sorgu polisi 1: Cemalciğim; artık bu kapıdan değil, koğuş kapısından girip çıkacak!

69'un yardımcısı 1: Sahi senin sevgilin kim?

69: Sizin okulun kızları da ne güzeldir!

69'un yardımcısı 1: Sabahları erken gelen Demet diye sarışın bir bomba var, onu tanıyor musun?

Cemal'den ses yok.

69: Ulan ibne, herkese nasip olmuyor böyle üniversitede okumak!
Devletin verdiği bu imkânı iyi değerlendirmeliydin...

69, Cemal'in gözlerinin içine bakarak:

69: Cemal oğlum bak, devrim düşüncesi virüs gibidir, beynine girerse hayatın alt üst olur!

Cemal (*gözünde korku kalmamıştır*): Sadece benimki mi alt üst olur?

69: Buna iyilik yaramıyor, gözlerini kapatın bu ibnenin.

Gözlerini kapatıyorlar.

148) DGM GİRİŞİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal'i götüren araç DGM'nin girişinde birkaç araçlık konvoyun geçişi için durduruluyor. Bekletilmeye öfkelenen 69 dışarıdaki görevlilerden birine:

69: Kim geçiyor birader?

Polis: Bir hayali ihracatçının davası görüldü de...

69 (içerdekilere): Şuna bak, sanki başbakan geçiyor!

Hayali ihracatçı, Mercedes marka otomobil ve yanında birkaç araçla geçip gidiyor.

69 (Cemal'e): Bak! Yasadışı işler yapınca böyle yapacaksın işte! Salak!

149) VAPUR - İSTANBUL BOĞAZI - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal yine özgürdür. Yüzü gözü morarmıştır. Gözünde son yumruğun belirgin bir izi vardır. Saç sakal birbirine karışmıştır. Yalnız başına vapurda, İstanbul Boğazı'nda yol almaktadır. Yine bir akşamüstü; martılar, dalgalar ve rüzgâr... Akşam güneşi uzaktaki binaların camlarından vapuru takip etmektedir. Orhan'ın yokluğunu hissetmektedir. Gözlerini kapatıp, yüzünü rüzgâra veriyor...

150) İSTANBUL'DAN GÖRÜNTÜLER - DIŞ - GÜNDÜZ

Boğaz... Gemiler... Güverciler... Rıhtımda kalabalıklar... İnsan yüzleri... Dilenciler... Çalışanlar... Camiler... Köprüler... Cemal vapurda inenlerin arasındadır...

151) SOKAK - HELİN'LERİN EVİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal sokaktan Helin'lerin evine bakıyor. Ev boş görünmektedir ve cama 'kiralıktır' ilanı yapıştırılmıştır.

152) HELİN'LERİN EVİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Dışarıdan ev! İçerisi. Boş ev. Çeşitli detaylar... Salon. Oda. Mutfak. Yerde gazete parçaları... Kırmızı saat kordonu... Yerde bir kâşık... vb...

153) YURT - TEL ÖRGÜLER - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal tel örgülerden atlayarak yurda giriyor.

154) YURT - ODA - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal odaya giriyor. Kimseler yoktur. Bazı ranzalar boştur. Olup bitenleri anlamaya çalışıyor. Dolabını açıyor. Ali'nin bağlaması asılıdır. Diğer dolapların çoğu boştur. Özcan içeri giriyor. Sarılıyorlar.

Özcan: Geçmiş olsun. Uzun süre görüşemeyiz diye düşünmüştük.

Cemal: Sağol. Ben de seni göreceğimi düşünmüyordum.

*Özcan: Ben eğitimden sonra buraya gönderildim (gizli bir edayla)...
Eylemin olduğu gün geldim ama görüşemedik.*

Cemal: Millet nerde?

Özcan'ın yüzündeki sevinç uzun sürmez. Cemal anlamıştır kötü bir şey olduğunu. Ama soramaz da.

Özcan: Orhan'dan haberin olmadı mı?

Cemal: Nasıl yani?

Özcan suskundur.

Özcan: Geç otur hele...

Geçip ranzaya oturuyorlar.

Özcan: Orhan, eylemden sonra, kaçarken vurulmuş. Polisler yaralı yakalamışlar, bir kurşun da kafasına sıkarak infaz etmişler. Sen içerdeyken çok şey oldu. Cenazesinde olaylar çıktı. Ailesi buraya geldi. Cenazesini alıp köyüne götürmek istedik. Polis kitlesel katılım olduğu için cenazeyi kaçırdı. Çok kötüydü çok.

Özcan dolabından bir gazete getirip gösteriyor. Gazetede Orhan için verdikleri ilan vardır. Fotoğraf sahil kenarında Rojda, Cemal ve Orhan'ın birlikte çektikleri fotoğraftan kesilmiştir. Orhan fotoğraf karesine yetişmeden, yürürken arkasına dönmüş, gülümseyerek bakmaktadır. Fotoğrafın yanına bir şiir yazılmıştır. Cemal oldukça duygusallaşmıştır. Cemal, dolabındaki bağlamaya bakarken:

Özcan: Çıkış yaptı.

Özcan kalkıyor, bağlamayı getiriyor.

Özcan: Sana bıraktı.

Cemal bağlamayı alıyor, hüzünle inceliyor... Özcan cebinden yassı taşı çıkarıyor.

Özcan: Bu Orhan'ın cebinden çıkmış. Üzerinde üçünüzün ismini görünce sana vermeyi uygun bulduk.

Cemal taşı alıyor, geçip ranzaya oturuyor. '22 ocak 1992 oRhan, cemAl, Rojda' yazısına bakıyor.

Özcan: Eylemden sonra çoğu arkadaşın burada bulunma şartları özellikle Müslüm'ün itiraflarından dolayı kalmadı. Müslüm polisle birlikte ev ve yurt baskınlarına giderek yurtseverleri ele ver-

di. Birçok arkadaş, Müslüm'ün ifadelerinden dolayı tutuklanıp cezaevine gönderildi. Helin, Ali, VK ve birçok arkadaş da arandıkları için çıkış yaptılar...

En çok sormak istediği sorudur şimdi.

Cemal: Ya Rojda?

Özcan: O da aranıyor.

Cemal: Yani?

Özcan: Rojda da eylemde gözaltına alınıyor. Babası haber alınca hemen devreye girip onu gözaltından çıkarıyor. Okuldan aldırıp memleketine götürüyor. O da birkaç gün sonra evden kaçıyor, partiye katılıyor. Gazetelere haber oldu, milletvekilinin kızı dağa çıktı diye!

Bağlamanın bir teline dokunuyor. Gözleri ağlamaklıdır. Yüzünde eski bağlamalı anların izleri vardır. Gözlerinde ağır ağır sevince dönen bir değişim belirliyor. Sevinç gittikçe artıyor. Gülmeye yaklaştığında başka sesler de gelmeye başlıyor. Anlıyoruz ki o bağlamalı ve eğlenceli gecelerden birindeyiz.

155) HELİN'LERİN EVİ - İÇ - GECE

Anarşist Leyla: Kar yağıyor, arkadaşlar.

Herkes pencereden dışarısını izliyor. Ali bağlama çalmakta... Şarkı ve kahkahalar iç içe gitmektedir. Oturarak şarkıya devam ediyorlar. Bir şarkının sözlerini kendilerine uyarlayarak söylemektedirler... VK gelip zevkle şarkıları dinleyen Abdalbaki'ye:

VK (ciddi bir şekilde): Abdalbaki, gelir misin?

Abdalbaki şaşırmıştır. Kalkıp peşinden gidiyor.

156) HELİN'LERİN EVİ - ODA - İÇ - GECE

VK kapıyı açıyor, kafasıyla 'geç!' işareti yapıyor. Odada Helin, Özcan, Ali ayakta onu bekliyorlar. Abdalbaki'ye nefretle bakıyorlar. Abdalbaki odaya giriyor. Neye uğradığını şaşırmıştır.

Helin: Geç otur bakalım! Memur bey!

Abdalbaki (gülmeye çalışarak): Ne oluyor yav!

Helin: Ne olduğunu sen anlatacan bize?

Abdalbaki: Helin heval, şaka yapmayın bana yaw! Ben böyle şakaları kaldıramam, biliyosun!

Helin: Şaka mı gerçek mi olduğunu şimdi anlayacaksın! Otur şuraya!

Abdalbaki çaresizce oturuyor.

Helin: Ne kadar maaş alıyosun sen?

Abdalbaki: Yav heval, ne maaşı, siz neden bahsediyosunuz?

Helin: Öyle mi? Sen oyunculuk eğitimi de mi aldın?

Abdalbaki: Ne oyunculuğu yav! (yalvarır gibi) Ali arkadaş, bir şey söyle yav!

Ali'den ses yoktur.

Helin: Hangi bölümde okuyosun sen!

Abdalbaki'nin surati bir anda kızarıyor. Yutkunuyor. Bir süre önüne bakıyor. Diğerleri onun konuşmasını beklemektedir. Derin nefes alıp veriyor.

Abdalbaki (zorla konuşur gibi): Hukuk'ta... ama... aslında değil...

Özcan: Nasıl yani?

Abdulgazi: Değil... Yani aslında değil...

Helin: Nasıl oluyor bu...

Abdulgazi (*kafası önünde, zar zor konuşmaya çalışmaktadır*): Oluyor. Şöyle; ben dört yıl sınava girdim, kazanamadım. Her yıl sınav sonucunu geldiğinde evde kavga oluyordu. Yok komşunun oğlu kazandı, sen kazanmadın! Emmioğulların kazandı sen kazanmadın! Dershaneye verdik de sen kazanmadın! Bir, iki, üç... öyle... dördüncü keresinde yine sınavlar açıklandı. Dedim ben kazandım. Nereyi? Uludağ Tıp...

Dinleyenler birbirlerine bakıyorlar.

Abdulgazi: Doktor olmamı istiyorlardı... Aldım çantamı gittim. Bursa'da bir yıl kaldım. Arada bir derslere merslere de girdim. Bak-tım olmuyor, küçük yer, göze batıyorum. İkinci yıl buraya yatay geçiş yaptım.

Birden odada kahkaha kopuyor...

157) ÜNİVERSİTE GİRİŞİ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal (yüzünde gülümseme, yukarıdaki gülmeler yüzün üstüne düşebilir) sabah erkenden okuldadır. 'Sarışın bomba' da fena değilmiş!

158) AMFİ 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal sınıfın kapısını açınca içerde sınav olduğunu görüyor. Girmek zorunda kalıyor. Hoca kendisine sınav kâğıdını uzatıyor. Cemal kâğıdı alıp bir sıraya oturuyor. Emel, Cemal'i gördüğü için büyük bir şaşkınlık içindedir. Bakışıyorlar ama konuşamıyorlar. Cemal elindeki

kâğıda boş boş bakıyor. Çünkü hiçbir sorunun cevabını bilmemektedir. Sonunda kâğıdı verip çıkıyor. Emel, Cemal gittiği için ne yapacağını bilemiyor. Cemal'in peşinden gidip gitmemek arasında kalıyor. Kalkacakmış gibi yapıyor, vazgeçiyor. Sonunda çıkmaya karar veriyor. Kâğıdı Hoca'ya teslim ederken:

Hoca (şaşıracak, düşük sesle): Emel? Senin çözemeyeceğin sorular değil bunlar! Ne bu kâğıt?

Emel: Hocam, pek çalışmadım bu sınava.

Hoca: Olsun, sen yine de yaparsın. Otur yapmaya çalış, daha vaktimiz var.

Emel: Hocam, çok denedim ama olmuyor.

Hoca: Yahu olsun, biraz daha bak. Sana böyle kâğıt yakışmıyor!

Emel, Tolga'nın da merakla neler oluyor diye baktığını görünce yerine dönmek zorunda kalıyor. Emel tekrar sırasına oturur ama huzurlu değildir.

159) ÜNİVERSİTE KAPISI - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal'in babası okulun kapısında gelip geçenleri izleyerek, Cemal'i aramaktadır. Kapıdaki polislerden biri yaklaşıp:

Polis: Hayrola amca, ne yapıyorsun burada?

Baba: Çocuğumu bekliyorum, memur beg.

Polis: Çocuğun da kim? Öğrenci mi?

Baba: Evet. Adı Cemal. Bir buçuk aydır haber alamıyorum kendisinden.

Polis: Gel, sana yardımcı olalım amcacığım, gel.

Babayı alıp girişteki polis kulübesine götürüyor.

160) HAREM OTOGARI - DIŞ - GÜNDÜZ

Yoğun bir kalabalık vardır. Yolcu edilenler, ayrılanlar, el sallayanlar, yeni görüşenler. Bağırان seyyar satıcılar, muavinler... VK çevresine bakınarak seyahat acentesinin önüne geliyor, saatine bakıp bekliyor. Bir süre sonra Rojda geliyor. Sevinçli ve heyecanlıdırlar...

161) KÜBA KANTİNİ - GİRİŞ - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal kantinin girişinde duvarda asılı olan Deniz Gezmiş'in fotoğrafını görüyor. Bir süre fotoğrafla bakışıyorlar. Yanı başında Cem'in fotoğrafı afişini görüyor. Fotoğrafın altında: "Cem Yıldız / 14. Gün / Hâlâ kayıp / En son gözaltında görüldü!" Cemal şaşırmıştır.

162) KANTİN - İÇ - GÜNDÜZ

Cemal kantinde bir masaya oturuyor. Hep oturdukları masalar bomboştur. Çiğdem onu görünce hemen yanına geliyor.

Çiğdem: Merhaba Cemal, duydum, geçmiş olsun.

Cemal: Sağol.

Çiğdem: Nasılsın, iyi misin?

Cemal: Eh işte fena değil!

Çiğdem: Çok hırpaladılar mı?

Cemal: Biraz işte... Sizin nasıl gidiyor?

Çiğdem: Duymuşsundur, iki haftadır kayıp.

Cemal: Nasıl oldu?

Çiğdem: Evden bakkala ekmek almaya çıkmış, bir daha geri dönmemiş. Gözaltında gören bir tanık çıktı, tarif ettiği kişi ile Cem çok

benzer ama emniyet kabul etmiyor. Sen karşılaşmadın, değil mi? Biz yarın bu konuya ilişkin bir forum düzenlemeyi düşünüyoruz. Sizden de destek isteyecektik, ama bilmiyoruz tabii, durumunuz nasıl.

Cemal: Arkadaşlara iletirim, ama görüyorsun bizden kimseler yok ortada.

Bu arada Özcan ve Abdulkaki telaşlı bir şekilde masaya geliyorlar.

Özcan: Heval, çok acele görüşmemiz lazım.

Cemal, Çiğdem'den izin isteyip Özcan'la hemen bir köşeye gidiyorlar.

Özcan: Yav heval, sen burada ne yapıyorsun? Polisler yurda gelip seni sormuşlar. Hemen saklanman lazım... Çabuk, çabuk, çabuk!...

Cemal oldukça heyecanlı olan Özcan'a:

Cemal: Sakin ol hele. Ne oldu?

Özcan: Yurttaki odayı dağıtmışlar. Odadaki arkadaşlara çok kötü davranmışlar. Elimizden kaçtı falan demişler. Seni Helin'lere ulaşmak için bırakmış olabilirler. Belki de izini kaybettiler, ondan böyle alelacele arıyorlar.

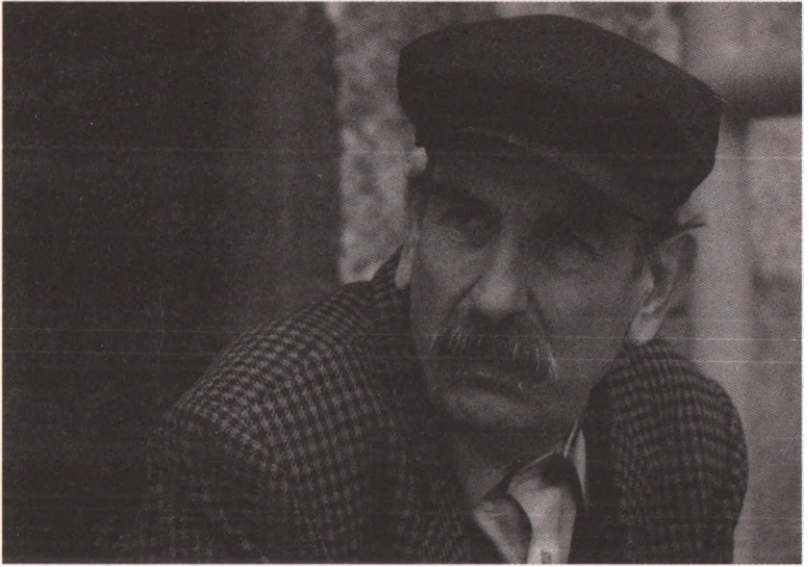
Cemal durumun ciddiyetini anlamıştır.

Cemal: Helin'ler gitmedi mi?

Özcan: Yav gittiler de, sonuçta uzaya gitmediler ya!

Cemal: Hıımm... Şimdi... (sesli düşünür gibi) Kapıdan çıkamam... İçerde biraz oyalanmak lazım...

Özcan: Evet, şimdi buraya da bakarlar. Şimdiye kadar bakmadıklarını da dua edelim! Siz, Abdulkaki'yle dersliklere falan çıkın, oralarda oyalanın, biz duruma göre sizi bilgilendiririz.

Cemal'in babası, oğlunu aramaya İstanbul'a geliyor.

163) POLİS KULÜBESİ - İÇ - GÜNDÜZ

Baba bir sandalyeye oturtulmuş ve kendisine çay verilmiştir.

69: Baba, senin oğlan rahat durmadı. Biz de senin gibi onun peşindeyiz. Senin oğlan siyasi işlere bulaşmış. Daha yeni aldık, akli başına gelir diye bıraktık. Ama öyle değilmiş!

Baba: Bu çocuğu bu işten nasıl kurtaracağız!

69: İşte biz de bunun için çalışıyoruz ama olmuyor bazen!

Baba: Onu harcayacaklar.

69: Doğru diyosun baba, oğlun telef olup gider valla. Sana söylüyorum, ya dağa çıkar ya da bir çatışmada bok yoluna gider. Keşke de bırakmasaydık.

Baba: Yakalasanız ne kadar cezası vardır?

69: Suçuna bağlı.

Baba: Üç yılı geçer mi?

69, babanın mantığını anlamıştır.

69: Valla üyelikten yatarsa on iki yıl yatar. Ama daha fazla bulaşmadan alırsak 'yardım yataklık' yapabiliriz. O da birkaç yılı geçmez. Yanlış anlama, aslında senin oğlan için birkaç yıl lazım! Akli ancak öyle başına gelir.

Baba: Duyduğuma göre buralardaymış.

69 olaya odaklanır.

69: El birliğiyle onu bu bataktan kurtarmamız lazım işte!

164) HAREM OTOGARI - DIŞ - GÜNDÜZ

Helin ile Ali hareket etmek üzere olan bir otobüsün yanındadırlar. Birazdan ayrılacaklardır. Rojda ve VK belli ki onları yalnız bırakmak için mesafeli dururlar.

Muavin: Diyarbakır yolcuları kalmasın! Diyarbakır yolcuları kalmasın!

Helin ile Ali birbirlerine bakıyorlar. Ayrılma vakti gelmiştir. Sarılıyorlar. Bir süre öyle kalıyorlar.

Muavin: Diyarbakır yolcuları kalmasın! Diyarbakır yolcuları!

VK ile Rojda otobüsün kapısında onları beklemektedirler.

Ali (sarılmış vaziyette, Helin'in kulağına): Belki mola yerinde karşılaşırız?

Helin (ağlamaklı): Sanmam, bizimki bir saat sonra. Yetişemeyiz. Hadi güçlü olalım.

Ali de ağlamamak için kendini zor tutmaktadır artık. Otobüsün yanına geliyorlar. VK, Ali'yle vedalaşıyor. Helin, Rojda'yla vedalaşırken kulağına ağlamaklı ve coşkulu:

Helin: Dağlarımızda görüşeceğiz mutlaka!

165) KANTİN - İÇ - GÜNDÜZ

Özcan ve birkaç kişi masada oturuyorlar. Anarşist Leyla, Özcan'ın yanına gelip babayı işaret ederek:

Anarşist Leyla: Şu amca Cemal'i soruyormuş, babasıymış.

Özcan uzaktan babayı izliyor.

Özcan: Ne babası yav! Babasının ne işi var burada! Bu bir komplo-
dur, babası mabası değil, alçağın tekidir bu adam.

Baba, Seher ve Çiğdem'in de içinde bulunduğu öğrencilere yalvarır-
casına bir şeyler anlatıyor.

Anarşist Leyla: Adam çok doğal biri, rol olamaz bu kadarı ya! Bak-
sana şuna, ne kadar zavallı!

Baba, öğrencilerin tarifi üzerine kantinden çıkıyor.

Özcan: Git sor bakayım, ne demiş?

Leyla gidecekken, Seher geliyor masalarına. Az önceki duruma tanık
olduğu için gizli bir şeylerin olduğunun farkındadır.

Seher: Cemal'in babası! Sınıfları sordu.

Özcan: Neeee? Sınıflar mı? Acele gitmemiz lazım.

Özcan ve Leyla hızla kantinden çıkıyorlar. Seher arkalarından şaş-
kınca bakıyor.

166) AMFİ 1A - KORİDOR MERDİVENLER - İÇ - GÜNDÜZ

Özcan ve A. Leyla okulun içinde, baba farkında olmadan onunla bir kovalamaca yaşıyorlar. Baba merdivenlerden çıkıyor. Özcan ve Leyla arkadan onu takip ediyorlar.

Özcan: Yav bu adamı nasıl saf dışı bırakcaz! Tam bela olacak valla.

Anarşist Leyla: Umarım sınıfta değildir bizimkiler.

Özcan: Salak değiller ya, amcaların da oraya bakabileceğini düşünürler herhalde. Aynen de sınıfa gidiyor adam.

Anarşist Leyla: Yaklaşalım, nasılsa bizi tanımıyor. Hatta acele edelim, ondan önce sınıfa girelim.

Hızlanarak babayı geçiyorlar ve sınıfa giriyorlar.

167) AMFİ 1A - İÇ - GÜNDÜZ

Bir sınav öncesidir. Kimi öğrenci geyik yapmakta, kimi son dakikaları da değerlendirmeye çalışmaktadır. Özcan ve Leyla sınıfta birilerini arıyormuş gibi dolanarak uzaktan babayı izliyorlar.

Özcan: Allahtan burada yoklar.

Peşlerinden baba giriyor. Baba kapıda geyik yapan bir grup öğrenciye bir şeyler soruyor. Ona, Emel'i işaret ediyorlar. Baba, Emel'in yanına gidiyor. Emel bir arkadaşı (Nilgün) ile heyecanlı bir şekilde sınavda çıkma ihtimali olan bir soru üzerine konuşmaktadır.

Nilgün: Bence bu konudan soru gelmez!

Emel: Gör bak, kesinlikle gelecek! Adam konu anlatımlarında sinyali vermişti.

Baba: Merhaba kızım.

Emel (şaşıracak): Buyurun?

Baba: Şey, kızım, ben oğlumu arıyorum. Cemal. Adı Cemal. Onu gördün mü?

Emel: Aaa siz babası mısınız?

Baba: He.

Emel (sevinçli ve tedirgin): Cemal... Bu sabah bir ara gördüm. Buralardadır herhalde.

Baba: Bugün gördün?

Emel (Nilgün'den onay bekler gibi): Birkaç saat önceydi.

Nilgün: Cemal pek derslere girmez ki. Bu sınava da geleceğini sanmam.

Baba: Ya?

Emel: Kötü bir şey mi oldu amca?

Baba: Yok, bir şey yok.

Emel: Kantine falan bakın, buralardadır.

Baba sınıftan çıkarken ders çalışan öğrencilere imrenerek bakıyor. Leyla ve Özcan ondan önce çıkmışlardır bile.

168) AMFİ 1A - KORİDOR - MERDİVENLER - İÇ - GÜNDÜZ

Önde Özcan ile A. Leyla, arkada baba yürüyorlar. Özcan ile A. Leyla aralarında kısık sesle konuşarak merdivenlerden aşağı iniyorlar. Baba da peşlerinden...

Özcan: Adam mı bizi takip ediyor, biz mi onu, belli değil valla. Bu adamı gözüm hiç tutmadı.

A. Leyla: Yani sen de sorumlu olduğundan beri paranoyak oldun, hevalê hêja!

Özcan: Paranoyak olmamız takip edilmiyoruz anlamına gelmez ki yoldaş!

A. Leyla gülüyor.

169) BOŞ AMFİ - BAHÇE - DIŞ - GÜNDÜZ

Bahçede, önde Özcan ve Leyla, arkada baba yürümeye devam ediyorlar.

Leyla: Adam durdu galiba.

Özcan: Gel biz şu banka oturalım.

Banka oturuyorlar. Baba binaların üst katlarına bakıyor. Bir süre sonra o da gelip Özcan ve Leyla'nın bitişiğindeki banka oturuyor. Özcan ve Leyla muhatap olmamak için pas vermiyorlar.

Leyla: Ders notlarını ne yaptın?

Özcan: Ne dersi yav?

Leyla: Fotokopi çekecektin ya?

Özcan: Ha! Çektim tabii!

Baba: Çocuxler, saatiniz var?

Leyla kordonu kopmuş saati çıkarıp bakıyor.

Anarşist Leyla: Üçü çeyrek geçiyor amca!

170) BOŞ ANFI - BAHÇE - İÇ - GÜNDÜZ

Abdülbaki boş sınıfın ön taraflarında bir sıraya yaslanmış şekilde durmakta, Cemal arka tarafta, cam kenarında volta atmaktadır. Bir yandan yassı taşla oynamaktadır. Cemal bir tur attıktan sonra camdan dışarı bakıyor. Dikkatini bir anda dışarıda topluyor. Büyük bir şaşkınlıkla:

Cemal: Aa... Babam!

Abdülbaki hızla yanına gidiyor.

Abdülbaki: Nasıl baban?

Babası bahçede bir bankta oturmaktadır. Hemen komşu bankta ise Özcan ve Leyla oturmaktadır. Baba, Leyla ile Özcan'a bir şeyler soruyor.

Abdülbaki: Ohooo, bizimkilerle birlikte oturuyor?

Özcan ve Leyla kısa cevap verip sınıflara doğru yürüyorlar. Baba yalnız başına gelip geçenleri izliyor.

Cemal: Koridora çıksana, onlar bize bakıyorlardır.

Abdülbaki sınıftan çıkıyor.

171) BOŞ AMFİ - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Abdülbaki koridorda yürürken Ahmet ve Ayşe'yle karşılaşıyor.

Ayşe: Merhaba, biz de sizi arıyorduk.

Abdülbaki soğuk ve mesafelidir.

Ayşe: Cemal'le birlikteymişsiniz. Biz durumumuz hakkında Cemal'le konuşmak istiyoruz. Yeni sorumlu Cemal'miş herhalde.

Abdülbaki: Ne alakası var yav! Ne konuşacaksınız ki! Kim demiş Cemal'miş!

Ahmet: Şey, öyle duyduk. Biz de çalışmalara katılmak istiyoruz. İlişkimizle ilgili konuşacaz...

Abdulgazi lafı keserek:

Abdulgazi: Yav ne ilişkisi! İlişkinin sırası mı şimdi! İşimiz gücümüz var!

Abdulgazi bunlar da nerden çıktı misali onları atlatıyor.

172) ÜNİVERSİTE - BAĞE - DİŞ - GÜNDÜZ

Baba bankta oturmaktadır. Emel ve Tolga el ele babanın yanından geçip gidiyorlar. Geçerlerken baba ve Emel bakışıyorlar.

173) BOŞ ANFI - BAĞE - İÇ - DİŞ - GÜNDÜZ

Cemal camdan babasını izlemeye devam ediyor. Hüzünlenmiştir. Baba gelip geçenleri izliyor. Abdulgazi sınıfa giriyor.

Cemal: Babamı buraya getirsene.

Abdulgazi (inanmamış gibi): Ne?

Cemal: Ciddiyim. Getir sen!

Abdulgazi çıkıyor. Cemal bir anda yine bütün dikkatini dışarıda topluyor. Çünkü 69 da babanın yanına gelmiştir. 69, babaya bir şeyler söyledikten sonra ayrılıyor. Cemal iyice şaşırmıştır. Ama durumu anlamıştır. Abdulgazi babanın yanına yaklaşır, bir şeyler söylüyor. Onu alıp amfilere doğru geliyor.

174) HAREM OTOGARI - DİŞ - GÜNDÜZ

Helin ve VK bir acentenin önünde beklemektedirler. Müslüm'ün de içinde olduğu bir grup polis iki koldan onlara yaklaşıyorlar. Acentenin

içine girip arka kapıdan çıkmaya çalışıyorlar. Arka kapı da tutulmuştur. Yapacak bir şey yoktur.

175) BOŞ ANFI - KORİDOR - İÇ - GÜNDÜZ

Abdulkaki kapıyı açıp babayı içeri koyduktan sonra, kapıyı kapatıyor. Cemal sıraya yaslanmış öylece durmaktadır. Baba düşünceli şekilde yürüyüp bir sıraya oturuyor. Bir süre sessiz kalıyorlar.

Baba: Cemal!

Cemal sessizdir.

Baba: *Were em herin mal!* (Eve gidelim.)

Cemal: *Naxazım!* (İstemiyorum.)

Baba: *Çima ha bu?* (Neden böyle oldu?)

Cemal: *Gerek ha buya!* (Böyle olması gerekirdi.)

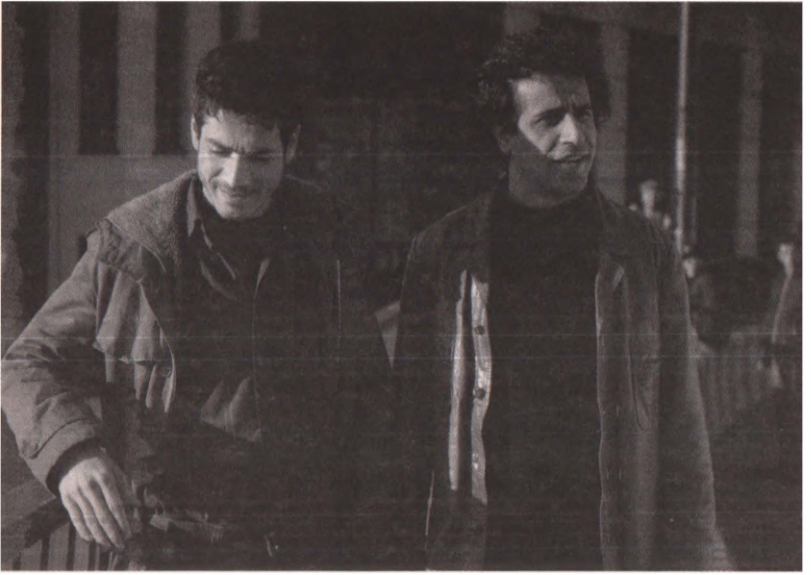
Abdulkaki kapıyı açıyor. Cemal'e acil bir durumun olduğunu işaret ediyor. Cemal çıkmaya hareketlenince baba Cemal'in yolunu kesmeye çalışıyor. Cemal koşup kapıdan çıkıyor. Çıkar çıkmaz Abdulkaki kapıyı babanın üstüne kapatıyor. Babanın çıkmasını bir süre engelledikten sonra kapıyı bırakıp Cemal'in gittiği yöne doğru koşuyor. Baba da peşine düşüyor.

176) KORİDOR X - İÇ - DIŞ - GÜNDÜZ

Baba nefes nefesedir ve yönünü kaybetmiştir. İçerisi labirent gibidir. Gelip geçenler şaşkınlıkla babaya bakıyorlar. Baba bir öğrenciye:

Baba: Kızım bir çocuk burdan geçti?

Kız öğrenci: Çocuk mu! Hayır.

Halil, Cemal'e iki yol öneriyor; ya şehirde çalışmaya devam etmek, ya da 'çıkış' yapmak.

Baba gelişigüzel bir yöne koşuyor Sonra geri dönüyor Başka bir yöne koşuyor. Tekrar dönüp, başka bir yöne koşuyor

177) CADDE - TEPEBAŞI - DIŞ - GÜNDÜZ

Kamera sabit bir hızla yol alıyor Fonda İstanbul vardır Bir süre sonra Cemal kadrāja giriyor. Hızı kameradan biraz daha fazla olduğu için bir süre sonra kadrājdān çıkıyor. Halil giriyor. Kamera Halil'i takip ederek Cemal'i de kadrāja alıyor. Bir süre birlikte yürüdükten sonra Halil konuşmaya başlıyor

Halil: Geçmiş olsun, heval, nasılsın?

Cemal: Sağolun, İyyim. Sizi bir daha göreceğimi sanmıyordum.

Halil: Zaten Müslüm'ün sayesinde az daha görüşemiyorduk. Çok kötü ötmüş. İlk fiskede başlamış konuşmaya... Gördün mü onu?

Cemal: Evet, yüzleştirdiler.

Halil: Gözaltındaki tavrın bizi çok gururlandırdı.

Halil her zamanki gizlilik, rahatlık ve özgüvenle konuşuyor.

Halil: Savaşta her şey olabilir. Kayıplar da olur, kazanımlar da. İhanet gölgemiz gibidir, Cemal. Tarihimiz direnişle olduğu kadar ihanetle doludur! Hainleri bol bir halkız. Önderlik boşuna düşürülmüş halk demiyor. Ama görüyorsun, bu gerçeği değiştiriyoruz. E, bu da kolay değil! Devlet her alanda topyekûn bir saldırı içinde. Bizde devrimcilik teoriyle sınırlı değildir. Pratik sorumluluklar ve görevler gerektirir. Kantin masalarında savaşçıların eylemlerini anlatarak kahraman olunmuyor. Haberin vardır, okulda birçok arkadaş çıkış yaptı.

Cemal: Evet duydum, on bir arkadaş gitmiş.

Halil: İstanbul'daki üniversitelerden yüze yakın arkadaş çıkış yaptı. Bu yüzden okullarda biraz boşluk var. Yeni arkadaşların görev alması gerekiyor. Senin de burada kalıp çalışmanı isteriz. Kalmak istersen, deşifre olmayan arkadaşlar var, bir süre onlarda kalırsın. Sonra ortalık durulunca, bakarız. Ama gitmek istiyorsan da göndeririz!

Cemal: Düşünmem lazım.

Halil: Tamam.

Halil ayrılıyor. Görüşme Cemal'e iyi gelmiştir. Bir süre yalnız yürümeye devam ediyor.

178) ÖĞRENCİ EVİ - SOKAK - İÇ - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal evde yalnızdır. Tipik bir öğrenci evidir. Eski bir teypten Şivan'ın "Halepçe" şarkısı çalmaktadır. Odada dinleyerek volta atıyor. Pencereden dışarı bakıyor. Dışarıda sokak. Çocuklar oyun oynamak-

tadır. Yaşlı bir adam adım adım yürümeye çalışıyor... Cemal volta atmaya devam ediyor. Belli ki gidip gitmemeyi düşünmektedir. Kimlere ait olduğunu bilmediği evdeki çalışma masasının duvarına iliştirilen resimlere ve notlara bakıyor. Köpekle oynayan bir gencin fotoğrafı vardır. Duvara asılan bir çiçek kurumuştur. Üzerinde elyazılarının olduğu notlardan birine bakıyor: "Hareketin en basit biçimi; yer değiştirme, en yüksek biçimi düşüncedir," der Engels. "Bizse en basitinden en yükseğine doğru daha karmaşık bir hareketi yaşayacağız" Masada keleş şeklinde bir kalem durmaktadır. Volta atmaya devam ediyor. Adımları gittikçe hızlanıyor, hızlanıyor, hızlanıyor... Kararını vermiştir.

179) OTOBÜS - YOL - İÇ - DIŞ - GÜNDÜZ

Uzakta dağlar. Doğa hızla geride kalıyor. Cemal coşkuyla izlemektedir. Uzun bir yolculuğa çıktığı bellidir. Gözleri uzaktan yol kenarına doğru yavaşça iniyor, indikçe hareketin hızı daha güçlü hissediliyor. Hız arttıkça toprakta ve yolda birbirini kesen, paralel giden, kopan, yeni başlayıp hemen biten, hep devam eden çizgiler oluşuyor...

180) BARAJ - İSKELE - DIŞ - GÜNDÜZ

Feribotun hareket etmesiyle birlikte suda yoğun bir dalgalanma oluyor.

181) FERİBOT 1 - DIŞ - GÜNDÜZ

Feribot iskeleden ayrılmaktadır. Cemal kasabasının yakınındadır. Yanında orta yaşlı bir kadın vardır.

Kadın (gizli bir şekilde): İnişte kırmızı minibüse bin!

deyip kendisinden uzaklaşıyor.

Güzel bir akşamüstüdür. Yerel kıyafetli kadınlar, kamyonlara bindirilmiş koyunlar, askeri araçlar, vb... Sevkiyat halinde olan askeri araçları, tankın paletlerini, postalları ve askeri metalik detayları izliyor. Hemen yanı başında yüzleri yanık köylüler... Herkes sessizce aynı günbatımını izlemektedir. Yüzü feribotun dönüşüyle birlikte ülkesine dönüyor. (Feribotun dönmesine paralel olarak yüzü gölgeden aydınlığa dönüyor). Yeni bir hayat başlamaktadır... Cemal'i tanıyan köylülerden biri yaklaşıp:

Köylü: Sen bizim Mustafa'nın oğlu Cemal değil misin?

Cemal: Hayır, benim adım Mahmut, başkasıyla karıştırıyorsunuz.

Cemal köylüden uzaklaşırken Xecê ile karşılaşılıyor. Xecê iki arkadaşıyla birlikte. Elllerinde kitaplar vardır. Bakışıyorlar. Xecê yanına gelecekken Cemal'in pas vermediğini anlayınca vazgeçiyor. Cemal uzaklaşarak feribotun ucuna gidiyor. Oradan günbatımını izliyor.

182) FERİBOT 2 - DIŞ - GÜNDÜZ

Birbirlerinin ellerini tutan bir grup yaşlı erkek feribotun en ucuna gidip sırayla diziliyorlar. Denize ramak kala dizildikleri yerde, klarnetçinin usuldan çalmasıyla birlikte, vücutlar hüznün ağır bastığı müziğin ritmiyle sallanmaya başlıyor. Müzik coşkusal bir renge evrilirken vücutlar artistik hareketlerle coşuyor...

183) FERİBOT 1 - DIŞ - GÜNDÜZ

Karşı feribotta bir düğün alayıdır geçen. Cemal elindeki yassı taş, üzerindeki yazılara hüznle bakıyor: '22 ocak 1992 oRhan, cemAl', Roj-da'. Taşı büyük bir hızla paralel bir şekilde suya atıyor. Taş suyun üzerinde bir süre sekip dalgalar oluşturarak batıyor.

184) YOL - MİNİBÜS - DIŞ - GÜNDÜZ

Cemal'ın bindiği kırmızı minibüs dağların arasındaki dolambaçlı yollarda bir görünüp bir kayboluyor...

Jenerik akıyor...

185) KASABA - DIŞ - GÜNDÜZ

Yaşlı kadın kısacık ama ona upuzun gelen yolu kat etmeye çalışıyor... Ortalık oldukça durgundur. Aniden bir fırtına kopuyor.

Yaşlı kadın: Ne bu, bir durup bir başlıyor mübarek!

Fırtına esmeye devam ederken bir çocuk eve doğru koşuyor.

Çocuk: Anne! Baba! Anne! Cemal abi...

Çocuk eve giriyor. Az sonra anne dövünerek dışarı çıkıyor.

SORUN, KÜRT KİMLİĞİNİ YOK SAYMAKTA...*

Kürt sorununa odaklanan filmleriyle tanınan ve özellikle Fotoğraf adlı ilk uzun metrajlı filmiyle hayli olumlu eleştiriler alan genç yönetmen Kazım Öz, son filmi Fırtına/Bahoz'da kamerasını 1990'ların üniversite ortamına çeviriyor. Köyünden İstanbul'a üniversite okumak için gelen Cermal'i merkeze koyan Fırtına, bir grup politik Kürt öğrencinin 90'lı yıllara yayılmış hikâyesini anlatırken, bir dönemin 'fotoğrafını' çok iyi çekiyor. İstanbul Film Festivali'nde 186 dakikalık versiyonuyla yarışan ve uzunluğu dışında hayli başarılı bulunan Fırtına, 156 dakikaya indirilmiş haliyle gösterime girdi. Kazım Öz'le, "En ticari işim," dediği Fırtına'yı konuştuk.

*) Kerem Akça'yla yapılan bu söyleşi 12 Kasım 2008 tarihli Radikal'de yayınlanmıştır.

Cemal Fırtına filminin başında köyden ayrılırken ve sonda var. Bunun sizin için anlamı, filme adını vermesinin esas sebebi nedir?

Doğa, insan ve toplumdaki değişimler şaşırtıcı bir şekilde birbirine benziyor. Mesela, durgun doğada aniden kopan bir fırtınanın sonuçları, toplumsal bir hareketlenme veya bir bireyin değişim süreciyle benzerlikler taşıyor. Filmin bir anlamda felsefesi idi bu konu. Mevcut olan bir dengenin bozulması, bu doğrultuda da yeni dengelere kavuşulması süreci, aslında sinemasal açıdan çok zengin bir alan bence. Tabii konu politik olduğu için şimdi bu tartışma çok teorik kalıyor olabilir. Ama aslında projenin temelinde böyle bir tartışma yatıyor. Konu aslında sadece bunun biçimini oluşturuyor: 90'lı yıllar, Kürt öğrenciler... Türkiye'de yaşayan herkesin hayatını gittikçe sarıp sarmalayan bir sorun... Kürt sorunu...

Filmde Nâzım Hikmet ve Ahmet Kaya'ya göndermeler yapmışsınız...

Her iki kişi de muhalif. Devrimci sanat söz konusu olduğunda büyük önem taşıyorlar. Nâzım Hikmet 50'lerden beri, Ahmet Kaya 12 Eylül sonrası solun, ezilenlerin dünyasında sanatsal bir imgedir. Kürt hareketi her ne kadar ulusal bir sorun üzerinden örgütlenen ve büyüyen bir hareketse de, sol kültürün egemen olduğu bir yapısı vardır. Che, Nâzım Hikmet, Musa Anter, Deniz Gezmiş, Mazlum Doğan gibi kişilikler bu kültürün birer imgesi olarak değerlendirilebilirler.

Film, Kürtlük'le ilgili ne gibi tartışmalar açabilir sizce? O konuyla ilgili filmin ne söylediğini düşünüyorsunuz?

Bir hikâye aynı zamanda Cemal'in kendi kimliğini keşfetmesinin filmidir. Film, ulusal, kültürel kimliğin baskı altına alınmasının, onu yok etmeye çalışmanın anlamsızlığını ortaya koymaya çalışıyor. Bunun birçok sorunun kaynağı olduğunu vurgulamaya çalışıyor. Ama bu kimliği yüceltme amacı da yok tabii.

Cemal, Kürt olmasına karşın kendini Türk toplumunun içinde görüyor. Ancak diğer öğrenciler bunu bir isyan malzemesine dönüştürü-

Yönetmen Kazım Öz.

yorlar Sizin bakış açınız ana karakterle mi yoksa diğer öğrencilerle mi beraber?

Cemal'in kendini savunma argümanlarını ve diğer öğrencilerin onu değiştirme çabalarını objektif bir tartışmayla vermeye çalıştım. Ancak bu tartışmaya dışarıdan baktığımda, sorunu birilerinin bu durumu isyan malzemesine dönüştürmesinde değil, kimliğin yok edilmeye çalışılmasında görmek gerektiğini düşünüyorum.

Eylem sahnelerini çok iyi çekmişsiniz. Onu çekerken nasıl bir çalışma yaptınız? Örneğin Kanlı Pazar'dan ilham aldınız mı?

O sahneler için çok uzun ve ince çalıştım. Çünkü dikkat ederse-
niz, filmin genelinde görsel anlatım konusunda bir arayışım var. Hat-
ta bu arayışlar üslûpta bir karmaşaya bile yol açıyor. Eylem sahnele-
ri çok zor oldu. Bir kere böyle hassas bir konuyu sokakta çekmek in-
sanda ister istemez bir tedirginlik yaratıyor. *Kanlı Pazar*'ı izledim,
evet. Orada da ilginç ve zor sahneler vardı. Mekânla ilgili bayağı in-

ce iş yaptık. Bir kere dönem filmi olduğu için mekânlarda çok zorlandık. 1992 yakınmış gibi görünüyor ama detaylara indiğinde her şey değişmiş. Kameranın gördüğü her şeyi değiştirmek zorunda kaldık. Bu hem bütçe hem zaman hem de sınırlama anlamına geliyordu. Yani, kamerayı o sahnelerde özellikle çok özgür kullanamadım. Yaratıcı birtakım yöntemlerle durumu aşmaya çalıştım.

İşkence sahnelerini fazla ileriye götürmeyerek istismar etmemeye çalışıyorsunuz...

Evet, bu filmde çok daha fazla işkence sahnesi olabilirdi. Çok da sert sahneler olabilirdi. Ama filmin ana teması o değil. Ayrıca inandırıcılık ve suiistimal meselesi önemli. Acıları anlatırken sömürünün sınırını iyi yakalamak gerektiğini düşünüyorum.

Cemal, İstanbul'a ilk geldiği anda halkın arasında kaybolduğu bir plan var, dar açı objektifle çekilmiş. Aynı plan sonda hapisten çıkınca da mevcut. Sinemasal olarak filmin yaratmak istediği duyguyu tamamladığını düşünüyorum. Bunun sinema dili anlamında, politik ve psikolojik olarak özel bir nedeni var mı?

O sahnenin senaryodaki ifadesi şöyleydi: 'Cemal koca kalabalığın içinde yalnızdır. İstanbul kaos ve yalnızlık şehridir.' Film dönem filmi olmasına rağmen İstanbul'u göstermeye çalıştım. Bu prodüksiyon olarak çok büyük bir maliyet gerektirirdi. Ama özel çalışmalar ve yöntemlerle İstanbul'u filme koymayı başardığımızı düşünüyorum. Karakterin psikolojik dünyası açısından da kalabalık içindeki yalnızlığı önemliydi. Cemal çetin bir karakter. Ancak 'fırtına' onu alıp götürebilir; o da nasıl, ne kadar, nereye, orası tartışmalı.

Filmde genelde ana karakterin yalnız kaldığı yerlerde geniş planlara başvuruyorsunuz. Sonda baba-oğul ilişkisinin iletişimsizliğini vurgulayan üniversitedeki sınıftaki geniş plan da bu anlayışın bir devamı sanki.

Okul, sıra gibi öğeler baba-oğul ilişkisinde etkili öğelerdir. O sahnede ve öncesindeki bir-iki sahnede babayı okul içinde gezerken gö-

rüyoruz. Bu onun için büyük bir acı. Çünkü ilk kez oğlunun okuduğu okula gelmiş, ama ondan kopmanın eşiğinde. Bu çırpınıştta sıra gibi öğeler hikâyeyi güçlendirecekti. O sahnedeki geniş plan da baba ve oğlun kopan ama acı veren durumunu anlatıyor.

Filmleriniz Türkiye'deki Kürt meselesine odaklanıyor. Böyle filmler çok az çekiliyor ve maalesef az izleniyor.

Filmin ilgi toplayacağını düşünüyorum. *Fotoğraf* filmine göre bu film seyirciyle daha barışık bir film. Ve daha akıcı. Klasik dramaturjiden etkilenmeler var. Ritmi daha hızlı. Bu açılardan geleneksel seyirciyi de etkileyebilir sanırım. Bunun demokrasiyle de ilgisi var. Maalesef Türk kamuoyunun bu konulara karşı ciddi önyargıları var. Yaptığınız işi aşırı politikleştirerek bakma kültürü egemen. Ama bunun da son zamanlarda aşılmaya başlandığını düşünüyorum.

KAZIM ÖZ'LE BAHÖZ/FIRTINA ÜZERİNE SÖYLEŞİ*

Fırtına/Bahöz üzerine sohbet etmeden önce MKM Sinema Kolektifi üzerine konuşalım istiyoruz. Çünkü Fırtına/Bahöz bir MKM Sinema Kolektifi ürünü. MKM sinema kolektifi nasıl bir yapı, ne zamandır çalışmalarını yürütüyor, kaç kişi çalışıyor?

MKM Sinema Kolektifi 96-97 yıllarından beri sinema üzerine pratik çalışmalar yapan, eğitim araştırma çalışmaları yürüten ve çeşitli ürünler ortaya çıkaran bir yapı. Biliyorsunuz, MKM 91-92 döneminde kuruldu. İlk dönemlerinde de çeşitli sinema çalışmaları vardı. Ama kendini tamamen sinemaya veren kadrolar 96'dan itibaren oluşmaya başladı. İlk yıllarında, üç-dört kişilik bir arkadaş grubunun

*) Bu söyleşi 14 Aralık 2008'de Ayşan Sönmez ve Özgür Çiçek'le yapılmıştır.

kurduğu bir kolektifti. 95-97 arasındaki ilk çalışmalar eğitim çalışmalarıydı.

Ahmet Soner ve Hüseyin Kuzu'ların olduğu dönem MKM'nin ilk dönemi miydi?

Hayır. O, 95-96'daki dönemdi. Hüseyin Kuzu ve özellikle Ahmet Soner öncülüğünde eğitim çalışmaları açılmıştı. Aslında bu tarihten sonra sağda solda sinema üzerine atölye açma furyası başladı. Bizimki bir ilk çalışmaydı. Hüseyin Kuzu'nun da bu çalışmalar içinde olmasından kaynaklı olarak biraz daha dışa açılmış oldu. Bu eğitim çalışmalarını on beş-yirmi öğrencinin katılımıyla başladı ve geriye dört-beş kişi kaldı. Bu kalanlar, biz biraraya gelelim ve bir sinema kolektifi oluşturalım diye karar verdik. O gün bu gündür çeşitli kısa metrajlı çalışmalar, belgeseller, uzun metrajlı filmler, çeşitli atölyeler yapıyoruz.

MKM Sinema Kolektifi'nde bir atölye çalışmasından çıkan bir kadronun kurmuş olduğundan bahsettin. Şimdi de kolektif içinde bu tür eğitim çalışmaları yürüyor mu? Bizim dikkatimizi çeken şöyle bir şey oldu. Mesela, siz cast oluştururken oyuncu arıyorsunuz, buranın üretimlere altyapı sağlayacak bir kadrosu, yetiştirdiği oyuncular var mı? Sinemanın ayaklarına dair bir kadrolaşma perspektifi ve eğitim araştırma çalışmaları devam ediyor mu?

Bizde aslında şöyle bir değişiklik oldu. İlk yıllarda daha çok eğitim üzerinden bir örgütlenme anlayışımız vardı. Atölyeler üzerinden bir kadro yetiştirmeye dönük bir politikamız söz konusuydu. Aslında zaman içerisinde bu, pratik çalışma içinde bir kadrolaşma oluşturma hedefine döndü. Mesela, sinema oyunculuğu meselesi. Biz öncesinde, MKM'nin çalışmasını bir atölye çalışması olarak şekillendirdik, aynı zamanda bir eğitim hedefiyle bakmış olduk. Hatta şu anda, film bittikten sonra, bunu bir sinema oyunculuğu atölyesi ve aynı zamanda, sinema oyunculuğu ajansı gibi bir yapıya kavuşturmak istiyoruz. Sadece kendi üretimlerimiz için değil, dışa dönük olarak da oyuncu vermeye yönelik bir kurumlaşmaya gittik. Nitekim şimdi 20-30 oyuncunun bulunduğu bir yapımız var. Bu daha

geliştireceğimiz bir şey, henüz başlangıç aşamasındayız. Önümüzdeki dönem için sinema oyuncuğu üzerine, kamera, görüntü ve film çözümlemeleri üzerine bir eğitim programı hazırlıyoruz. Bunu kısmen uygulamaya da başladık. Mesela bir web sitesi oluşturduk, oyuncularla çeşitli görüşmelerimiz oldu. Tek tük eğitim çalışmalarımız oldu. Ama bunu biz önümüzdeki dönemde doğru düzgün bir proje olarak hayata geçirmek istiyoruz. Yani, burasının sinema oyuncularının birarada olduğu bir zemin olmasını istiyoruz. Daha önce çektiğimiz filmlerde oynayan oyuncuları, MKM'nin oyuncularını ve çevremizde alternatif işler yapan oyuncuları da bu çalışmaya çağırmayı düşünüyoruz.

MKM'de sinema bir kurumsallaşma, alternatif okullaşma iddiasına sahipti. Biz burada bireylerin buluşmasından ziyade bir ekip, bir altyapı oluşturacağız ve bu şekilde devam edeceğiz, yaptığımız projeleri de buradan yetiştirmiş ekiple oluşturacağız gibi bir gayret söz konusuydu. Hâlâ böyle bir iddia korunuyor mu? Yoksa siz görece bağımsızlaşıp, burada yani Yapım 13 bünyesinde bir altyapı oluşturmaya mı yöneldiniz? Burayı piyasadaki insanlarla paslaşan bir buluşma noktası olarak kurmayı mı düşünüyorsunuz?

Bizim 2001 döneminde böyle bir atölye programımız vardı. Sinemanın hemen hemen bütün alanlarına yönelik bir kadrolaşmaya gitmeyi hedefliyorduk. Gerek teknik gerek düşünsel anlamdaki kadrolaşmayı tamamlamak gibi bir proje önümüze koymuştuk. Hatta altı atölyelik bir program açtık: Prodüksiyon atölyesi, ses atölyesi, kurgu atölyesi, vb. gibi. Şimdi sorunuza sonndan bir cevap vereyim. Ben bu hedefin yarı yarıya uygulandığını rahatlıkla söyleyebilirim. Tamamen hedefimize ulaştığımızı söyleyemeyiz. Bunun tabii ki sebepleri var. Türkiye'de gerçekten daha bağımsız, daha alternatif, daha güçlü bir sinema yaratabilmek için aslında bu kadrolaşmanın sağlanması lazım. Diğer türlü daha zor. Şimdi mesela burada belli bir kadrolaşma oldu ve burada çıkan ürünleri, piyasadan insanlar biraraya gelerek oluşturmadı kuşkusuz. Biz her ne kadar piyasadan kurduğumuz çeşitli ilişkilerle bu işi yapıyor olsak da,

bunun pratik anlamda öncülüğünü üstlenen, ilk adımlarını atan, yönlendiren, buradaki az çok belirli bir düzeyi yakalamış kadrolaşmadır. Bunun dinamiği burası ama bunun şu anda şöyle bir eksikliği var: Kollarını ayaklarını tam oluşturabilmiş değil. Belli bir düşünsel yapı var, belli bir kadrolaşma, teknik ve düşünsel anlamda belli bir birikim söz konusu. Ama bu tam bir kurumlaşmaya varmış değil. Çünkü bunun önünde çeşitli engeller var. Bu engelleri çok aşamıyoruz. Birincisi, şimdi film ekibi diye bahsettiğimiz büyük bir ekip oluyor. Mesela biz *Fırtına*'yı sürekli çalışan yaklaşık 60 kişilik bir ekiple çıktık. Buna post-produksiyon aşamasındaki çeşitli branşlarla çalışmayı da eklerseniz, 70-80 kişilik bir ekibe çıkıyor. 70-80 kişilik bir ekibin sürekli olarak bu yapı içinde varlığını koruması zor bir şey. Bu ancak burada çok seri bir üretim olabilirse mümkün olur. Yani biraz piyasaya benzer, karşı alternatif üretimi yapabilirseniz bu sürekliliği sağlayabilirsiniz. Bu nedenle 2002'deki hedefimizden farklı bir noktaya döndük.

Temel alanlarda branşlaşmaya ve uzmanlaşmaya gitmeyi, bunun yan desteklerini, teknik desteklerini piyasadan almayı ve bunu yine alternatif bir ilişkilene üzerinden, yani doğrudan para ilişkisi olarak kurduğumuz bir ilişki üzerinden değil de, dayanışma ağları açarak yapmaya çalıştık. Yani piyasa içerisinde çalışıyordur ama ruhu başka bir sinemayı özlüyordur. Bu tür ilişkileri koruyarak yapalım dedik. Aslında büyük oranda bu tür bir ilişki ağının bir ürünü. Yani tamamen içimizdeki bir örgütlülüğün değil, biraz dışa açılmış, çeşitli ilişkilerin devreye girdiği, büyük oranda yine inanca ve dayanışmaya dayalı, yine bir kısmı klasik anlamda profesyonel ilişkiye dayalı bir üretim süreci oldu. Bu konuda aslında dengeli bir ilişkiyi tutturmak lazım. Başka türlü açıkçası pek bir seçenek kalmıyor. Yani, ya bireyler öncülüğünde, hatta kurumlardan bağımsızlaşmış bireylerin yaptığı sinema olacak ya da temel alanlarda, belli uzmanlaşmanın ve kadrolaşmanın olduğu ama piyasadan çeşitli ilişkilerle de yürütülen bir çalışma olacak. Bu ikincisi daha mantıklı görünüyor. Ama bir yandan bir okula çevirmek lazım. Biz alternatif bir okullaşma hedefine ne kadar yakınız? Yarı

yarıya, hatta belki daha altındayız. Bu dediğiniz şeyin olması için, bizim yan tarafta daha çok eğitime yer veren bir işleyiş kurmamız gerekiyordu. Ama biz bunu yapamadık.

Ama sen prodüksiyon çalışması içinde atölye çalışmaları örgütlediğinizden de söz ettin. Mesela, bu, öğrenci tiyatrosunda zaman zaman uygulanan bir yöntemdir. Giriş düzeyinde bir eğitim çalışmasından sonra prodüksiyon sürecine girilir ve prodüksiyon bir eğitim süreci olarak ele alınır. Siz de biraz böyle bir yapı kurmuşsunuz galiba.

Evet, kesinlikle öyle oldu. Özellikle bu sürecinde, oyuncuların büyük çoğunluğu, daha öncesince hiç deneyimleri olmayan oyuncular. Özellikle ana rollerdeki pek çok kişinin ilk deneyimleri. Biz bunun adını koyup bir atölye çalışması demedik ama oyuncuları bir yaz boyunca eğitim çalışmasına soktuk. Gerektiğinde bir film çözümledik birlikte, deneysel çalışmalar yaptık, videoya kaydettik, kurguladık, izledik ve tartıştık üzerine. Bu, oyuncular için tamamen bir eğitim süreciydi. Daha sonrasında bunu devam ettirmek istememizin nedeni de aslında bu çalışmanın varlığıydı. Yoksa bir ajans gibi, “oyuncuları biraraya getirelim, tamam” gibi bir yaklaşıma dayalı değildi. Belki bir okul programı şeklinde bir eğitim çalışması uygulanmadı ama hayatın içinde, pratiğin içinde, hatta film çekerken ve film bittikten sonra bu zemini kullanmaya çalıştık.

Filmde de böyle bir replik var. Her şey “pratik içinde gelişiyor” (gü-lüşmeler) Şu anda sinema kolektifinde kaç kişisiniz?

Şu an tam kadro olarak çalışan altı-yedi kişi varız. Burada bir çalışma olduğunda bizimle ilişkilenen yaklaşık on beş kişi oluyor.

Filme yavaş yavaş girelim istersen. Filmin çıkış sürecinden biraz bahseder misin? Sizin yaptığınız diğer filmlerde de Kürt meselesinin yakıcı konuları ele alınıyor: Köy boşaltmalar gibi, iç savaş gibi ya da yerel kültürel öğeleri yansıtan belgeseller gibi... Burada da öğrenci örgüt-lülüğü anlatılıyor. Bu senin de birebir içinde olduğun bir konu.

Aslında bu projenin başlangıcı bayağı eskiye dayanıyor. İlk kısa hikâyesini sinemaya ilk başladığım yıllarda, 97’lerde yazmıştım. O dönem yazdığım kısa hikâyelerden biriydi. Bu açıdan baktığında insan biraz umutsuzluğa düşüyor. On yıl önce düşündüğüm bir şeydi ama ancak hayata geçirebildim. Sinema böyle bir şey ama hakikaten. Bir yanıyla çok nankör aslında. Çok uzun vakit ve emek istiyor. Ama bu sinemada genel olarak böyle. Birçok yönetmenin otobiyografilerini okuduğumuzda ya da üretimleri incelediğinizde, uzun yıllara dayanan bir geçmişi varmış çoğunun. İlk yıllarda düşünülen ama otuz yıl sonra çekilen çalışmalar da var.

Fırtına 97’lerde yazılmıştı. O dönem nasıl bir atmosfer olduğunu az çok tahmin edebilirsiniz. Savaşın çok şiddetlendiği, 28 Şubat süreçlerinin yaşandığı ve çözümsüzlüğün artık çok belirginleştiği bir dönemdi. Ben de bu dönemde öğrenciydim. Bunun otobiyografik bir yanı da var tabii. Aslında biraz yaşadığımızı yazmışım. Bunu sanıyorum bir sorumluluk gibi ele aldım. 90’lı yıllarda biliyorsunuz, dünya kadar insan savaşa katıldı. Benim açımdan bu insanları anlatma kaygısı vardı. Bir diğer yanı da sinema kültürüyle buluşmamızdı. Sinema yapmaya çalışıyoruz ve sinemayı sadece bir eğlence kültürü olarak da düşünmüyor, dünyayı değiştirme aracı olarak da görüyorsunuz. Sinema diğer bir yandan çok kutsadığın bir şey, bir hayat biçimi olarak ele aldığın bir şey oluyor. Dolayısıyla bütün bunlar biraraya geldi.

Filmin anlatıldığı dönem olarak 91-92’yi seçmenin nedeni şuydu: Bu yıllar Kürtler açısından bir dönüm noktasıydı açıkçası. Yani sadece ulusal açıdan Kürt bilincinin şekillendiği bir dönem değil, dünyaya bakış açısından da bir bilinçlenmenin başladığı, Kürtlere yayıldığı, bunun kitleselleştiği bir dönemdi. Bu açıdan da hikâyeyi 92’lere taşımayı tercih ettik. 97’lerde geçirmek bizim açımızda çok daha rahat olabilirdi. Ama 91-92 bir kırılma dönemi olduğu için daha iyi olabildi. Bu hikâyeyi tetikleyen, bu dönemde çekmek istememin bir diğer nedeni de sinemayla ilgiliydi. Özellikle bu devrimci karakterler meselesi. Devrimci karakterler Türkiye sinemasında aslında çok çarpık biçimde işlendiler. Tıpkı Türk sinemasında uzun yıllar Kürt ka-

rakterlerin işlenişine benzer şekilde Türkiye sinemasında devrimci karakterler işlendi. Bu başlı başına bir tartışma konusu. Benim buna karşı da bir tepkim vardı. Şimdi biz tabii ki Türkiye’de bir devrim oldu diyemeyiz. Hiçbir zaman gerçek sol iktidara gelmedi. Her zaman bir yenilgi tarihi de söz konusu, ama Türkiye devrimci tarihi içinde büyük kahramanlıkların olmadığını veya tamamen inançsızlığın egemen olduğunu söylemek imkânsız bir şeydir. Dolayısıyla, bir sinemacı olarak, yenilmeyen karakterlerin de sinemada işlenmesi gerektiğini düşünüyordum. Bütün bunlar biraraya geldiğinde, böyle bir projenin zorunluluğu benim açımdan ortaya çıktı diyebilirim.

97’de hikâyeyi yazdın. Filme yakın dönemde ne zaman başladınız?

97’den beri bu projeye çalışmıyoruz tabii ki. Zor bir projeydi, bunun farkındaydım. Bunun için biraz daha beklemek gerekiyordu, biraz daha pişmesi gerekiyordu. Proje, içerik olarak önemli olmasının yanı sıra, prodüksiyon olarak çok ağır bir işti. Bir dönem filmi çekiyorsunuz, kalabalık bir hikâye, karakterleri fazla, kitlesel sahneleri var, vb. Normal bir işi on katına çıkaracak bir potansiyeli vardı. Bu nedenle biraz daha deneyim kazanalım diye projeyi hep erteliyorduk. Şartlarımız da uygun değildi. Bu iş için büyük bir bütçe toplamak gerekiyordu. Projeyi 2003 yılında, Rotterdam Film Festivali’nin bir yarışması vardı, oraya gönderdik. Oradan senaryo desteği aldık. Ondan sonra yavaş yavaş projenin çalışması başladı. 2005’te başladık. 2006’da çektik. 2007’de montajı oldu. 2008’de de gösterimi oluyor.

Filme senin otobiyografik dediğin yönle de paslaşan Kürt-Alevi bir karakter var: Cemal. Burada etnik kimliğin açığa çıkarılmasına veya bastırılmasına yönelik bir eleştiri de söz konusu. Kürt kimliğine dair bilinç edinme sürecini Alevi-Kürt bir öznenen başlatmışsın.

Şunu en baştan söyleyeyim. Şimdi, “Cemal otobiyografik olarak siz misiniz?” diye soranlar çok oldu. Aslında otobiyografik derken, ben o dönemin tanığıyım, bunu kastediyorum. Belki birçok anlamda benzerlik vardır ama birebirlik yok aslında. Birçok karaktere kendimden bir şeyler katmışımdır.

Kürt kimliği bilinçlenmesini Kürt-Alevi bir karakter üzerinden tartışmaya açmak iyi bir fikir. Cemal Dersim’de yaşıyor, ailesi Kürtçe konuşuyor, ancak kimlik bilinci Alevilik üzerinden şekillenmiş.

Evet. Bu bir dönüşüm hikâyesi sonuçta. Filmin başındaki Cemal ile sonundaki Cemal arasında büyük fark var. Bunun bir uçtan diğere gitmesi hikâye açısından daha güçlü olacaktı. Kendim de aynı zamanda Alevi ve Kürt olduğum ve o bölgeyi iyi tanıdığım için, ulusal bilincin kazanılması sürecini böyle bir kimlik üzerinden göstermenin daha iyi olacağını düşündüm. Örneğin, belli bir ulusal bilinçle gelip bir değişim gösteren karakterin hikâyesini anlatmak bu kadar güçlü olmayabilirdi. Bir de tabii, bu Alevilik-Kürtlük meselesi Alevilerde çok geleneksel bir şeydir. Aleviler “ben Aleviyim” der. Hareket bu yaklaşımı biraz sarstı aslında. Türkiye’deki bütün ulusal, etnik kimliklere yeni bir boyut kazandırmış oldu. Sadece Alevilik meselesi değil ki. Lazlar da Lazlıklarının farkına 90’lardan sonra vardı aslında. Kürt hareketinin verdiği mücadelenin Türkiye’deki kültürel mozağin ortaya çıkmasını, kendini korumasını ve yaşatmasını tetikleyen bir yaklaşımı oldu bence.

Filmde ayrıca Türkiye sol hareketiyle ciddi bir bağlantı kuruluyor. Mesela Deniz Gezmiş figürüyle Halil karakteri özdeşleştiriliyor, bir ortaklık yakalanıyor. Ve Kürt hareketinin bir geleneğinin taşıyıcısı, bir devamı olduğu gösteriliyor. Deniz Gezmiş figürü, son dönem özellikle ‘sol ulusalcı’ kanatlar tarafından, ulusal ‘anti-emperyalist’ söylemlerin bir taşıyıcısı ve götürücüsü olarak sunuluyor. Ama senin filmde bir karışı tavrın var.

Dediğiniz doğru. Filmde bunu vurgulamaya çalıştık. Bunu böyle olmasını istediğimiz bir olgu olarak değil, gerçekte de böyle olan bir olgu olarak ortaya koymaya çalıştık. Bu durum, Kürt hareketinin çıkışından 90'lara kadar olan dönemde çok daha bariz şekilde vardı. 90'lerden sonra bir dönüşüm yaşanmıştır. Bunun sadece Kürt hareketiyle de ilgisi yok. Dünyada genel gelişmelerle çok büyük ilgisi olan bir boyutudur. Özellikle ilk dönem özelinde konuştuğumuzda,

Kürt hareketi, Türkiye devrimci hareketinin bir taşıyıcısıdır aslında. 70'lerin devrimcileri Kürt hareketinin açık ya da gizli kahramanlarıdır. Bu filmde de bunu göstermeye çalıştık. Çünkü 90'larla birlikte, dünyadaki bu çözülmeyle birlikte ciddi bir milliyetçilik de hortlamaya başladı. Bu, ideoloji tanımadı. Solu, sağı herkesi etkiledi. Türkiye'de de çok ciddi yansımalarını buldu. Tarihi de çarpıtan bir yaklaşım ortaya çıkmış oldu.

Bu yaklaşım içinde düşünerek baktığımızda, bugün Kürt hareketinin önderlerini bile, yirmi-otuz yıl sonra kendi yedeklerine alabilir, kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilecekleri öğeler haline getirebilirler. Mesela Nâzım Hikmet'i ne hale getirdiler, değil mi? Hakikaten zamanında Nâzım Hikmet'i savunan, destekleyen, radikalinden liberaline kadar bütün solcular tereddüt içinde kalıyorlar şimdi. Yani o kadar başka bir malzeme haline getiriliyor ki! Aslında Deniz Gezmiş'e de böyle yapmaya çalışıyorlar. Bu bir çarpıtma tabii. Deniz Geçmiş idama giderken bu ülkenin çok önemli bir gerçeğini haykırmıştır: "Yaşasın Türk ve Kürt halklarının kardeşliği" demiştir. Yani bundan daha açık bir şey söylenemez ki! Kaldı ki bu çarpıtma sistemin bilinçli şekilde örgütlediği bir şey.

Deniz Gezmiş'i bir tarafa bırakalım. Atatürk'ün söylediği sözleri bile ne kadar sansürlemişler. *Mustafa* filminde buna vurgu yapıldığı için, işin bu kısmı ortaya çıkarıldığı için neredeyse linç edeceklerdi. Ama bizim açımızdan bu şekilde göstermek önemliydi. Belki de bu, milliyetçiliğe karşı bir tavır olarak da önemli, içimizde de bunu tartışmak önemli. Kürt hareketi sonuçta ulusal bir hareket aynı zamanda, ama Türkiye'deki devrimci hareketle, Türkiye'deki demokrasi güçleriyle birlikte hareket etmeye çalışan, felsefesi, ideolojisi milliyetçilik üzerine kurulmayan bir harekettir. Bu açıdan Che Guevara da buradaki dinamik güçlerden biridir, Mazlum Doğan da. Deniz Gezmiş de böyle bir öğedir. Bunun açık bir şekilde filmde olmasının doğru olacağını düşündük.

Filmde dönemin öğrenci hareketinin neredeyse bütün temsilcilerini görüyoruz: Solcular, İslamcılar, Kürtler... Kürtler kendi aralarında ör-

gütleniyorlar, belli bir düzey yakalandıktan sonra, silahlı direnişe katılma durumu söz konusu oluyor. Solcular işçi grevlerine destek arayışındalar. İslamcılar Filistine destek kampanyası yürütüyorlar. Asıl olarak üniversite dışına dönük bir üniversite örgütlenmesi gibi bir tabloyla karşı karşıya kalıyoruz. Film buna eleştirel bir gözle bakıyor mu, bu net değil. Bunu nasıl değerlendirdiniz?

Bir açıdan eleştirel bir gözle baktığını söyleyebiliriz. Diyalogların bu şekilde yazılması bir tesadüf değildi. Mesela yurtseverler, öğrenci temsilcileriyle yapılan toplantıdan çıkarken kendi aralarında konuşuyorlar: “Eleştirilere cevap verseydin iyi olurdu,” diyor biri. Öteki de, “Ben de senden bekledim,” diyor. “Bunlar dünyayı üniversiteden ibaret sanıyor,” diyor. Onun da cevabı: “Denizleri niye astılar, çünkü üniversiteye sığmadılar” Ötekinin cevabı da, “ama onlar üniversiteyi gerçekten doldurdukları için sığmadılar” şeklinde.

90'lardaki öğrenci hareketlerinde böyle bir sıklık vardı. Tabii ki, üniversiteleri doldurursun, taşabilirsin. Ama çok küçük, dar, marjinal örgütlenmeler, yani üniversiteyi bile, kendi bulunduğu alanı bile örgütlememiş örgütlenmeler dışa dönük, bütün dünyayı, bütün işçi sınıfını örgütlemeye kalkmış oluyor. Hatta Filistin'e kadar örgütlemeye kalkmış oluyor. Bu bir yönüyle biraz traji-komik bir durum aslında. Kürtler açısından da böyle bir yönü var ama Kürtlerin o dönemki örgütlenmesi içerisinde daha haklı sebepleri de olabilir. Burada hakikaten üniversite meselesini de aşan, ulusal bir mesele var ve tabii bir de savaş durumu var. Onları sürükleyen ve çok fazla düşünmeye de fırsat vermeyen bir savaş sürüyor yanı başlarında. Ama bunların hepsi tartışmaya açık. Bütün bunları tartışmaya açılması için de filme koyduk. Tartışma bizi belki daha iyi bir noktaya da götürmüş olacak. Kürtler açısından bugün üniversiteleri terk etmek mi doğru, yoksa üniversitelerde örgütlenme yapmak mı? Bunlar hep tartışılacak şeyler olacaktır aslında. Aslında bütün sol örgütler, siyasi örgütler üniversiteyi bir kadro potansiyeli ve buluşma alanı olarak görür. Hatta zamanında derslere girmek bile büyük eleştiri konusu olan bir şeydi. Filmde de bir sahne vardı, Cemal ders başladı diye gitmeye kalkarken Helin neredeyse bir tokat daha atacaktı.

Köyde set kurulmuş, çekim hazırlıkları yapılıyor.

Kürt hareketi toplumsal cinsiyet alanını da tartışmaya açıyor. Filmde bunu da göstermişsiniz. Hikâyesi anlatılan gruba baktığımızda kadın profillerinin çok çeşitli olduğunu görüyoruz: Bölgeden gelen, Türk solu içinden katılan, şehirli ve Türk veya milletvekili kızı var. İşbölümlerindeki cinsiyetçiliğe dair kadınların karşı çıkışları gösteriliyor veya örgüt eşini döven bir erkeği uyarıyor. Bu dönem öğrenci hareketleri içinde toplumsal cinsiyet bilinçlenmesine dair bir yön de var.

Filmden sonra aslında bunlarla ilgili bayağı bir tartışma oldu. Kürtler içinde de tartışıldı. Hatta filme dönük ağır eleştiriler yapıldı. Özellikle Ali ile Helin arasındaki duygusal ilişkiyi gösteren sahneler, burada gizli şekilde yaşanan bir durumu açıkça gösterdiğimiz için çok eleştirildi. Gizli şekilde yaşanmasına rağmen başkaları tarafından yargılanması ve yargılayanların da bunlar olması çok eleştirildi. Bir taraftan kendisi yaşarken, bir başkasını yargılaması tartışma yarattı. Bizim çevre içerisinde belli bir tartışma ve tepki de yarattı. Yani aslında şöyle bir durum var. Bu konuda kâğıt üzerinden çözülmüş bir yaklaşımla hareket edilemez. Kürt hareketinde zaman zaman böyle bir yakla-

şım söz konusu oluyor. Hani sanki bu kadın erkek meselesi kâğıt üzerinde çok güzel bir şekilde çözülmüş, çok sağlam bir perspektif var ve bu tıkr tıkr uygulanırsa her şey çözülecekmiş gibi bakılıyor. Gerçekte öyle değil tabii ki. Bu büyük çelişkileri olan bir durum. Şahsen benim kafamda bile çok çözmediğim bir şeydir bu. Belki de çözülmeyecek bir şeydir. Bazı şeylerde sonsuzluk vardır ya hani. Belki de kadın erkek arasındaki çelişki hep devam edecektir.

Burada kadının bir mücadelesi var, bir uyanış var, bir cinsiyet savaşı aslında söz konusudur ama öyle abarttığımız kadar büyük bir yol da alınamıyor. Maalesef şöyle bir durum vardır. En değme solcusu, devrimcisinde bile, kadınla erkek eve girdiğinde, mutfaktaki kadın oluyor. Bunu da görmemiz gerekiyor. Bu filmin şöyle bir şeyi var. Biz dönemi anlatırken propagandaya dönük, tanıtmaya dönük bir şey yapmak da istemedik aslında. İşte “şu kadar iyiyiz, biz söyleyiz” gibi bir yönelimle hareket etmek istemedik. Daha objektif davranan, birtakım olguları, zamanında yaşanan birtakım olayları, bugün de biraz devam eden yönleriyle tartışmaya açabilmeyi istedik aslında. Kadın meselesi açısından da durum böyle. Yani şöyle bir yanlış var. Sanki Kürt hareketinde de kadın sorunu tamamen çözülmüş, kadın özgürleşmiş gibi bir yanlış var. Bu da gerçekçi değil yani.

Filmde, MKM'nin kuruluşunda Musa Anterleri, Ahmet Kayaları görüyoruz. Kurumsallaşma çalışmasına ön ayak olmaya çalışan aydınlar... O dönemin Kürt aydınları sayıca bir elin parmaklarını geçmiyorlardı belki ama çok cesaretli ve öncü adımlar atıyorlardı. Filmden bir parça dışarı çıkıp, Kürt aydınının bugünkü duruşuna dair neler düşünüyorsunuz? Diğer alanları veya kendi bulunduğunuz alanı nasıl değerlendiriyorsun?

Bu bence önemli bir tartışma konusu. Filmden hareketle öncelikle şunu söyleyebilirim. Özellikle 90'lı yılların ilk başlarında, özellikle Kürtlerdeki bilincin yayılmasıyla birlikte, aydınının rolü bence çok daha önemliydi. 90'lı yıllarda MKM'nin İsmail Beşikçiler, Musa Anterler, İbrahim Gürbüzler ve benzeri çeşitli aydınların öncülüğünde kurulması bir tesadüf değildi. Aslında o dönemdeki aydınının bir gerçeğini biz

burada görmüş oluyoruz. Aydınlar ile toplumsal mücadele yürüten hareketlerin bir buluşması söz konusuydu. Bence 94-95'ten sonra bu buluşma pek yaşanmadı. Bireysel şeyler vardır ama şu an siyasal hareketler ile aydınlar dediğimiz kesim arasında büyük sorunlar olduğunu görüyorum ve bunların karşılıklı olduğunu da düşünüyorum. Burada siyasal hareketlerin de çok zaafı ve eksiklikleri olduğunu, sorununa çok dar yaklaşıtlarını görüyorum. Çünkü bu örgütlenmenin içerisinde artık çok da fazla aydınlar yok, kurumlarımızda çok aydın yok. Şu an MKM'de kim var? Dönüp baktığımızda gerçekten çok az insanız. Şöyle diyeyim, belki de çok ihtiyaç duyduğumuz, MKM'de olması durumunda belki de bizi çok büyütecek, farklı bir vizyon kazandıracak, sanatsal üretim açısından çok daha büyük gelişmelere yol açabilecek aydınlar aslında aramızda yoklar. Son on-on beş yıldır en fazla dostluk ilişkisi kurabiliyoruz. Ama MKM'nin açıldığı ilk dönemde böyle değildi. Kültür kurumlarını kuran ve öncüsü olanlar aslında aydınlardır. Bence durumun bu hale gelmesi sanatın gelişimi açısından ciddi bir darbe oldu. Bazı aydınlar belki de küsmüş oldu. Belki bunun da faturasını ödüyoruz şimdi, çok zor hareket edebiliyoruz.

Aydınlar ile siyasal hareketler arasındaki ilişkinin tartışılmasını gerektirecek bir durumun var olduğunu söylemeye çalışıyorum. Bugün itibariyle, böyle örgütsüz, dağınık, uzaktan birbirini seyreden bir ilişki biçimi söz konusu. Bunun dışında, ben olumlu bir şey pek göremiyorum. Tabii ki kurumlar var, bu kurumlarda çalışan insanlar var, ama bunlar ciddi eksiklikleri olan, eğitim sorunları olan, yani sadece bir görevi yerine getirme kaygısıyla veya samimiyetiyle bir şeyler yapmaya çalışan insanlar. Ama sanat bu şekilde iletilebilir mi? Yani mahalledeki bir siyasal partinin bürosunu açarak veya sadece bir kültür merkezi açarak sanat olmuyor tabii ki. Böyle bir yanılgı içine girildi mesela son on yıl içerisinde. Sol hareketlerin hepsi böyle. Kürt hareketi de aslında biraz böyle oldu. Yani bir yerde gidip bir caddede yer tutup, şirket kurup adına da kültür merkezi koyunca sanıldı ki orada kültür üretiliyor. Hatta bazı yönleriyle belki de kültür oralarda katledildi. Şu an geldiğimiz nokta çok pozitif değil, bunların tartışılması gerektiğine inanıyorum.

Filmin finaline dair bir şey sormak, söylemek istiyoruz. Filmin uzun bir serim bölümü var: Karakterler tanınıyor, bir hikâye başlangıcı var, yeni gelinen bir üniversite ortamı var... Bu ortamda çeşitli odakları görüyoruz. Belli bir derinlik yakalamak ve karikatürleştirmemek için odaklar ayrıntılı olarak tanıtılıyor. Ardından olaylar gelişiyor ve final geliyor. Ancak bize final biraz sıkıştırılmış bir finaller dizisi gibi geldi. Özellikle vurulma ve operasyondan sonraki bölüm sinopsisler şeklinde ilerliyor ve bizi en son tabloya taşımaya çalışıyor. Sence vurulmadan finale kadar olan bölümde gerek kurgusal olarak, gerek yapısal olarak bir dengesizlik var mı?

Birincisi, hakikaten konu bir filme sığmayacak kadar büyük. Hikâye de aslında biraz böyle. Sonradan dönüp baktığımda bu filmi “Fırtına 1-2-3” diye çekebilirdik diyorum. Çünkü dediğiniz kaygı çok önemliydi. Odakları sadece görüp geçmek karikatürleştirecekti. Mesela İslamcıları görüp geçebilirsin, hikâyenin kenarında duruyorlar. Ama hikâyenin merkezinde duran kişileri bu şekilde gösteremedik. Bazılarından vazgeçmek tercih edilebilirdi. Film sadece Cemal’in hikâyesi olabilirdi. Ya da odaklara girince de az çok onları işlemek gerekiyordu. Bunun yarattığı sıkıntılar filmde var. Zaten ben de filmi çekerken onları görüyordum.

Ancak şunu da söyleyebilirim. Filmı biraz da sizin takip ettiğiniz gibi yapmaya çalıştım. Film yarısına kadar durgun gitsin diye düşündüm. Fırtına hikâyesini filmin genelinde yansıtmak istiyordum. Operasyon, artı örgütün işin içine girmesiyle birlikte, yaklaşık 60.-70. dakikadan itibaren çok daha hızlı şekilde olayların gelişmesini tasarlamıştım.

Bir diğer nokta, filmı kısaltmaya çalıştığımızı söyleyebilirim. Bahsettiğiniz, fark etmediğim bir şey olabilir. Film 165 dakika olacaktı. Fakat ben bir 10 dakika daha kestim. Kesintilerin büyük çoğunluğu da son bölümlerde oldu. Yani, bu açıdan orada bir dengesizliğe yol açmış olabilirim.

Biz aslında filmin ilk bölümüyle ikinci bölümü arasındaki farka ilişkin bir soru soracaktık fakat sen cevaplamış oldun. Filmin ilk

bölümünde ağır, dingin akan bir ritim söz konusuysen, ikinci bölüm birbirini ardına olayların geliştiği bir ritme kavuşuyor.

Dediğim gibi o aslında özellikle tasarlanmış bir şeydi. Şimdi yeniden montaja otursam filmin ilk bölümünün ritmini biraz daha ağırlaştırırım. Hatta seyirciyi sıkacak, “ne oluyor?” dedirtecek kadar. Ben sanıyorum filmin ilk bölümünü de hızlandırdım. Bir 10-15 dakika gitti, ama 10-15 dakika filmin içerisinde önemli bir süre. Filmin eslerini filan alınca olaylar tasarladığımızdan daha hızlı biçimde gerçekleşmiş oldu. Biz filmi durgunluk ve ardından kaos şeklinde tasarlamıştık. Yani ilk bölüm biraz da fırtına öncesi dinginliği ifade ediyordu.

Devrimcilere ilişkin bir şey söylemiştin: “Ya yenik bir şekilde ele alınıyorlar ya da karikatürleştirilerek.” Sen bu figürleri daha farklı bir şekilde ele almış, dünyevi ve insani yönlerine vurgu yapmaya çalışmışsın. Arazları olan, örneğin çok uyuyan, ailesine yalan söyleyen, rol kesmeyen figürler daha gerçekçi duruyor. Bu insanlar hayatın içinden, inançları ve umutları olan insanlar olarak resmedilmiş. Öte yandan Fırtına filminin geneline bakıldığında karikatürleştirilen öğeler var mı? Örneğin üniversitedeki apolitik orta-sınıf odak ve Cemal’in bu odakla kurduğu ilişki. 70’li yılların filmlerinde de sıkça kullanılan “fakir Anadolu çocuğu, burjuvaların dünyasına uyum sağlayamaz” klişesini hatırlatıyor. Üniversiteye giden öğrencilerin büyük bölümü alt orta sınıf ve orta sınıf insanlardan oluşuyor. Kürt hareketi içerisinde de sınıfsal bir çeşitlilik söz konusu. Filmde de olan bir şey bu. Köylü çocuğundan milletvekili çocuğuna kadar varan bir çeşitlilik var. Bu açıdan bize orta sınıfa tavır önemli gibi gelmişti.

Doğru, o bahsettiğiniz yer biraz öyle kaldı. Aslında senaryoda orta sınıf grup daha fazla yer alıyordu. Hatta zaman zaman biz o grubun içine giriyorduk. Cemal’in üzerinden biz o grubun hikâyesini de filmde takip ediyorduk. Tıpkı Türk solcusunun hikâyesini takip ettiğimiz gibi. O grubun bazı sahnelerini atınca bir iki sahne kaldı ve

onlar biraz sırtıtmış oldular. Sanki karikatür, iğrenç küçük burjuvalar gibi bir cümle çıkıyor.

Filmde orta-sınıf odaktan Emel'in Cemal'de aradığı aslında naiflik oluyor. Kendi çevresinde bulamadığı naifliği Cemal'de gördüğü için ısrarla onunla ilişki kurmak istiyor. Ancak Emel'in yaşadığı dünya da çok iğrenç ve grotesk çiziliyor. Öte yandan, bu bölgeyle tartışmaya girildiğinde bir dayanışma ilişkisi de kurulabilir. Şu anda gördüğümüz haliyle allah ıslah etsin bunları gibi bir tabloyla karşı karşıya kalıyoruz.

Bu eleştiriyi kabul ediyorum. Özeleştirim veriyorum, heval.

Buradan istersen izleyicilere geçelim. Siz filmin izleyici kitlesi olarak kimleri tasarladınız? Kimlere yönelik bir film çektiniz?

Ben bir filmi çekerken hedef kitle dediğimiz şeyi düşünmüyorum. Düşünmek de istemiyorum. Bu kavrama biraz uzağım. Bu bana çok planlanmış, hesaplanmış bir şey gibi geliyor. Çok ticari bir yaklaşımı da içeriyor sanki. Film Türkiye'de bir şekilde bu soruna ilgili olan kesim izleyebilir tabii ki. Uzağında olup sorundan etkilenen kesim izleyebilir. Normal bir sinema seyircisi nasıl herhangi bir filmi izliyorsa bunu da izleyebilir. Çünkü içerik olarak şu ana kadar öne çıkan baskın bir yönü bulunsa da filmin sinematografik bir çabası da var. Çeşitli anlatım yöntemleri denenmiş. Türkiye'de çekilen başka filmlerde ne kadar bu dil zorlanıyor, bilmiyorum. Bu projede enerjinin yarısı içeriğe gitmişse diğer yarısı dile gitmiştir. Dolayısıyla konuya yabancı olup sinemasal bir dil görmek isteyen seyirci de bu filmi izleyebilir. Nihayetinde film şu anda gösteriliyor ve tepkileri alıyoruz. İçeriğe çok karşı olanlar filmi anlatım olarak sevebiliyor. Kürt hareketine tamamen karşı, düşmanca durup, "Sinema olarak ben filmi ilginç buldum," diyen insanlar oldu.

Seyirci sayısından haberdar mısınız?

Şu anda 30 bin civarında.

Bu iyi bir rakam mı?

Aslında iyi bir rakam. Böyle bir film için bu şartlarda... Bu film büyük ihtimalle ikinci vizyonda da devam edecek. Ben 100 binin üzerine çıkar diye az çok tahmin ediyordum. Ve şu ana kadar gelen 30 binlik izleyiciye baktığımızda filmin izleyicisi gitgide artıyor. Bu film neredeyse hiç tanıtım yapmadan vizyona girmiş oldu. Ama seyirci seyirciyi getirdi. Ve farklı çevreler de filmi seyrediyor. Mesela biz geçen hafta Bursa'da İpekyolu Film Festivali'ne acaba ne tür tartışmalar olur diye merakla gittik. Çok ilginç bir tartışma oldu, bir söyleşi yaptık. Bu açıdan doğru yoldayız aslında. Bir dil var. O dili yakaladıktan sonra istediğin şeyi anlatabilirsin. Seyirci çok tepkili olduğu bir konuya bile, siz bir dil yakaladıktan sonra, o konuya olan tepkiyi bir kenara bırakıp bakabiliyor. Bu filmde de biraz öyle bir durum oldu. O açıdan geniş bir seyirci kesimi var şu anda. Yalnız şu anda beş altı kopya düştük. Çünkü bütün salonları işgal ettiler. Mesela, bizim film Van'da neredeyse kapalı gişe oynuyordu. Akşam seanslarında yer bulunamıyordu. Van'da vizyona giriyor diye gösterimden çıkardılar filmi.

Seyirci tepkilerinden bir parça bahsettin. "Beğendim, beğenmedim" in ötesinde, sana ilginç gelen seyirci tepkileri oldu mu?

Genellikle çok büyük oranda pozitif eleştiriler aldım. Zaten internet sitesinde negatif ya da pozitif olan bütün eleştirileri, hakaret ya da küfür içermedikleri sürece yayınlıyoruz. Negatif eleştirilere gelince, mesela *Birgün* gazetesinden bir eleştiri aldım. Cüneyt Cebenoyan isimli bir yazardan. Film çok milliyetçi, savaş kışkırtıcısı ve ırkçı bir film olarak değerlendiriyor. Bizim taraftan da çok uçta eleştiriler geldi. Filmin bizimle hiç alakası olmadığı, Kürtleri temsil etmediği, ulusal kültürden, duygudan, düşünceden uzak olduğu, sanki bir Türk solu yaklaşımıyla çekildiği gibi. Hatta sanki bir Türk çekmiş diyenler bile oldu. Yine, filme ilişkin *Türksolu* dergisinde çok karışık bir yazı yayınlandı. Bunların dışındaki yüzde 90-95'lik kesim filmi anlamaya çalışan, bazı yönlerini eksik bulan, bazı yönlerini iyi bulan değerlendirmeler yaptı.

Biz biraz da bu filmin dağıtımından, mali altyapısından konuşmak istiyoruz. Finansmanından başlayıp seyirciyle ulaşmasına kadar karşılaştığınız altyapı sorunları neler oldu, bu sorunların nasıl üstesinden geldiniz?

İsterseniz önce yapıma dair olan kısmı açayım, sonra da dağıtımdan bahsedeyim. Bizde sinema üretimi konusunda bir kurumlaşma, bir devamlılık, bir düzenlilik söz konusu değil. Ayda yılda bir birtakım projelerimiz çıkıyor, onlar da çok dar bir kesim tarafından izlenebiliyor. Marjinal kalıyor. İyi ya da kötü olsun, en fazla daha sonra VCD ya da DVD üzerinden yayınlanıyor, böylece izleyiciye ulaşmış oluyor. Bir anlamda mali olarak geri dönüş olmadığı için yapım kısmında zorlanmış oluyorsun. Zaten şu kültür de çok eksik: Bir filmi iyi çekebilmek için onun şartlarını da iyi oluşturmak gerekir yaklaşımı, kültürü yok. Sinemayı bir tiyatroyu nasıl yapmak gerekirse öyle yapmak gerekir gibi bir yaklaşım söz konusu. Kurumlarda da böyle bir yaklaşım var. Bir şair evinde oturur yazar, ama burada bir ekip çalışması var, teknik elemanlar işin içine girmiş oluyor, zaman işin içine girmiş oluyor, vs. Birçok şeyi içinde barındıran bir alan aslında burası.

Buna ek olarak biz piyasanın kurallarıyla da hareket etmediğimiz için çok büyük zorlanmalar yaşıyoruz. Piyasanın kuralı nedir? Projeyi yaparsın, bir tane de sermayedar bulursun, eğer inanıyorsa yaptığına işe parayı yatırır. Parayı da geri almak için yatırır. Herkesin belli bir sorumluluğu, belli bir görevi, işi vardır, herkes işini yapar. Dolarıyla da biter gider. Ama bizde öyle değil. Bu işte bir kere para yatırıp para kazanan bir kişi olmadığı için işin doğası değişiyor. Bazılarına göre siz fuzuli para harcıyorsunuz. “Bu ne yahu” diyenler oluyor. “Bu şartlar altında sinemaya 700-800 milyar lira para niye akıtılıyor?” diye soranlar oluyor. “Bu kadar çok insan niye çalışıyor, niye bu kadar uğraşıyorsunuz, iki-üç yıl bir filmle uğraşılır mı?” gibi yaklaşımlar oluyor. Yapım kısmında bizi bu yaklaşım çok ciddi bir şekilde zorladı. Bütçe bulmakta çok büyük sıkıntılar çektik. Bu filmin yönetmeni olarak harcadığım enerjinin yüzde sekseni prodüksiyonadır. Yüzde yirmisini işin sanatsal ve estetik kısımlarına harcamışımdır. Bu çok

büyük bir handikap. Bu işin yönetmeni sadece yönetmenlikle uğraşmazsa, senaristi sadece senaryoyla uğraşmazsa, kurumlaşma meselesi de tam ortaya çıkmadığı için büyük bir zaman kaybıyla karşı karşıya kalıyorsunuz. Bunun kültürünü, bunun eğitimini çok oturtmuş değiliz kendi içimizde. Bununla ilgili eksiklerimiz var.

Bütçesinin üçte birini daha önce kendi yaptığımız ürünlerden oluşturduk. Üçte birlik bir bölümü için yerel yönetimlerin bizim eski filmlerimizi alıp kitleye dağıtması gibi bir proje geliştirdik. Tek tek belediyeleri dolaştık, “şimdiye kadar çektiğimiz 10-15 tane ürün var” dedik, “üstelik Türkiye’de de bu filmlerin dağıtım sorunu var, siz de mesela Diyarbakır’ın belediyesisiniz. Bu filmleri bizden alın, kitleye dağıtın. Kültür hizmeti yapın yani. Karşılığında da bize şu kadar para verin” dedik. Büyük oranda çok sıcak yaklaştılar. Projeyi sevdiler çünkü. Birçok yerde gösterimler oldu. Tam dolu geçti. Biz sanıyoruz ki, burada DVD’ler çıkınca her tarafa ulaşıyor, ama Bismil’deki adam izleyemiyor ki. Herkes televizyon da seyredemiyor. Bütün ürünlerimiz televizyonda da yayınlanmıyor. Mesela, Bismil’de bu ürünlerin organizasyonu yapılmış, mahallelerde dolu geçmiş. Beraberinde sinemayı tabana yayma meselesinde de mesafe katetmiş olduk. Buradan bir gelir oluştu. Bütçenin kalan üçte birini de bağışlar, borç, harç, katkılarla halletmiş olduk.

Bir de şöyle bir anlayış var kurumlarda: Mesela, bir tiyatro oyunu çıkarılır, iki yerde galası yapılır, ondan sonra biter. Söyleme bakarsın, “ulusal sanat, alternatif sanat, devrimci sanat vs.” Yapılan ürüne bakıyorsun, 300-500 kişi izlemiş. Böyle olabilir mi? Bunun kanallarını açmak lazım. Zaten bu örgütlenmeler niye var, ben anlamıyorum hakikaten. Bu örgütlenmeler bu kanalları açmak için var. Biz burada sinema birimindeki üç beş kişinin sağda solda yaptığı örgütlenmelerle seyirciye ulaşmaya çalışıyoruz. Bu kültürü maalesef kazanmış değil bizim örgütlenmelerimiz. Kültür kurumlarımızın olduğu birçok yerde şu anda filmimiz gösterilemiyor. Ama şöyle bir örgütlenme olmuş olsaydı filmimiz zorunlu bir şekilde bile gösterilebilirdi. Mesela Adana’da gitse dayansa, “Kardeşim, sen bir sinema salonu değil misin? Para kazanmak istemiyor musun? Biz seyirciyi organize ediyor-

ruz, şu filmi getir” dese, salon filmi getirecektir. Şunun sorulması gerekiyordu: Bu filmi daha fazla ne kadar kitleye ulaştırabiliriz? Ama bizde daha film çıkmadan eleştiriler gelmeye başladı. Film doğru mu, yanlış mı tartışmaları yapıldı mesela. Bu seyirciyi çok etkiledi. Diyarbakır’da filme ilk hafta çok az seyirci gitti. Çünkü film daha çıkmadan insanlarda bir önyargı oluşmaya başladı. Filmin bizi temsil etmediği tartışmaları yapılırken gençlik içerisinde filme daha çıkmadan bir tepki oluştu. Bu bir kültürün yansıması. Tartışılacak şeyler bunlar. Demokrasi meselesini, kültür meselesini tartışmayı gerektiren bir şey. Bir filmin yapım sürecini, dağıtım sürecini etkileyen bir olgu. Ama film izlendikçe anlaşılmaya başlandı ve seyirci seyirciyi getirmeye başladı. Aslında filmi 30 bin kişi izleyince bu eleştirilerin birçoğu boşa çıktı. Biz gerçekten de bu tartışmalara şu an çok katılmıyoruz. Mesela facebook’u inceleyin. Bir eleştiri geldiğinde hemen bir cevap oluşuyor. Diyor ki “saçmalıyorsun sen, kime hizmet ediyorsun belli değil.” Mesela bir tanesi Yüksekova’dan, “Biz DTP gençliği olarak bu filmi desteklemiyoruz,” diyor. Bu belki de gerçekten bir DTP’lidir. Ancak film izlendikçe kendini kabul ettiriyor. Bu yapılan eleştiriler doğru bir yöntemle dile getirilmedi aslında. Bize çok büyük zarar veriyor şu anda.

Biz de Diyarbakır’da, İstanbul’da, İzmir’de üç tane gala yapsaydık, kimse “siz bu filmi çektiniz, insanlar izlesin, artı bir geri dönüşü olsun, bu filme bu kadar emek harcadı, bu kadar yatırım yapıldı, yeni filmlerin altyapısı hazırlansın” demezdi. Böyle bir yaklaşım yok. Onun için biz şu anda ciddi biçimde zorlanıyoruz.

Bu sorunları çözmeye yönelik girişimleriniz var mı?

Çözüm oluşturmak biraz zaman alıyor. Daha fazla enerji ayırıyoruz. Biz, buradaki ekip olarak çözüm oluşturulabileceğine inanıyoruz. Bunun yolunu, yöntemini görmüş durumdayız. Şu anda kanalları zorlamaya çalışıyoruz. Mesela biz filmi bitirdik, DVD’den kim isterse izlesin diye düşünmedik. Özen Film’le çok yoğun görüşmelerimiz oldu. Onlara şunu söyledik: “Biz Türkiye’de meşru olarak sinema yapan bir ekibiz. Yaptığımız filmin de bir seyircisi var. Siz de Tür-

kiye'de bir dağıtım firmasıysanız, bu filmi dağıtmalısınız. Düşüncesi-ne katılırsınız ya da katılmazsınız, o ayrı bir şey." İzlediler, tereddüt ettiler, sonra, "Tabii ki biz katılmıyoruz ama sonuçta bu bir film," dediler. "Varsa seyircisi dağıtırız." Diyarbakır'daki salon sahibi bile filmi göstermek istemiyordu mesela. Özen Film, "Sen Diyarbakır'da bir sinema salonu açmışsan, Diyarbakır halkı da bu filmi izlemek istiyorsa, sen bu filmi göstermelisin" dedi ve salonda 'zoraki' bir biçimde film gösterime konmuş oldu. Sonra adam iyi iş yapmaya başladı. Van'daki salonu bu ağ üzerinden ikna ettik. Aksi takdirde adam filmi göstermiyor. Van'da bir Kürt filmini göstermek istemiyor çünkü adam "bu politik bir film, yanlış bir şey, ben göstermek istemiyorum" diyor. Böyle acayip olay ve anlayışlarla karşı karşıya gelmiş olduk. Tabii bunların hepsini zarar göre göre aşmaya çalışıyoruz.

Gitmek filmi vizyona girdiğinde ciddi bir sansür tartışması yaşandı. Sizin de açıktan filminiz yasaklanmadı ama örneğin Altın Portakal'a dahil edilmediniz. Salon bulmakta sıkıntılarla karşılaştığınızı söyledin. İnsanlar korktukları, çekindikleri için ya da başka gerekçeler öne sürerek filmi göstermek istemiyorlar. Bu noktada senin görüşlerin nedir?

Şunu rahatlıkla iddia edebilirim: bizim filmimiz de engellenmesin ve dağıtım şartları olgunlaşsın, biz rahatlıkla 1 milyon izleyiciye ulaşabiliriz. Biz vizyona 24 kopyayla girdik. İkinci hafta 17 kopyaya düştük. Çünkü birçok yerde film iyi iş yapmasına rağmen rahatsız olup filmi kaldırdılar. Zaten seyirciye seçim yapma şansı bırakmıyorlar ki. Sinemaya giden seyircinin belirli filmleri izlemek dışında bir şansı kalmıyor. Biz Türkiye'nin her şehrinde bu filmi koymuş olsak, belirli bir tanıtım ve reklam yapabilirsek filme karşı olan bile gidip filmi izlemiş olacak. Ama bunu yapamıyoruz, bunun önünde çeşitli engeller söz konusu. Belki bizim de kendi eksikliklerimizden kaynaklanıyor. Biraz önce kendi içimizdeki eksikliklerden bahsetmeye çalıştım. İçimiz böyle olduktan sonra dışımızda tabii ki daha büyük sorunlarla karşılaşıyoruz. Ama şuna da inanıyoruz: Bir ürün belli bir düzeyi yakaladıktan sonra engellenmesi imkânsızdır. Bir şekilde mutlaka izlenir. Ama sinemada gösterilmesinin bizim açımızdan ekono-

mik geri dönüşü olacaktı. Yeni bir projeye başlamış olabilecektik. Ama biliyoruz ki Yılmaz Güney'in filmleri de yıllarca yasaklandı, yine de Türkiye'de en çok seyredilen filmler onlardır. Türkiye'de *Umut* kadar izlenen bir film var mıdır? Üstelik kaç kuşak izledi.

Yeni üründen söz açılmışken, bir belgesel üzerinde çalıştığını söylemiştin.

Göçerler'le ilgili bir belgesel üzerinde çalışıyorum. *Fırtına*'yla hiç alakası olmayan bir konu. Doğayı, kültürü, insanı anlatan bir belgesel. 90 dakikalık bir dört mevsim hikâyesi. Bir iki ay sonra onun da dağıtımını düşünüyoruz. *Fırtına*'nın dağıtımına bağlı biraz. O bittikten sonra gösterime girsin dedik.

Son olarak Türkiye'deki bağımsız sinemaya, alternatif ürünlere dair bir şeyler söylemek istersin belki. Mesela Yeşim Ustaoglu'nun Güneşe Yolculuk'u, Handan İpekçi'nin Büyük Adam Küçük Aşk'ı gösterildiği dönem ciddi bir heyecan yaratmıştı. Bu türden alternatif çıkışlar Türkiye sinemasında oluyor.

Aslında dünyada da böyle. Dünyada da bir tarafta sinemayla gerçekten sanat yapmak için ilgilenen, sinemayı geliştiren yönetmenler, diğer tarafta da ticari amaçlarla bu işle ilgilenenler var. Hatta birinci kesimin yöntemlerini kendi filmlerinin ticari başarısı için kullanan yönetmenler var. İkincisi maalesef çoğunlukta dünyada. Türkiye'de de bahsettiğiniz bağımsız yönetmenler önemli işler yapıyorlar bence. Bu açıdan pozitif gelişmeler oluyor.

İletişiminiz var mı?

Var.

Ürünlere dair eleştiriler, değerlendirmeler ya da bunların ötesinde destekler gelişebiliyor mu?

Gelişiyor. Mesela, filmi çıkarmadan önce bahsettiğiniz kişilerin birçoğuyla filmi tartıştık, değerlendirdik. Ya da arkadaşlardan biri bir

film çekiyordur, bir şeye ihtiyacı olur, rahatlıkla aramızda bir dayanışma oluyor. Çok büyük değil ama oluyor.

Bu dayanışma ağını geliştirmek mümkün mü? Sen örgütlülüğe devurgu yaptın.

Geliştirmek mümkün ama bazı arkadaşlarımız filmi çektikten ve belli bir bilinirliği yakaladıktan sonra bu tür sorunlara ilgisiz kalıyorlar. Gemisini kurtaran kaptan oluyor. Dolayısıyla örgütlülüğü geliştirme noktasında sıkıntı yaşanabiliyor. En fazla dostluk ilişkisi, dayanışma ilişkisi olabiliyor.

Ama ticari sinema, böyle bir dayanışmayı aslında çok gerekli kılıyor. Tamamen ticari bir sinemayla karşı karşıyayız. Adamlar bir senedir hesap kitap yapıyorlar, ne kadar çok seyirci toplarız diye. Sanatla ilgili bakmıyorlar ki. Espri sayısını bile filmdeki seyirci sayısına göre hesaplıyorlar. Filmin ritmini, başlangıcını, bitişini, kullandıkları her şeyi bayramda ne kadar çok seyirci kaparız üzerinden hesaplıyorlar. Ama böyle bakmayan yönetmenler de var. Şimdi Hüseyin'in filmi bir kopyaya düştü. Neredeyse tamamen gösterimden kalkmış oldu. Demek ki bizim yan yana olmamız gerekiyor. Bununla ilgili bizim şu anda geliştirmeye çalıştığımız bir projemiz var: Özellikle doğuda dağıtımı örgütlemeye çalışıyoruz. Bundan yönetmenlerin de haberi var. Oradaki sinema salonlarını biraraya toplamak istiyoruz. Şu anda birkaç salon bize bağlı. Bununla ilgili olarak birkaç yıldır bir çalışmamız var. Batman, Viranşehir, Diyarbakır, Hakkari, Nusaybin, vs. bu yerel yönetimlerle de bağlantılı olarak geliştirmeye çalıştığımız bir proje. Örneğin, Handan İpekçi'nin son filmi 8 ya da 9 bin kişi seyretti. Bunun 4 binini Batman seyircisi oluşturuyor. Çünkü sadece Batman bizim elimizdeydi. Biz bir şekilde dayattık, "Bu filmi koyacağız," dedik ve orada film gösterildi.

Son olarak şunu söylemek istiyorum. Bağımsızlık marjinallik demek değildir. Düşüncede bağımsızlık önemlidir. Pratikte örgütlü olmak bağımsız olmamak anlamına gelmiyor. Bugün bizim bazı bölgelerde bu tür filmleri gösterecek 30-40 tane salonumuz olsa, şu anda çok daha iyi iş yapmış olurduk. Bu da yönetmenlerin tavrına bağlı

Bahoz/Fırtına ekibi.

bir şeydir gerçekten. Biz şu an bunu geliştirmeye çalışıyoruz. Bu konuda çok iyi ortaklaşmalar olabilir. Mesela biz *Fırtına*'nın ilk galasını Batman'da yaptık. Oradan başlatalım istedik. Bunu dağıtım meselesi için yaptık. O salona değer verdiğimizizi göstermek istedik. Ve gerçekten de o salonu açtığımızdan beri Batman'ın sosyal ortamı değişti. Orada çok büyük bir umut oldu insanlar için. İlişki biçimlerine kadar yansıdı. Dedğiniz birliktelik olması durumunda salon sayısını da arttırabiliriz.

Vakit ayırdığın için teşekkür ederiz.

Ben teşekkür ederim.

FİLMİN KÜNYESİ

Yönetmen: Kazım Öz

Oyuncular: *Cemal:* Cahit Gök, *Rojda:* Funda Havin Sac, *Orhan:* Selim Akgül, *Hêlîn:* Asiye Dinçsoy, *Halil:* Kadim Yaşar, *Ali:* Ali Geçimli, *Müslüm:* Bertan Dirikolu, *Özcan:* Engin Emre Değer, *Vk:* Volga Sor-gu, *Abdulgani:* Feyzullah Gürdaş, *Anarşist Leyla:* Ececan Gümece, *Cem:* Çağlayan Bozacı, *Emel:* Zelal Maraşlı, *Polis:* Ali Sürmeli, *Baba:* Sinan Bengier.

Yapımcı: Özkan Küçük, Kazım Öz, **Senaryo:** Kazım Öz, **Uygulayıcı**
Yapımcı: Yüksel Budak, **Görüntü Yönetmeni:** Ercan Özkan, **Sanat**
Yönetmeni: Selda Çiçek.

Müzik: Ayhan Akkaya, Vedat Yıldırım, Burak Korucu (BGST), **Kur-gu:** Kazım Öz, **Ses:** Murat Şenürkmez, **Yönetmen Yardımcıları:** Fe-sih Alpogu, Aziz Çapkurt, **Kostüm:** Fırat Çete, **Makyaj:** Perihan Sa-rak, **Işık:** Bülent Zandarlı.

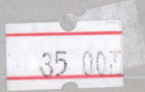

“Bahoz/Fırtına Türkiye’de devrimci karakterleri anlatan ilk filmidir”.

Zahid Atam

“Benim bu filmde 1991-92 yıllarını anlatmak isteyişimin nedeni şudur: Bu yıllar Kürtler için bir dönüm noktasıydı. Sadece ulusal açıdan Kürt bilincinin şekillendiği bir dönem değildi; aynı

zamanda, dünyaya bakış açısında da bir bilinçlenmenin başladığı, bu bilinçlenmenin Kürtlere yayıldığı ve kitleselleştiği bir dönemdi. Hikâyemi bu dönemi işleyerek filme aktarmak istememin bir başka nedeni, devrimci karakterler meselesiyle ilgiliydi. Devrimci karakterler Türkiye sinemasında aslında çok çarpık biçimde işlendi. Oysa Türkiye devrimci hareketinde büyük kahramanlıklar olmadığını hiç kimse iddia edemez. Onun için yenilmeyen karakterlerin de beyaz perdeye yansıtılması benim açımdan çok büyük önem taşıyordu...”

Kazım Öz

www.yeniinsanyayinevi.com

bahoz/fırtına
sanat serisi
kazım öz

 yeniinsan
yayinevi

ISBN 978-975-2498-60-0

yeniinsanyayinevi

yeniinsanyayinevi

yeniinsanyayin